

GÜNÜMÜZ SANATINDA YAŞAM VE ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK
KAFATASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı

Yüksek Lisans Tezi

DAMLA ÖZTÜRK

217MRE9275

Tez Danışmanı Prof. Balkan Naci İslimyeli

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

GÜNÜMÜZ SANATINDA YAŞAM VE ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK
KAFATASI

Damla Öztürk

Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü 2015

Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim 2019

Bu Tez Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne

Yüksek Lisans Derecesi İçin Sunulmuştur

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2019

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜNÜMÜZ SANATINDA YAŞAM VE ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI

DAMLA ÖZTÜRK

ONAYLAYANLAR:

Prof. Balkan Naci İSLİMYELİ
(Tez Danışmanı)

Işık Üniversitesi

Prof. Meriç HİZAL

Işık Üniversitesi

Prof. Nedret Öztokat

İstanbul Üniversitesi

ONAY TARİHİ: // 27. 05. 2019

ÖZET

İnsanlık tarihine bakıldığında, toplumların kültür, inanış ve geleneklerinde, yaşam ve ölüm olgusuna bakış, çağlar boyunca farklı anlayışlar, çok değişik ifadeler, semboller, anlatımlarla ifade edilmiş ve geleceğe taşınmıştır. Doğu ve Batı kültürlerinde Dini inanışlarda, insan bedenine hep farklı anlayışla yaklaşılmıştır. Bu süreçte en fazla sorumluluğu sanatçılar almışlardır. Yaptıkları eserler ile düşüncelerini gelecek nesillere taşımışlardır. Yaşadıkların çağın kültürlerini, gelecekteki toplumlara aktararak topluma karşı görevlerini yerine getirmişlerdir. Çünkü onlar toplumları geleceğe taşıyanlardır. İnsan bedeninin en önemli yerlerinden biri, belki de en önemli yeri beyindir. Gizemi ve işlevi hakkında en çok söz edilen, merak edilen organı da beyindir.

Beyni çevreleyen son derece güçlü dayanıklı koruma gücüne sahip kemikten bir zırh olan kafatası beyin ölümü sonrası görünümünden hiçbir şey kaybetmez. Toplumlar tarihin ilk dönemlerinden buyana boş bir kemik topluluğu olan ve elde tutulabilen adına kafatası denilen, beyin bu zırhına karşı olan ilgilerini hiç azaltmamışlardır.

Bazı kültürlerde insan vücudunun yok olmasına rağmen, görünümünden bir şey kaybetmeyen kafatasına saygı duyulmuş, olağanüstü beklentiler içine girilerek ondan medet umulmuş, çok çeşitli inanışlara sebep olmuştur, Bazı kültürler de ise intikam aracı ve yok edilmesi gereken bir şey haline getirilmiştir. Toplumların inanış ve geleneklerinde çok farklı şekilde algılanan ölüm, her canlı için kaçınılmaz bir gerçektir, acı ve ayrılığı beraberinde getirir. Yaşam ve ölüm geçmişten geleceğe taşınırken birçok kısa anlatım yolları, semboller geliştirilmiş, toplumdan topluma geçen o anlatımlar, semboller adeta birer ortak dil ve anlatı şekli olmuşlardır. Carl Gustav Jung ‘‘Ölüm korkusunun, temeli yaşama korkusudur, der, Eric Fromm’ ’Kişinin sahip olduğu, dünya nimetlerini kaybetme korkusudur, der. Ölüm korkusu için varoluşçu felsefe’’ ölüm ve yaşamı ayrı ayrı, ele almaktan yana değildir. Onu yani yaşam ve ölümün birbirinin bütünlüğünü tamamlayan iki parça olarak ele alır Yaşadığı dönemi yaptığı eserlerle geleceğe taşıyan sanatçılar, Çağın değişen koşul ve şartlarına göre, yeni sanat akımları ile yapıtlarında değişiklikler yaşasalar bile her sanat akımında ölümü ve yaşamı sorgulamışlardır. Sanatçılar yaşam ve ölümü birçok sembollerle anlatmışlardır. Ancak bunların içerisinde Kafatası sembolü hep en önde olan anlatım aracı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Toplum, Yaşam, Ölüm, Sembol, Kafatası

ABSTRACT

When we investigate the human history, along the ages overview to the life and death is expressed with very different expressions and symbols and it is carried to the future by their culture, beliefs and traditions of societies. In religious beliefs in Eastern and Western cultures, human body has always been approached with different understanding.

In this process the artists mostly took the most responsibility and they carried their thoughts and ideas to future generations. They have fulfilled their duties to the societies by transferring the cultures of their age to the future generations. Because they are the ones who carry societies to the future.

Perhaps the most important part of the human body is the brain. Also the organ which we are mostly curious about; its mystery and function.

The view of the skull, that is a bone-shaped armor with a highly durable protective force surrounding the brain, doesn't change after brain death.

Since the early day of history the societies have never reduced their interest in this empty armor of the brain, called the skull is an empty bone group.

In some cultures despite the disappearance of the human body, not perishable skull is respected, help expected and it has caused a wide variety of beliefs. Also in some cultures the skull has become a means of revenge and something to be destroyed.

Death perceived in a very different way in the beliefs and traditions of societies and it is an inevitable fact for every living. It brings pain and separation. When life and death are carried from the past to the future, many short narrative paths, symbols are developed. The narratives and symbols that have passed from society to society, have become a common language.

Carl Gustav Jung says "The fear of death is the fear of living." Eric From says "The fear of death is the fear of losing what he owns." Existentialism fort he fear of death isn't in favor of considering death and life separately. Existentialism considers them as two complementary parts.

The artists who carried the period of his works to the future questioned the death and life in their Works in each new art movements.

Artists explained life and death with many symbols. However the skull has always been the leading expression tool.

Key Words: Society, life, death, symbol, skull

TEŞEKKÜR

Pera Güzel Lisesi Resim Bölümünden mezun olduktan sonra uzun yıllar Akademililer Sanat Merkezinde resim çalışmaları yaptım. Bu uzun zaman içerisinde kendisinden çok Şey öğrendiğim ayrıca niversite eğitimi almam için ısrarından hiç vazgeçemeyen sevgili hocam Sn. Resul Aytemur'a,

Lisans ğrenim dönemimde Desen, Baskı, Resim Yağlıboya, Heykel gibi pek çok farklı eğitim alanında mesleğime katkı sağlayan Öğr Görevlisi Sn. Aslı Sungu'ya Dr. Öğr.yesi Sn. Didem Kara'ya, Doç.sn. Seyyit Bozdoğan'a, Doç.Sn Yunus Güneş'e, Doç.Dr.Sn. Emre Tandırlı' ya, Prof.Sn Gündüz Gln 'ne, Prof.Sn. Meriç Hızal'a, Prof.Dr. Sn. İsmail Avcı'ya ve okulumun tüm çalıőanlarına teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Tez çalıőmamın başından sonuna kadar bana desteğini hiç esirgemeyen Değerli Hocam Prof. Sn. Balkan Naci İslimyeli 'ne Őükran ve teőekkürlerimi sunarım

ÖNSÖZ

‘‘Günümüz Sanatında Yaşam ve Ölüm Sembolü Olarak Kafatası’ ‘konulu bu araştırma FMV Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Sanat dalı, Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Tez çalışmasının amacı, geçmişte günümüze toplumların ve kültürlerin üzerinden ilgilerini hiç eksiltmedikleri yaşam ve sonrası, ölüm gerçeğinin, kafatası simgesi aracılığı ile anlatılmasının, resim sanatı açısından incelenmesidir.

Tez çalışması yaparken ne gibi bir kronolojik sıralama yapmam gerektiğini bilmiyordum. Sanat akımlarına göre bir çalışma yapabilirdim. Toplumların yaşam alanlarında köklü değişimlere neden olan dönemlere göre yapabilirdim. Ancak en doğru olanı geçmişten, mesela gotik dönemden başlayıp günümüze kadar gelerek, sanatçıların yaşam dönemlerini göz önüne alarak bir çalışma yapmanın en doğru olacağını düşündüm. Yaşam, Ölüm ve bu bağlamda kafatası sembolünü ve diğer yaşam ve ölüm konularını inceleyen, eserlerinde kafatasını ve bu anlatıma dönük benzer sembolleri kullanan sanatçıların yaşadıkları dönemleri göz önüne alarak geçmişten günümüze gelen bir çalışma yaptım.

Bu arada çok kısa anlatımlarla, Ölüm ve Yaşam nedir, bu olgular sanatla nasıl ilişkilendirilmiş, yani sanat bunlara nasıl bakmış, bu ilişkilendirmede ve başka anlamlar ve ilişkilendirmelerde kafatası nasıl bir simge olmuş onu araştırdım. Resim sanatının önemli sanat akımı dönemlerinde yaşamın ve ölümün, fâniliğin anlatımında birçok sembolün kullanıldığını, ancak kafatasının en çok kullanılan sembol olduğunu tespit ettim.

Toplumların üzerindeki din egemenliğinin değişime uğraması sonrasında, bu yenilenmelerden etkilenen sanatçıların çalışmalarında da yeni anlayışların ortaya çıktığını tespit ettim., ölüm ve yaşam anlayışındaki farklılıkları değişimleri inceledim.

Sanat alanındaki ölüm teması Vanitas, Macabre, Memento Mori gibi terimlerle isimlendirilmiştir. Kum Saati, Yanan Mum, Sabun Köpüğü, Çiçek gibi nesnelere de ölü doğa anımsatmalarıyla da anlatılmıştır. Sanat alanında ölüm ve yaşam konusu çoğunlukla dinsel konularla birlikte ele alınmıştır.

Hangi dönem ve hangi sanat akımı olursa olsun, ölüm ve yaşam yani merak edilen ölüm sonrası ne olacağı, hiçbir zaman üzerindeki sorgulamanın bitmeyeceği bir konudur.

Kafatası sembolünün, faniliğin sanattaki en önemli ve en kabul görmüş anlatım simgesi olmaya devam edeceğini söyleyebilirim.

İÇİNDEKİLER

	ÖZET	i
	ABSTRACT	ii
	TEŞEKKÜR	iii
	ÖNSÖZ	iv
	İÇİNDEKİLER	v
	RESİM LİSTESİ	vi
1	GİRİŞ	1
2	ÖLÜM ve YAŞAM	2
	2.1 Ölüm Nedir.....	2
	2.2 Yaşam Nedir.....	2
	2.3 Sanatta Ölüm Yaşam.....	4
	2.4 Ölümü Anlatmak Tanımlamak.....	4
3	KAFATASI	5
	3.1 Kafatası Sembolü.....	5
	3.2 Kafatası Tarikatı.....	5
	3.3 Ölüler Günü.....	6
	3.4 Beyin.....	7
	3.5 Kafatası Kültü.....	7
	3.6 Kültürlerin Mimarı İnsanın Kafatasına Bakışı.....	8
	3.7 Andrey Tarkovski.....	9
4	İNSAN BEDENİ	9
	4.1 Günahkâr Beden.....	9
	4.2 Doğu ve Batı Toplumlarında Estetik.....	10
	4.3 Doğu ve Batı Kültürlerinde İnsan bedenine Bakış.....	12
	4.4 Mimaride Doğu ve Batının Farkı.....	14

5	GOTİK DÖNEM.....	15
	5.1 Gotik Dönemde Din ve Kafatası.....	15
6	YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ KAFATASI (1200-1800).....	16
	6.1 Duccio di Buoninsegna.....	16
	6.2 Giotto di Bondone	17
	6.3 Jan Van Eyck.....	19
	6.4 Rogier Van Der Vayden.....	23
	6.5 Hugo Van Der Goes.....	25
	6.6 Hieronymus Bosch.....	26
	6.7 Leonardo Da Vinci.....	30
	6.8 Albrect Dürer.....	31
	6.9 Sanzio de Urbino Raphael.....	33
	6.10 Tiziano Vecellio.....	34
	6.11 Hans Holbein.....	37
	6.12 Peter Brueghel.....	39
	6.13 Paolo Varenosa.....	40
	6.14 Michelangelo de Carravaggio.....	44
	6.15 Georges de la Tour.....	48
7	EMPRESYONİZM	49
8	MEMENTO MORİ.....	50
9	YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI (1800-1900)	52
	9.1 Francisco Goya.....	53
	9.2 Arnold Böcklin.....	55
	9.3 Edauard Manet.....	56
	9.4 Paul Cezanne.....	59
	9.5 Odilon Redo.....	61
	9.6 Hanri Paul Guaguin.....	62

9.7	Jose Guadalupe Posada.....	63
9.8	Van Gogh.....	66
9.9	James Ensor.....	68
9.10	Gustav Klimt.....	73
9.11	Edvard Munck	75
9.12	Pablo Picasso.....	76
9.13	Marcel Duchamp.....	80
9.14	Giorgio de Chirico.....	81
9.15	Egon Scihele.....	83
9.16	Max Ernst.....	85
9.17	Otto Dix.....	87
9.18	Joan Miro.....	89
9.19	Paul Delvaux.....	89
9.20	Rene Magritte.....	90
10	SÜRREALİZM.....	92
11	YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ KAFATASI (1900-SONRASI)	93
11.1	Salvador Dali.....	94
11.2	Frida Kahlo.....	95
11.3	Francisco Bacon.....	97
11.4	Louis Bourguis.....	101
11.5	Andrey Warhol.....	103
12	RÖNESANS DÖNEMİ.....	104
12.1	Sanat Alanında Değişiklikler.....	104
12.2	Yaşam Alanında Değişiklikler.....	104
13	SEMBOLİZM.....	105
14	YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ KAFATASI.....	106
14.1	Christian Boltanski.....	106

14.2	Ron Mueck.....	107
14.3	Anselm Kiefer.....	109
14.4	Damien Hirst.....	111
14.5	Maya Lin.....	112
15	MODERNİZM.....	113
15.1	Modernizmde Kimlik.....	113
15.2	Modernizmde Sanat.....	113
16	MÜHRİ MÜŞFİK.....	114
17	YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ KAFATASI.....	115
17.1	Yüksel Arslan.....	116
17.2	Utku Varlık.....	117
17.3	Balkan Naci İslimyeli.....	120
17.4	Avni Lifij.....	121
17.5	Sezai Özdemir.....	122
17.6	Mehmet Aksoy.....	123
17.7	Hans op de Peck.....	124
17.8	Laoure Lipton.....	126
17.9	Jean Michael Basquiat.....	127
17.10	Christian Boltanski.....	128
17.11	Andres Serrano.....	129
18	KAFATASI HİKAYELERİ.....	130
19	SER.....	131
20	RESİMLERİMDEN BAZILARI.....	132
21	SONUÇ.....	144
22	KAYNAKÇA.....	145
23	ÖZGEÇMİŞ.....	149

RESİM LİSTESİ

Resim 3.3: Ölüler Günü.....	5
Resim 4.2: Yunan Heykeli.....	9
Resim 4.2: Yunan Heykeli.....	10
Resim 4.4: Köln Katedrali.....	11
Resim 4.4: Süleymaniye Camii.....	12
Resim 6.1: Maesta.....	15
Resim 6.2: Lazarus'un Dirilişi.....	16
Resim 6.3: Arnolfini'nin Düğünü.....	18
Resim 6.3: Son Yargı.....	20
Resim 6.4: Çarmıhtan İndiriliş.....	22
Resim 6.5: Portinari Mihrap.....	23
Resim 6.5: Çobanların Tapınması.....	24
Resim 6.6: Yeryüzü Zevkleri Bahçesi.....	25
Resim 6.7: Madonna ve Çiçekli Çocuk.....	27
Resim 6.7: Müjde.....	28
Resim 6.7: Skull.....	29
Resim 6.8: Aziz Hironemus'un Çalışma Odası.....	30
Resim 6.9: Sistine Madonnası.....	32
Resim 6.10: Meryem'in Göğe Yükselişi.....	33

Resim 6.10: Panitent Magdalena.....	34
Resim 6.11: Elçiler.....	36
Resim 6.12: Ölümün Zaferi.....	37
Resim 6.13: Cana'da Düğün.....	39
Resim 6.14: Falcı.....	41
Resim 6.14: Aziz Jerome.....	42
Resim 6.14: Aziz Jerome Yazarken.....	43
Resim 6.15: Karo Asıyla Hilebaz.....	45
Resim 6.15: Tövbekâr Magdalena.....	46
Resim 6.15: Mum Işığında Mecdelli Meryem.....	47
Resim 8: Memento Mori.....	49
Resim 8: Et İn Arcadia Ego.....	50
Resim 9.1: Kapriçyolar 60.....	51
Resim 9.1: Kapriçyolar 45.....	52
Resim 9.2: Ölüler Adası.....	53
Resim 9.2: Keman Çalan Ölüm ile Otoportre.....	54
Resim 9.3: Olimpia.....	55
Resim 9.4: Kafatası Mum ve Kitapla Natürmort.....	57
Resim 9.4: Bir Kafatası ile Genç Adam.....	58
Resim 9.5: Kemiklerin Savaşı.....	59
Resim 9.5: Aziz Anthony'nin Günahı.....	60
Resim 9.6: Nereden Geldik Nereye Gidiyoruz.....	61
Resim 9.7: Follies ve Kara Adamların Efendisi Calevera.....	62

Resim 9.8: Yıldızlı Gece.....	64
Resim 9.8: Sigara İçen Adam.....	65
Resim 9.9: Entrika.....	66
Resim 9.9: Asılmış Bir Adamın Bedeni İçin Kavga eden İskeletler.....	67
Resim 9.9: İsa'nın Brüksel'e Girişi.....	67
Resim 9.10: Umut I.....	70
Resim 9.10: Öpücük.....	71
Resim 9.10: Ölüm ve Hayat.....	72
Resim 9.11: Çılgılık.....	74
Resim 9.12: Guernica.....	75
Resim 9.13: Vaftiz.....	78
Resim 9.13: İlkbaharda Genç Adam ve Genç Kız.....	79
Resim 9.14: Rüya Transformasyonu.....	81
Resim 9.15: Ölüm ve Genç Kız.....	83
Resim 9.16: Peret İçin Forottage Kafatasları.....	84
Resim 9.16: Gelinin Giyinmesi.....	85
Resim 9.17: Kafatası.....	87
Resim 9.18: Stil Life With Old Shoe.....	88
Resim 9.19: Sokak Lambalı Manzara.....	89
Resim 9.20: Pipo.....	90
Resim 11.1: Yeni İnsanın Doğuşunu İzleyen Jeopolitik Çocuk.....	93
Resim 11.1: Anthony'nin Baştan Çıkışı.....	94
Resim 11.2: Without Hope.....	96

Resim 11.3: Kişisel Portre.....	98
Resim 11.3: Kişisel Portre İçin Üç Etüt.....	99
Resim 11.4: Maman.....	101
Resim 11.5: Skull Andy Warhol.....	102
Resim 11.5: Kafatası ile Kendi Portresi.....	103
Resim 14.1: Ölü İsviçreli Stoku.....	106
Resim 14.2: Yığın.....	107
Resim 14.3: Demir Yol.....	108
Resim 14.3: Karfunkalfee.....	109
Resim 14.4: Tanrı Aşkına.....	110
Resim 14.4: Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkansızlığı.....	111
Resim 14.5: Vietnam Anıtı.....	112
Resim 17.1: 563 Arture 26.....	116
Resim 17.2: Fragmanlı Aşklar.....	118
Resim 17.3: Akıllı Bir Çocuğu Neler Bekler.....	119
Resim 17.3: Ana Yüregi.....	120
Resim 17.4: Kurukafalı Kitaplı Natürmort.....	121
Resim 17.5: Bir Şizofrenin Anı Defterinden IX.....	122
Resim 17.6: Kayıp Analar.....	123
Resim 17.7: Tino, Brian ve Kiraz Ağacı.....	124
Resim 17.8: Ölüm ve Kızlık.....	125
Resim 17.8: Seyretmek.....	126
Resim 17.9: Untitled.....	127

Resim 17.10: Gölgeleer Tiyatrosu.....	128
Resim 17.11: Kızıl Papa I II ve III.....	129
Resim 20.1: İnsan.....	132
Resim 20.2: Taraftar.....	133
Resim 20.3: Yarış.....	134
Resim 20.4: Abla Baksana.....	135
Resim 20.5: Eski Aşk.....	136
Resim 20.6: Zeynep.....	137
Resim 20.7: Gezi.....	138
Resim 20.8: Hatıra.....	139
Resim 20.9: Küçük Gelin.....	140
Resim 20.10: Evlilik.....	141
Resim 20.11: Kızılderili.....	142
Resim 20.12: Joker.....	143

GÜNÜMÜZ SANATINDA YAŞAM VE ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI

GİRİŞ

Semboller sanat dünyasının en güçlü unsurları en anlaşılır, en kabul görmüş ifade şekilleridir. Dünyanın birçok yerinde kafatası yaşam ve ölümün simgesidir. Kısa bir tanımlama ile insan yaşamı ve ölümün, fâniliğin, en basit ifade ile tasviridir. Bazı toplumlarda ve bazı kültürlerde ölüm yaşamın sonu değildir. Mesela Meksika’da eğlenceli bir festivaldir. Bir bayram havasında ‘‘Ölümler Günü’’ olarak kutlanır. Bazı yerlerde sükûnetle karşılanır mekân değiştirme olarak kabul edilir. Barok resim döneminde derin manalar içeren bir kafatası, günümüzde bir tişörtün üzerinde sevimli bir görünümle, basit ve eğlenceli çizimle karşımıza çıkmaktadır.

Sanat ’ta özellikle resim sanatında çok eski dönemlerden bu yana birçok etkili sanat akımının olduğunu, bu akımların temsilcisi olan sanatçıların eserlerinde ölüm ve yaşam konusunu oldukça fazla ele aldıkları bilinmektedir. Hemen hemen her dönemde ve her sanat akımında ölüm ve yaşam değişik biçimlerde sorgulanmış, sanatçıların eserlerinde yer almıştır. Belki de bu konu en çok sanatçılar tarafından ele alınmış, incelenmiş, yorumlanmış eserleri aracılığıyla geleceğe taşınmıştır. İnsan bedeninin en önemli yeri olan beyin ve onun koruma kafesi kafatası, insanlık tarihi boyunca en büyük ilgi alanı olmakla kalmamış mitolojide, toplumların kültürlerinde ve sanat eserlerinde nesillerden nesillere fâniliğin ifade edilmesinde, en önemli anlatım aracı, adeta simgesel ortak bir dil olmuştur.

Ölüm ve Yaşam, Doğu ve Batı toplumlarında ayrı ayrı algılanmıştır. Değişen dünya koşullarında dinlerin toplumlar üzerindeki etkin baskıları, daha sonra oluşan reform hareketleriyle bu baskıcı etki yumuşamıştır. Ayrıca değişen kültür yapıları, bireyi öne çıkartan, yaşamdaki değişimler sonucunda, sanatçılarda bu değişimlerden öncelikle etkilenmişler ve eserlerinde bu değişimlere yer vermişlerdir. Doğu ve Batı toplumlarında beden günahkârdı. Onun öncelikli sorumlusu da kadın bedenidir. İsa’yı doğurması bile bu anlayışı tamamen ortadan kaldırmamıştır.

Rönesans dönemine kadar olan toplumlardaki din ve kilise etkisinin bu dönemle beraber farklılaşarak, sanatta dünyevi bakış açısının oluşması ve bu dönemin en önemli değişikliği olan hümanizmin öne çıkması birçok anlayışın değişmesine yol açmıştır. Geri dönüşü olmayacak bir yaşam anlayışına girilmiştir. İnsan odaklı yaşam ve kültür anlayışın öne kapanmamak üzere açılmıştır. Yaşamın geçici olduğunu bilen eser yaratıcısı sanatçı, önemli olanın yaşam ve sonrasındaki ölüm değil ‘‘Yaşadığı dönemi eserleriyle geleceğe aktarmak’’ olduğunu çok iyi bilmiştir.

Günümüz sanatına gelindiğinde insan, artık özgür bir bireydir. Din kendi alanına çekilmiştir. Sanatçının eserleri tamamen kendi üretimi ve düşüncelerinin sonucu ortaya çıkan sanat yapıtlarıdır.

2.ÖLÜM ve YAŞAM

2.1 Ölüm Nedir

Canlılar arasında yaşamın sınırlı olduğunu ve bir gün öleceğini bilen canlı yalnızca insandır. Ölüm, canlı varlıklardaki yaşamsal işlevlerin bir daha yinelenmemek üzere sona ermesi olarak kabul edilir. Yani maddi olarak canlı organizmaların bir daha yinelenmemek üzere canlı hallerinin bitmesi olarak kabul edilir^{/1} Antik çağlardan buyana kültürlerden kültürlere farklılık gösteren ölüm halinin kabul edilmesi, mezar taşları, lahitler, anıt mezarlar, piramitler, ardından ölüyü gömme, mumyalama, resmini yapma gibi ritüeller ölüme farklı anlamların yüklemesine sebep olmuştur. Ölüm bilimsel ve maddi olarak gerçekliğinin bilinmesine rağmen, insanlar neden, niçin, şimdi ne olacak gibi birçok soruyu sormuşlar bu sorulara cevap aramışlardır. Bu nedenle insan ölüm kavramı ile hep bir hesaplaşma içinde olmuştur. Tarih boyunca ise sanatçılar bu hesaplaşmayı kendi düşüncelerine, günün koşullarına göre eserlerine taşımışlar, düşündüklerini eserleri ile anlatmaya çalışmışlardır.

2.2 Yaşam Nedir

Canlı olmak ne anlama gelir. Havlayan köpek, rüzgârda hışırdayan ağaç hepsi birer canlıdır. Oturduğumuz sandalye, masa canlı değildir, ancak onların yapıldığı ağaç bir gün canlıydı. Bir şeyin canlı mı değil mi tanımlaması, onların sahip olduğu özelliklerini bilmeden yapılamaz. İnsan doğanın yarattığı en mükemmel ve en tehlikeli varlıktır. Yaratma yeteneği insanı diğer canlılardan ayrı bir yere koyar. Gerçek yaşam doğadadır. İnsanların ortaya koydukları güncel yaşam yapay olan yaşamdır. Canlılar çok düzenli bir yapıya sahiptirler, bütün canlı organizmalar bir veya birden fazla organizmadan oluşurlar. Yaşamın tanımı için 'Yaşayan bütün canlılar ölümlü ve ölümsüz olan dölden döle aktarılan kalıtsal materyalse, yaşayan canlılar bir tür aracıdır ve aktarılan şey kalıtsal materyeldir. Yani Yaşam budur, /2

Güncel yaşam yapay olan yaşamdır. Asıl yaşam gerçeği yaratma eylemidir. Bu yaratma eyleminin adı sanattır.^{/3}

1/İzlekler Dergisi C Kurt 6.Şubat.2015

2/www.felsefetası.org Serdar Öktem Mart 07

3/Özdemir Nutku Yaşam-Sanat üzerine notlar 19.04.2017 Aydınlık Dergisi Makale

2.3 Sanatta Ölüm ve Yaşam

Yaşamın çok boyutluluk ve renkliliğine karşın; ölümün hiçliğinin, donukluğunun ve tekdüzeliğinin farkında olan sanatçılar bu gizemi kendi çalışmalarında, beyinlerinde sorgulamışlar ölüm ve yaşamın gizlerine yanıt arayışı içinde olmuşlardır. Kaçınılmaz olan ölümün gerçekliğidir. Bu kaçınılmaz son dünyasal geçici başarılarla değiştirilemez. Yaşamın gelip geçici olduğu, zamanın iyi değerlendirilmesinin gereğine inanan, sanatçıları üretkenliğe itip, geleceğe kalıcı şeyler bırakma fikrine en çok sanatçılar kendilerini zorunlu hissetmişlerdir. Ölüm duygusu olan insan, hep bu duyguyla yaşar ve adeta her gün ölür, Ölüm duygusu olmayan insan, bunu bilmez ve bunu bilmeden bir anda ölür, sonuçta ikisi de ölür. Sanatçıya göre asıl yaşam gerçeği yaratma eylemindedir.^{/4}

Ölüm insanı kendisinden alıp götürür. Ölü insan değil cesettir. Cesedin belleği yoktur. Kökeni, orijinali, başlangıcı yoktur. Artık hiçbir şeyin tekrarı kopyası taklidi değildir.^{/5}

Mezar taşları yatmakta olan ölünün hatırasını ayağa kaldırır. Kabirler ziyaret yerleridir. Romalılar evlerini atalarının mezarı üzerine inşa ederlerdi, atalarını kişisel tanrılara dönüştürürlerdi

2.4 Ölümü anlatmak, tanımlamak

Sanat eserlerinde ölümü sembolize etmek için çoğunlukla kafatası, kum saati, mum gibi objeler kullanılmıştır. Sanat tarihinde ölüm, dinsel konulu resimlerle ele alındığı gibi günlük yaşam içinde de ölü doğa resimleri ile de anlatılmıştır. İnsanın yaradılışından beri var olan ölüm duygusunun, sanat eserlerinde en çok kullanılan temalardan biri olmasının sebebi, birçok anlamda değişikliklere uğramış olsa da gücünden ve büyüğünden hiçbir şey kaybetmemiş olmasıdır.

Sanat insanların dünyadaki bütün varlıklara olan üstünlüğünü sağlar. İşte bu sebepten asıl yaşam gerçeği yaratma eylemindedir. Bu eylemin adı sanattır. Güncel canlı eylemlerinin çok üzerindedir. Sanat insanları özgürlüğe taşıdığı gibi onun isteklerine de cevap verir.^{/6}

Sanat yapan için de bakan için de insanların kendilerini anlamalarına ve bulmalarına yarar sağlar. Sanat doğru yaşamın pusulasıdır. Düşündürür, duygulandırır, bilinçlendirir.

Dinler ölüm korkusunu azaltabilir, Sanat ise onu yenmeyi sağlar. Mağara duvarına resim yapan ilkel insan için sanat bile bir gereksinim olmuştur.

Darvin' 'Bilim ve sanat kuşun iki kanadı gibidir. Bu iki kanadı kullanabilen toplumlar uçar ve özgür olurlar. Uçamayanlar ise tavuk olur. Tavuk toplum önünde atılan yemi gagalarken, arkadan yumurtalarının alındığının bile farkında olmaz'' der⁷.

4/Özdemir Nutku Yaşam Sanat üzerine notlar 19.04.2017 <https://www.aydınlık.com.tr>

5/Zeynep Sayın Ölüm Terbiyesi Metis Yayınları www.metiskitap.com Kasım 2018

6/Sanat Yaşam ilişkisi üzerine Notlar Özdemir Nutku 19.4.2017

7/<https://evrimagacı.org/bilim-ve-sanat-797-çağrı-Mert-Bakırcı>

3. KAFATASI

3.1 Kafatası Sembolü

Dünyada hiç kimse insan yüzünü veya insanın bir parçasını hele hele kafatasını ve içini tesadüf ve bilinç dışı açıklayabilmiş değildir. Okuma yazması olmayan bir kişi elektrik tehlikesi ile ilgili bir tehlikenin olduğunu oradaki bir kafatası resmi ile anlayabilir. Aynı Kafatası resmi zehirlerde oldukça sık kullanılan bir görseldir. Bu'' öldürür, anlamının dışında ''Bilinçli olarak kullanın da demektir. İnsanlar kafatası dövmelelerine çok fazla ilgi gösteriyorlar. Ölümsüzlüğü simgeleme, popülerlik, felaketlerden kurtulma ve birçok nedenlerle kafatası objesine ilgi göstermektedirler.

3.2 Kafatası Tarikatı

Amerika'da Kurukafa veya kafatası tarikatı adıyla bilinen bir örgüt var. Bu örgüt veya tarikat yılda 15 kişiyi bünyesine alıyor. Örgüte kabul edilen kişilerde Protestan olmak, Yale üniversitesi son sınıfında erkek öğrenci olmak, sessizlik yemini olarak üçüncü kişilere asla topluluktan bahsetmemek, gibi katı kurallara bağlı kalmaları şart koşuyor. Siyahların değil yalnızca beyazların ve de Yahudi olmayanların kabul edildiği oldukça gizemli, topluma kapalı bir örgüt ^{/8}

Garip ritüelleri var (Üyelerinin tapınakta bir tabuta girip cinsel hayatlarını anlatması gibi) ancak bu örgüt, üyelerinin Amerika Birleşik Devletleri'nin yönetimine damga vurduğu, önemli üst düzeyde görevler üstlendiği, dolayısıyla içerisinden dünya siyasetinde söz sahibi kişilerin çıktığı da bir gerçek. ABD de Bush ailesi ki baba oğul birleşik devletler başkanlığı yapmışlardı. Yine ABD Dışişleri Bakanlarından Karry, herkesin bildiği dünyanın en zenginlerinden Percy Rockefeller bu tarikatın öne çıkmış isimleridir ^{/9}

8/http://onediyo.comTarih Derinliklerinde Kalmış Ürkütücü bir tarikat erkam evlice 07.06.2016

9/zeitgeist-canada.com

3.3 Ölüler Günü

Güney Amerika'da Özellikle Meksika'da 31.Ekim 2 Kasım tarihleri arasında "Ölüler Günü, festivali yapılıyor. Eski bir Aztek geleneği olduğu biliniyor. Bu özel günün sembolü kafatası figürü. Ölüler günü festivalinin ana felsefesi "Ölüm hayatın bir parçasıdır, bilincinin yaşatılması. Bu özel günde halk ölen yakınlarının kendilerini ziyarete geldiklerine inanıyor. Hayatta olanlar ise ölen yakınlarının sevdikleri yemekleri hazırlayıp mezarlarına götürerek, bu yemekleri onlara ikram ettiklerine inanıyorlar. Ölen yakınlarının mezarlarına yemekler, ölünün sevdiği eşyaları bırakıyorlar"¹⁰

Aztek mitolojine göre Mictlantecuhthi ölülerinin ruhunu koruyan, onlara nöbetçilik yapan bir ölüm tanrıçasıdır, bu dönemde yaşayan Aztek halkı tanrıçayı ziyaret ederek ölen yakınlarına baktığı için ona teşekkürlerini sunar¹¹

Pagan inanışından kalma geleneklerin, izlerinin görüldüğü Meksika'da ölüm korkulması gereken bir son değil, hayatın bir döngüsü olarak kabul edilmektedir.

Resim 1: Ölüler Günü Kutlaması

10/Meryem Barut 28.Mart.2016 <https://gezimanya.com>

11/<https://emoji.com.tr> defne Yaman 2.kasım.2016

3.4 Beyin

Hayatın kaynağı beyin, kafatasının içerisine gizlenmiş ve onun içerisinde yer almıştır. Vücudumuzun en kritik bölgesi beyindir. Yumuşak korumasız ve çok hassastır. Bir anlamda kafatası hayatın yani beynin koruyucusu rolünü üstlenmiştir. Beyin iki yarımküre şeklindeki sinir topluluğunu oluşturan, organizmaların işleyişini denetleyen, duyum ve bilinç merkezidir. Ruhsal olayların düzenlenmesi başta olmak üzere tüm yaşamsal davranışları yapan, yaptıran kontrol eden, vücudun kumanda merkezi, en özellikli hassas organıdır. İşte bu derece önemli ve hayati merkez, kafatası dediğimiz kemikten bir zırh ile koruma altına alınmıştır.

3.5 Kafatası Kültü

İlk zamanlar insan kafatası ile başlayan kült, zamanla, at, köpek, sığır, koyun gibi hayvanlarla devam etmiş, günümüze kadar gelmiştir. Tarihi kaynaklar Türklerde öldürülen düşman liderinin kafatası ile içki içildiğini göstermektedir. Safari şahı İsmail'in Özbek Hanı Şayak Han'ın kafatasından kadeh yaptırıp bununla şarap içtiği, ardından da Osmanlı Sultanı 2.Beyazıt a gönderdiği bilinmektedir. Bilinen bir gelenekte, Türkler için kafatası düşman ya da aile tarafından saklanıp varlığını sürdürmesidir. Ona tapıldığı ve uzun süre korunduğu tarihi belgelerde yer almaktadır^{/12} Binboğa dağları civarında Müslüman olmayan birisinin kafatası yağmur yağdırsın diye suya atılırdı. Ayrıca Anadolu'da nazar için, mahsullerin korunması için, at kafatası asılır. İnsanlar ve toplumlar çeşitli dinleri benimsemişlerdir. Bireysel ve toplu din değiştirmeler de olmuştur. Ancak binlerce yıllık kültürler din değişimlerine de uğrasalar gelenek ve batıl inançlarından vaz geçememişlerdir

3.6 Kültürlerin mimarı olan insanın kafatasına bakışı

Eski toplumlarda bile bir kafatasına sahip olmak için canlı öldürülmezdi. İnsan kafatasının dışında büyüde, karga ve maymun kafataslarının da bir anlamı vardır^{/13} Afrika kültüründe savaşçılar öldürdükleri insanların kafataslarını yanlarında taşımışlardır. Bununla ne kadar tehlikeli olduklarını göstermek istemişlerdir. Vücudunun neredeyse her bölgesine farklı amaçlar uğruna çeşitli uygulamalarda bulunulmuştur. Arkeolojik çalışmalarda arkaya doğru uzayan kafataslarına rastlanmıştır. Bunu araştıran bilim insanları kafatasının, kemikleşmesinin öncesinde, yumuşak halindeyken dış müdahalelerle bunun'' çok tehlikeli olmasına, rağmen mümkün olabileceği fikrine varmışlardır. Peki, bir insan için bu neden önemli olabilir, sorusuna verilen cevap çok nettir. Özellikle Maya, İnka ve bazı Afrika uygarlıklarında Mısır, Hindistan gibi ülkelerdeki bu tehlikeli uygulama kültürlerde bilgelik, statü, güç sembolü, olmasının yanında aidiyet ve savaşçılığın sembolü olarak da yapıldığını ortaya çıkartmıştır.^{/14} Kafatasının en çok karşılaşılan sembolik kullanımı ölüm ve yaşam betimlemesidir.

Dinsel sistemde kafatası olgusu büyük bir yer kapsar. Kızılderililer kafatasına hayattan ölüme geçiş olarak bakarlar. Onu ölüm günü olarak algırlarlar. Hristiyanlıkta kafatası ve iskelet ölümsüz ruhu simgeler. Fiziksel ölümden ötürü acı çeksek bile ruhun sonsuzluğuna gittiğine inanılır.

Modern dönemden sonra insan genç, sağlıklı ve uzun yaşamak gibi belli takıntı ve çabaların içine girmiştir. Evrenin bütün canlılarına karşı kendini üstün görüp, bu dünyadaki yaşamın karşılığı olan ölümü kabullenmeye çabası içine girmiştir. Ancak tüm sanat dallarının çıkışında ölüm başlangıç noktası olmuştur. Ölümsüzlük denilen şeyi insan sanatta bulmuş, teselliyi sanatta aramıştır. Ölüme karşı direnmenin tek yolu sanattır. Ayrıca eski kadim kültürler ölümü çok kötü bir olgu olarak görmemişlerdir.^{/15}

Kültürler içerisinde insanın yaşarken sanat yaratma çabalarındaki en büyük etken ölüm bilincidir. Zygmunt Bauman kültür için 'İnsanların farkında oldukları şeyi unutturmaya yönelik, incelikli karşı anımsatıcı teknik bir aygıt, tanımlaması, yapar. Ölümün gerçekliğine bilincine hatırlatma yapar. Gerçekten de ölüm bilinci yaşamda, yaşamın geçiciliği karşısında kalıcı şeyler yaratma konusunda sanat yapıtının doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bu düşüncelerle plastik sanatlarla beraber edebiyatta, müzikte sanatın bütün alanlarında en etkili yapıtların oluşmasına zemin hazırlanmıştır. Ölüm toplumların sahip olduğu inanç sistemlerine bağlı olarak kabul edilmekte ve yaşanmaktadır. Felsefe biliminde filozofların en fazla üzerinde düşündükleri konu ölüm olmuş, son mu yoksa bir başka başlangıç mı olduğu hakkında değişik görüşlerde bulunmuşlardır. Sokrates'e göre 'ölüm ruhun bedenden ayrılması ve tüm insanlar için nimettir, Eflatun' 'Felsefe ölüm için alıştırma yapmaktan, ölmeye hazırlanmaktan başka bir şey değildir,^{/16} der,

Varoluşçuluk hareketinin başlangıcı ölüm ve ölüme karşı duyulan korkuların bunun endişesine dayanırken, Hümanist anlayışa göre sonlu varlıkların kaçınılmaz gerçeğidir ve sonunda gerçekleşir.^{/17}

İnsan yaşam ve ölüm içgüdüleri ile birlikte yaşar. Çağdaş felsefede ölüm önemli bir yere konulmamıştır. Modern felsefede ölüm yadsınmış ancak mekân ve zaman bağlamında hayatın dışına itilmiştir.

12/ Kutlu Altay Kocaova Türk Mitolojisi Roux, Jean-Paul, a.g.e, s. 129

13/Saran N 1993 Antropoloji İnkılap Kitapevi

14/Hasret Gökçen Kottak C 2008 Antropoloji İnsan çeşitliliğine bir bakış ütopya yayınları 04.01.2018

15/Ölüm, Sanat ve Mekân Sempozyumu Doç. Dr. G Gökçe Acar

16/Ahmet Hakan Yılmaz Türklerde Ölüm Anlayışının Çağdaş Türk Resminde Göstergibilimsel Açıdan İncelenmesi (Cevizci 1989:14)

17/ Ahmet Hakan Yılmaz Türklerde Ölüm Anlayışının Çağdaş Türk Resminde Göstergibilimsel Açıdan İncelenmesi (Morgenthau,1980,24)

3.7 Andrey Tarkovski

Dünya sinemasının önde gelen isimlerinden biridir ancak pek çok farklı alanda yaşamlara yön veren fikirlere de sahip birisidir. 'Mühürlenmiş Zaman, isimli kitabında 'Sanat niçin vardır, Sanata kim ihtiyaç duyar, Esasen sanata ihtiyaç duyan birisi var mı diye sorar. Tarkovski sanatın yalnızca sanatçıya değil onu tüketen herkese ait olduğunu savunuyor. Zamanı sanatçının kendi yaşamına tuttuğu bir ayna olarak tanımlıyor. Sanıldığı aksine, sanatın işlevsel amacı, düşünmeyi teşvik etmek, bir düşünce iletmek ya da bir örnek oluşturmak değildir. Hayır, sanatın amacı, daha çok, insanı ölüme hazırlamak, onu iç dünyasının en gizli kösesinden vurmaktır, der¹⁸

4. İNSAN BEDENİ

4.1 Günahkâr Beden

Beden bir taraftan organik yapısı biçimi, kütlesi ve rengiyle canlı varlığın maddi bölümünü oluşturur. Toplumsal cinsiyet denildiğinde ise ırk ve cinsellik olarak tanımladığımız birçok kimliğin konumlandırıldığı yeri anlıyoruz. Beden algıları denildiğinde din, kültür, enstetite, ideoloji gibi söylemleri içine alan bir bütünlüğü anlarız. Beden bu sınırların dışına çıktığında yani buna uymayan davranışlarda günahkâr olarak kodlandırılmış olur. Bu normların içinde kalan bedenler, din içinde kabul edilip kutsal bağla ilişkilendirilip referans alınmaktadırlar¹⁹

Aydınlanma dönemin' de Avrupa'da kadın bedeni üzerinde ki din etkisi ve baskısı, İsa'yı doğuran olması sebebiyle, kutsal bir saygınlık kazanmıştır. Fakat yine de bekâretin korunması en önemli etkendi. İsa ise zinayı (Kendinden önceki Tanrı elçilerinin aksine) yalnızca kadının ölümcül cezasına sebep olmaktan çıkartıp, erkeğe de ceza verilmesi sebebi olarak sunmuştur. Zaten Hristiyan misyonerlerinin birçoğu bunu'' insan hakları, anlamında kabul edilmesi olarak algılamışlar, İsa'yı feminizmin destekçisi, olacak kadar işi ileriye götürmüşlerdir²⁰

Kuran'da ise durum çok farklı ve vahimdir. Kadın erkeğin karşısında eğilmek zorunda bırakılan, Mehir adı altında veliliği satın alınabilen bir kuldur. Adet dönemlerinde kirli olarak nitelenen kadın, biyolojik özelliklerinden kaynaklansa bile ikinci sınıf insandır. Kendisini insan haklarının merkezi olarak gösteren Batı'nın Hristiyanlığı modernleşmeye göre ehlileşirmeye çalıştığı aşikâr, Fakat din temelinde baktığımızda, iki farklı din de kadın konusunda hiç de insafli değildir²¹

18/Andrey Tarkovski ile röportaj 8.Haziran 2017 www.edebiyathaber.net 24 Eylül 2014

19/ Dergipark.gov.tr/daad/issude/4490/61858 z. zülküf

20/ Doğu Batı Arasında Kadın F Alikoç https://Ozgurlukdunyası.org 178. Sayı s:1,2

21/Müjde Yayıncılık İncil 1993-Y N Öztürk Kur'an-ı +Kerim Meali 105.baskı Boyut Kitapları

4.2 Doğu ve Batı Toplumlarında Estetik

Batının estetik anlayışını ve bu olgunun tarihsel gelişimini anlayabilmek için antik yunandaki insan bedenine olan hayranlığı görmemiz gerekmektedir. Batı toplumları, doğu toplumlarının aksine beden üzerine, sürekli yeni bir anlam yükleme çabasına girmişlerdir. Bu anlam yükleme çok çeşitli şekillerde olmuştur. Antik Yunanda kaslı iri vücutlu olanlar kabul görürken, hitabet yeteneği olmayanların yönetici olmaları adeta mümkün olamamıştır²²

Antik Yunan estetiği, insan bedeninin mükemmelliğini öngörür. Orda güzel olmayan değil güzel olan sevilir. Güzellik çok şey ifade eder. İnsan bedenlerinin ifadesinde, tanrı tasvirlerinin ifadesi bile en mükemmel insan öğelerinin birleştirilmesi ile anlatılmıştır. Yunan heykellerine bakıldığında sıradan bir insanın görünümünden çok farklı mükemmellik oluşturulmuştur²³

Antik Yunanda sonra hâkimiyetin Roma ya geçmesiyle beraber iktidar bedenden, mimari yapıların değerlendirilmesi üzerine geçmiştir. 'İnsan günahkâr doğar' prensibi Hristiyanlığın temel ilkesi olmuştur. Günahkârlık her türlü eziyeti ve kötülüğü hak edebilmektedir.

Resim 2: Yunan Heykeli

Resim 3: Yunan Heykeli

22/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:48

23/Doğu ve Batının estetik Algısında Benzerlikler ve Farklılıklar S Merve İlbak 25.Temmuz.2013 Makaleler

4.3 Doğu ve Batı Kültürlerinde İnsan Bedenine Bakış

Her iki toplumda farklılıklarının olduğu çok belirgindir. Bunun en belirleyici etkeni din ve kültür anlayışıdır. Hatta orta çağ insanı din ahlak baskısı altında olsa da dünyevi güzelliklere son derece bağlılık göstererek üstün bir zevk geliştirmiştir.

Orta çağda Avrupa'da sanatçıların eserleri, sanatçının gücünü ifade eder ona güç kazandırır, düşüncesi ile kilise ve saraylar tarafından kontrol altında tutulmuşlardır. Sanatçılar bir aristokratın, sarayın veya kilisenin himayesinde üretim yapabilmişlerdir. Bu sanatçıya maddi bir desteği beraberinde getirdiği gibi, kilisenin de sanatçıyı kontrol altına almasını sağlamıştır.

Doğuda da sanat bir güç temsili olarak kabul edilmiştir. İnsan figürü dinen günahı, resmedilmesi sıkıntılara neden olmaktadır. İslamiyet'te bazı sınırlar vardı. Gerçi resim sanatı gelişemiyordu ama minyatür sanatı oldukça ileriydi. Bu sebepten önemli olaylar minyatür sanatıyla kaydedilmiştir. İslamiyet'te resim sanatı dinsel baskıların altında kalmıştır. Daha çok süsleme, bezeme ve hat sanatı üzerinde çalışılmıştır. Osmanlıda minyatür sanatında gerçek bir gelişme gözlenmiştir.2.Mahmut yağlı boya ile kendi portresini yaptırmasıyla beraber minyatür sanatı için sonun başlangıcıdır denilebilir. Batılı ressamın gelmesi, Askeri okullardaki resim dersleri ile beraber batı etkisindeki resim sanatı kabul görmeye başlamıştır.

4.4 Mimaride Doğu ve Batının Farkı

Güç gösterisi dini yapılar üzerinden başlayarak yapılmıştır. Doğu da mimari yapılarıdaki zenginlik ve ihtişam camilerin medreselerin sarayların görseelliği ile ifade ediliyordu. Bu yapıların yapılması sırasında pek çok sanat dalı da ortaya çıkmıştır. Çini, Ahşap Oyma sanatçılığı bunlardan bazılarıdır. Avrupa dan farklı olan, kaynağın doğa olması hayvan ve bitki motiflerinin çoklukla kullanılmasıdır.

Avrupa'da ise bilhassa gotik dönem mimarisinde göğe doğru uzanan sivrilik tanrısal güç ifadesini göstermektedir. İncil den alınan sahneler, heykeller, şeytan, azrail, cehennem resimleri din baskısını unutturmamıştır. Kilise, kişilere, din dışına çıkıldığında nelerle karşılaşacaklarını bu görsellerle anlatmıştır. Bu ifadeler okumaya gerek olmadan görselle ifade edilerek dini öğretmekteydi^{/24}

Din adamlarını giysilerinin bile ihtişamlı, takıları oldukça büyük, yani görünüşleri cemaate karşı bir otorite kurmalarına yardımcı olacak görünüşteydi. Bu tutum Protestanlıkta pek görülmemekle beraber Katolik kilisesinde tüm ihtişamıyla görülmektedir. İşte gotik sanattaki kilisenin en güçlü olduğu dönemde dünya tarihinin en ihtişamlı yapıları ortaya çıkmıştır.

İslam'da da medeniyet tıpkı Hristiyanlıkta olduğu gibi dini yapılarıdaki güç gösterisi üzerinden yapılmaktadır. Her fethedilen kentte önemli camilerin yapılması, din üzerinden onun şemsiyesiyle güç ve baskıyı hissettirmek içindir. Estetik değeri en yüksek yapılar

Resim 4: Köln Katedrali

Öncelikle camiler sonrasında medreseler kervansaraylar gibi sivil yapılar olmasına karşılık öncelikle dini yapılar olmak üzere kültürel yapılardır.

Resim 5: Süleymaniye Camii

5. GOTİK DÖNEM

Gotik dönem batı ve orta Avrupa'da 12.yüzyıl ortalarından 16. Yüzyıl ortalarına kadar süren etkili ve çok önemli bir sanat üslubu olarak ortaya çıkmıştır. En önemli eserleri o muhteşem görünümlü katedrallerdir. Âdeta topraktan fıkkarak uçacakmış gibi göğe incelererek yükselen yapılar gotik mimarinin övünç kaynağı olmuşlardır. Devasa boyutları, olabildiğince göğe yükselmesi, Kutsal sayılan iç aydınlatması ile "Tanrı'ya Ulaşmayı, sembolize etmektedir.

Bu dönemde, Vitray, kitap bezeme sanatı, Avrupa'da pano resimleri İtalya'da fresk resmi kendi alanlarında büyük gelişim göstermiştir. Çok sayıda şehirde etkisini göstermiştir, ögleki bu şehirlerde o kadar çok kişi sanatla uğraşmıştır ki kimin hangi eseri nerde ne zaman yaptığının bile bilinemediği bir gerçektir.

Bu dönem de Sanat yaşamında hümanist (insancıl) gizemli bir düşünce sistemi hâkim olmuştur. Resim alanında dini konuların hâkim olduğu bir gerçek olsa da din dışı konular da işlenmiştir^{/25}

5.1 Gotik Sanat Döneminde Din ve Kafatası

Sanatçılar artık eserlerinde çocuk İsa, Hz. İsa'nın çektiği acılar çok sık işlenir olmuştur. Din ve Din dışı alanlarda estetik güzellik ve doğanın çeşitliliğinde kişisel yorumlar çoğalmıştır. Gotik resim sanatının belirleyici özelliği,15. Yüzyılda ortaya çıkan doğalcılık ve Flaman resmindeki yeni oluşumlardır.

Gotik resmin bu dönemdeki bazı önemli temsilcileri ise Dürer, Giotto, Duccio, Jan Van Eyck, Hugo Van Der Goes, Rogier Van Der Vayden gibi sanatçılardır.

Aslında resim sanatının ilk örnekleri olarak, insanoğlunun ilkel halindeyken mağara duvarlarına çizdiği resimler ile başladığına inanılmaktadır. Oradan günümüze gelene kadar hiç şüphesiz ki sanat ve resim sanatı birçok kırılma noktası birçok değişim yaşamıştır. Gotik sanatı bu değişim ve kırılma noktalarının en önemli noktasıdır. Bakış açılarının, değişimlerin başlangıç dönemidir. Bu dönemde Fransız resminde Fransa'ya dışarıdan gelen Flaman sanatçıların kuzeyli sanatçılar ile birlikte Paris, Dijon gibi sanat merkezlerinde gotik sanatın devamı ile kaynaşarak uluslararası gotik sanatının oluşmasına öncü olmuşlardır.

Diğer Avrupa şehirlerinde de oluşan bu üslup, düşsel bir dünya tasarımıyla, gündelik hayattaki görünümleri bir araya getirip birlikte ele almıştır.

Bu akıma yön veren sanatçıların eserlerinde Yaşam ve Ölümü nasıl anladıklarını ve nasıl eserlerinde kullandıklarını görmeliyiz

6. YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI (1200-1800)

6.1 Duccio Di Buoninsegna (D:1225-Ö:1318)

1225 Yılında doğan İtalyan sanatçı döneminin en büyük ressamlarında birisidir. Eserlerinde koyu dindarlık duygularının hâkim olduğu eserler yaratmıştır. Doğa atmosferlerinde hiç çekinmeden devamlı altın yıldızı kullanmıştır. 'Meryem'in Gömülüşü, 'Çocukların Öldürülmesi, isim tercihlerinde bile yaşam ve ölüm konuları sanatçıların öncelikli tercihleridir. 'Maesta, isimli eserinde Hz. Meryem kucağında İsa Melekler azizler hep birliktedirler. Ölüm ve cennete gidiş çok açıkça resmedilmiştir. İsa'ya ulaşmanın Meryem'in yardımı ile yani onun arabulucuyu ile olacağını anlatmaktadır. Yapılmak istenilen Ölümden sonraki yaşama bir hazırlık olarak da düşünülebiliriz.

Duccio resim anlayışında figüratif hareketin yapamadığını, rengin yaptığını ifade edebiliriz ve bu tespitin altını çizebiliriz. Figürasyonu istifleme, Duccio 'nun benimsediği bir özelliktir. Bir minyatür zihniyeti ile çalıştığı gerçektir^{/26}

Resim 6: Maesta

Siena Katedrali 396 cm x 213cm 1308-1311

6.2 Giotto di Bondone (D:1267-Ö:1337)

Gotik dönem İtalya'sının en önemli ressam ve mimarıdır. 1267 Yılında Floransa da doğmuştur. Rönesans sanatçıları dahi etkileyen İtalya da resme yenilik getiren tüm yarımada da eserleri kabul görmüş bir sanatçıdır. Hatta İtalya'da yenilikçi resmin babası olarak ta bilinmektedir. İtalyan Rönesans'ına katkı veren sanatçıların başında sayılabilir. Yenilikçi olarak kabul edilen eserlerinde nesnelere ağırlık, kişilik ve boyut vermiştir. Kutsal konuları doğal bir yolla portreleyen bir ressamdır. Giotto hayatı sorgulayan eserleri ile acıyı, dünyevi doğayı, resmetmiştir. Bu yapıtlar o dönemde devrimci özellikler olarak kabul edilmiştir. İsa, Meryem, doğum, ölüm, Müslümanlık ve Hristiyanlık sanatçının eserlerinin daimî konularıdır.¹²⁷

Lazarus'un Dirilişi eserinde Ölümün yaşam kadar doğal olduğunu betimlemektedir. İsa'nın isterse ve inanırsa ölüyü diriltilebileceğine ölümün ve yaşamın tanrının elinde olduğuna vurgu yapmaktadır.

Resim 7: Lazerusun Dirilişi

Hovard F.Ahmanson Collection Los Angeles 93,7cm x 81,1cm 1297-1300

6.3 Jan Van Eyck (D:1395-Ö:1441)

Flaman ressamın 1395 yılında doğduğu söylenmektedir. Ancak doğum ve ölüm tarihleri arasında tam bir bilgi netliği yoktur. Gotik dönem resim sanatının önemli isimlerinden birisidir. Portreler ve Dinsel içerikli resimleri ile dönemine damga vurmuştur. Eserlerinde biçim, öz, madde ve ruh birlikteliğini sağlamakta büyük bir beğeni kazanmıştır. Resimlerinde kendi becerisiyle oluşturduğu boya teknikleri, parlaklıklar, ışık oyunları eserlerini ayrıcalıklı kılmıştır. Din ve kilisenin ağırlıklı etkisi resimlerinde ön plandadır. Sanatçı ‘Arnolfini’nin Düğünü, isimli eserinde dünyevi yaşamın bir olgusu olan düğün, nişan vb. etkinliklerin yanında Hristiyanlığın (Dinin) ve ölümün unutulmaması gerektiğini anlatan objelere yer vermiştir. Resimde İsa’nın çilesini anımsatan görüntüler, Hristiyanlıkta temel öğütlerden sayılan ‘çalışma’ için kullanılan süpürge ve dua etmek için kullanılan tesbih açık bir şekilde görülmektedir. Portakallar İlk günah öncesi saflık amaçlı resmedilmiştir. Aynı anda zenginliği de çağrıştıran bu titiz çalışmada dönemin kültür oluşumunun tüm ayrıntılarını görüyoruz^{/28}

Eser doğal bir sembolizm şaheseridir. Çiftin evliliğine özel bir önem verilmiştir. Sadakatin sembolü köpek çok bakımlıdır. Çıkarılmış ayakkabılar ve adamın ayaklarının duruşu tam bir uyum içerisindedir. ‘Çarmıh yolundaki on konak’ aynanın çerçevesinde sembolize edilmiştir. Dönemin batıl inancı olan doğurganlığa, yaşama gönderme yapan gerdek yatağının yanında yanan tek mum eserde unutulmamıştır^{/29}

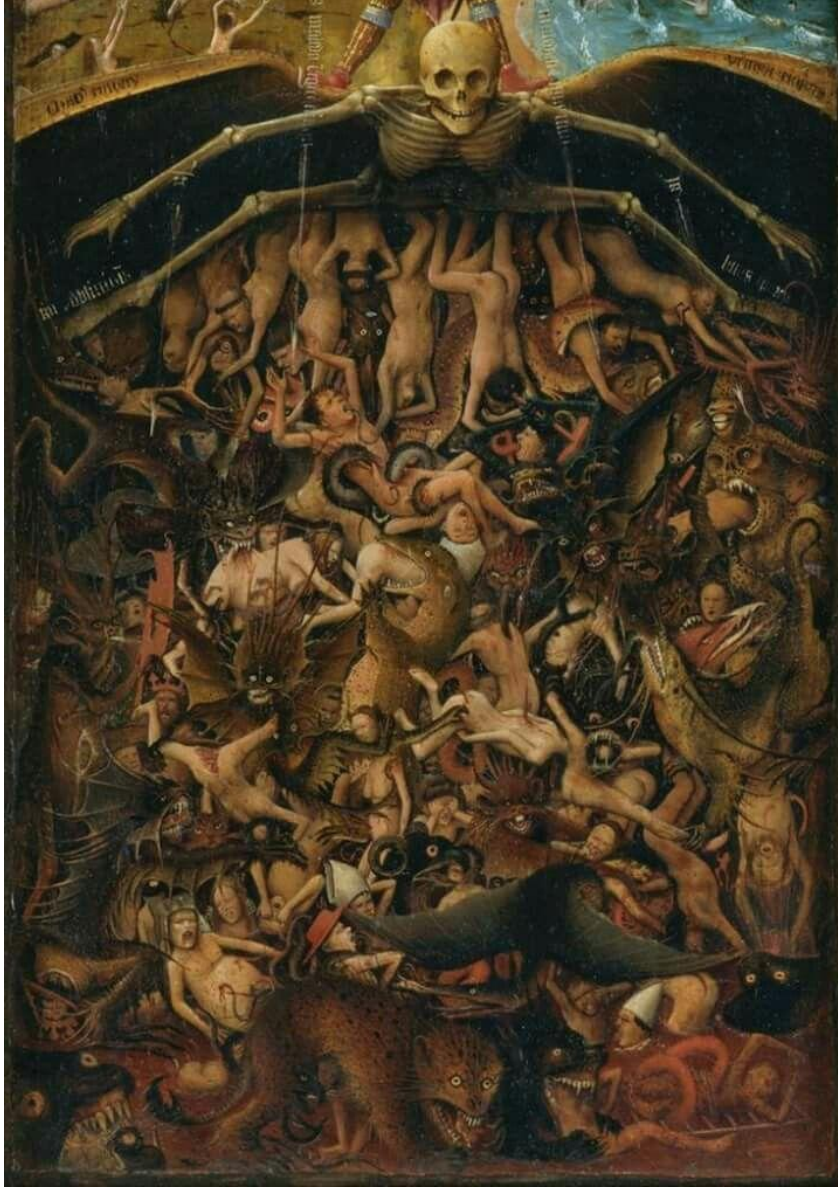
Resim 8: Arnolfini'nin Düğünü

National Gallery Londra 82cmx60cm 1434

Sanatçının 'Son Yargı, isimli eseri üç parça olarak yapıldığı halde iki parçası vardır. Bir parçasındaki görünüm alt ve üst bölüm olarak ikiye ayrılmış gibidir. Eseri bacakları ve kolları iki yana açılmış bir iskelet ikiye ayırmıştır. Üst bölümün merkezinde etrafında melekler arkasında çarmıh olan bir erkek, yan tarafta bir erkek bir kadın elleri duaya açılmış haldelerdir. İsa, Meryem, vaftizci Yahya beraber görülmektedirler. Meryem ve Yahya'nın tanrıdan günahlarını affetmesi için dua etmekte olduklarını görüyoruz. Resmi kollarıyla bölen iskeletin alt tarafında adeta toprağın altında siyah ve kırmızı tonlarda iç içe geçmiş farkı şekillerde acı ve şaşkınlık içinde insan topluluğu vardır. Resmin üst tarafında denizde boğulan

insanlar toprağın deliğinden aşağı düşen insanlar vardır. Burada Hristiyanların İsa'nın bir gün dönüp, herkesi yargılayacağı inancına gönderme yapılmıştır.^{/30}

Resim 9: Son Yargı

Metropolitan Sanat Müzesi (Ebadı Bilinmiyor) 1420-1425

28/ Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s:144

29/ 1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –
Çeviren Nurettin Elhüseyni s:57

30/ M. Kırçıçek Hristiyan Tasvir Sanatında Jan Van Eyck s:61

6.4 Rogier Van Der Vayden (D:1397/1400-Ö:1464)

Doğum tarihi tam olarak bilinmeyen, eserlerine ismini, imzasını, yapılış tarihini bile yazmayan döneminin büyük bir sanatçısıdır. Dini konularda ve çoğunlukla da İsa ve Meryem'in acılarını konu alan eserler üretmiştir. İsa ve etrafındakileri gizemli trajik anlatımlarla tasvir etmiştir. Psikolojik bir derinlik, lirizm ve dengeler üzerine kurulmuş bir anlayışla resim yapmıştır.

'' Çarmıhtan İndiriliş, eserinde sanatının en üst noktasına çıkmıştır. Çarmıha gerilme cezasının sonucunda, geleneklere bakıldığında suçlular medeni ve normal şartlarda gömülemezlerdi. Ama hatırı sayılır kişiler araya girerek onu çarmıhtan indirtip ailesine verdirtmişler, mezara ailesinin gömmesine müsaade edilmesini sağlamışlardır. Annesi Meryem İsa'nın cansız bedeni karşısında çaresiz ve bitkindir^{/31}

Resimde İsa'nın çarmıhtan indirilişinde etrafındakilerin yüz ifadeleri çok acı dolu ve rahatsız edicidir. Acılar yüz ifadelerine çok manalı yansımıştır. Ölüm sembolü kafatası resimde yerde Meryem'in elinin yanında çok net şekilde yer almıştır. Sanatçının bu eserinde gerçekçiliğini ve ustalığını en üst seviyede göz önüne koymaktadır. Sığ bir mekâna gerçek boyutlarda on görkemli kişiyi yerleştirmiştir. Eğilen, bükülen, birbirlerine kenetlenen vücutlarla ve yüz ifadeleriyle ıstırap hissini vermiştir. Hareket alanı olmayan kişilerin yüz ifadeleri ile duygularını ortaya koymuştur. Aşırı duygusal imge oluşturmuştur^{/32}

Resim 10: Çarmıhtan İndiriliş

Proda Müzesi' 'Museo Nacional del Proda' 'Madrid 262cm x 220cm 1435

31/ Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s:146-147

32/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:209

6.5 Hugo Van Der Goes (D:1440/1445-Ö:1482)

Döneminin ve Flaman resim sanatının usta isimlerindedir. Dinsel konularda resimler yapmış eserlerinde doğumu, yaşamı ve ölümü betimlemiştir.

'' Portinari Mihrap, resmine baktığında bu betimlemeler çok net görülmektedir. Resimde seçilmiş olan anlatım objeleri incelendiğinde, Aziz Yusuf ile dinsel tutarlılığı, Meryem'in dayandığı sütun ile yaşamın başlangıcı olan doğumu ve harabe ve boş havralarla da Hristiyanlığın gelecekte yükselerek Museviliğin biteceğini anlatmak istemiştir.^{/33}

Sanatçımı başyapıt olarak değerlendirilen bir diğer eseri'de''Çobanların Tapınması, adını verdiği resimdir. Resim ölüm ve yaşam kavramlarından'' Yaşamı, ele almaktadır. İsa'nın doğumunu konu edildiği bir resimdir. Eser'de Meryem ve Yusuf'un Nasıra'dan Beytullahim'e giderken sığındıkları bir ahırda Hz. İsa'nın doğumuna çevredeki çobanların sadakat, tapınma ve hayranlıkları görülmektedir. Resmin özelliklerinden bazıları, gerçekçi ve doğal figürler ile sıradan insanların İsa'nın doğum mucizesi anında orada bulunmalarıdır. İlahi içerikli bu resimde o dönemde bu görüntüler pek alışıldık değildi. Yerdeki ekin demeti yeniden doğuşu ifade ederken. Ekmek ve şarap İsa'nın çarmıha gerilişten önceki son yemeğe bir göndermedir.^{/34}

Resim 11: Portinari Mihrap

Uffizi Müzesi Floransa 586cm x 253cm 1475-1476

Resim 12: Çobanların Tapınması

Santa Trinita Bazilikası' 'Basilica di Santana Trinita' 'Floransa 1485

33/Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi filezof.net Hugo Van Der Goes s:1-2

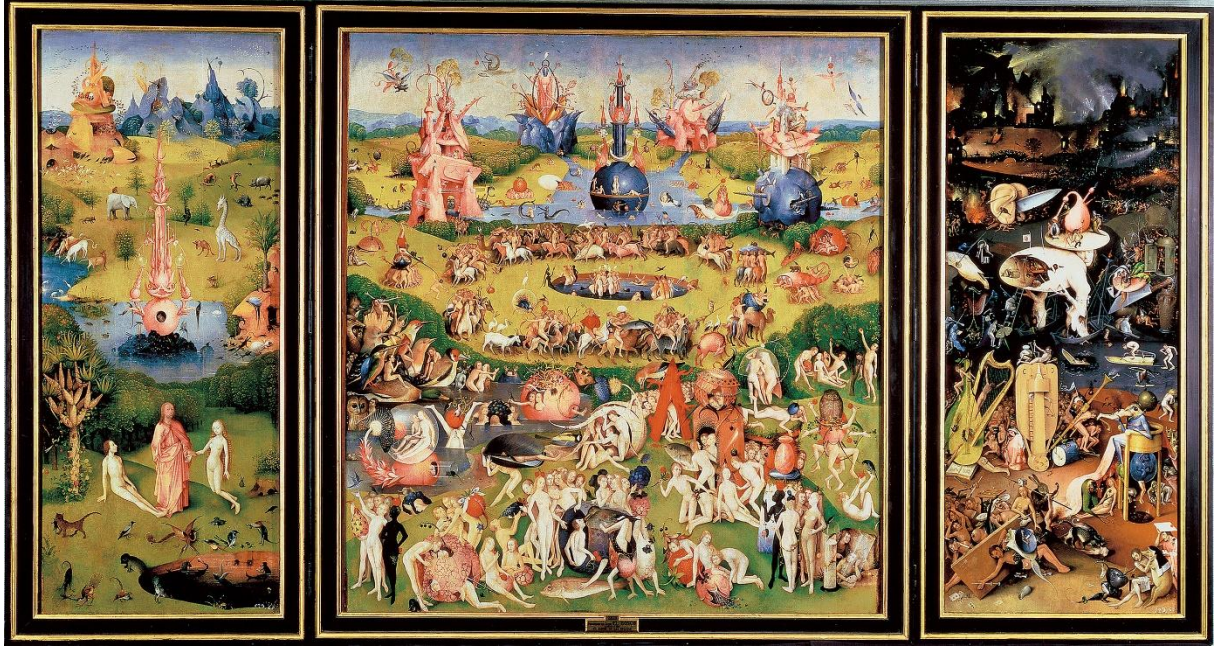
34/ Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s:148-149

6.6 Hieronymus Bosch (D:1450-Ö:1516)

1450 yılında Hollanda da doğdu. Doğduğu yerde şeytana tapanlar vardı dengesiz insanlar çoğunlukta idi. Büyük kentlere uzak bir bölgeydi. Dini inançları olan kötü güçlere eğilimli olan insanların bulunduğu bir yerdi. Halk orta çağ geleneklerine bağlı olarak yaşadığından panayırlar dini karnavallar simyacılar büyücüler vb. topluluklar çoğunlukta idi Etkinlikler içerisinde yetişti. Sanatçının daha sonra bu yaşadıklarını eserlerine çokça aktarmıştır. Babası da ressam olan sanatçının dedesi ve amcası da ressamdı ressamlık ailenin adeta geleneksel bir mesleği idi. Kalabalıkları özellikle insan kalabalıklarına olağanüstü ilgisi vardı. Onun eserlerinde kalabalıklar çoğunlukla kaba saba bazen de canavarlar

Topluluğunu çağrıştıran varlıklardan oluşmaktaydı. Dini konulardaki düşünceleri bile canavar yüzlü insanların yüz ifadelerinde şekilleniyordu. Eserlerinde yaşam, ölüm, melekler, şeytanlar, cennet, cehennem karanlıklar, felaketler hep vardır. Günahın cezası işkence, eziyetler, keder, kâbus, acı çokça kullanılmıştır³⁵

Sanatçının ‘Yeryüzü Zevkleri Bahçesi’ eserinde Bugünkü dünya ile cennet cehennem yani yaşam ve ölüm aynı tabloda çok açık bir şekilde tuvale yansıtılmıştır. Üç ayrı panelde oluşturulan tablo sanatçının en çok üzerinde konuşulan eserlerinden biridir.

Resim 13: Yeryüzü Zevkleri Bahçesi

Proda Müzesi Madrid 389cm x 220cm 1503-1504

Eserde cennetin tasvir edildiği panelde Tanrı Âdem ve Havva vardır. Havva kutsanarak Tanrı tarafında Âdem e takdim edilmektedir. Tanrının ilahi gücü Âdem ve Havva ya akmaktadır. Bunun karşılığı Cehennem panelinde ise karanlıklar kuraklıklar alevler adeta dünyadaki günahların karşılığının bedeli olan cehennemin karanlık ürkütücü azap dolu yüzünü göstermektedir. Cennetin tüm canlılar için renkli mutlu doğurgan huzurlu yaşantısı, Canlılığı hayvanlar, tabiat, şehvetli mutlu adeta çiftleşerek mutluluğu bulan tüm canlılar cennetini

cazibesini yansıtmaktadır. Buna karşılık yine cehennem hayatı kumar oyunun günahını günahkârların çarımığa gerilişini köprülerdeki işkenceleri yakılıp yıkılmaları asılmış insanları betimlemiştir Eserdeki cennet bahçesi ilk günahın işlenip kovuluş tan önceki masum görünmesi gereken cennetten uzaktır. Âdemin şehvetli bakışı ise ilk günahın belirtileri olarak resme yansıtılmıştır. Kadın bedeninin günahkârlığı günaha daveti burada başlamaktadır. Cehennem panelinde çeşitli ölümcül günahlar ayrı ayrı cezalandırılmaktadır ^{/36}

35/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:274

36/ Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s:188-199

6.7 Leonardo Da Vinci (D:1452-Ö:1519)

Ressam, Heykeltıraş, Şehircilik Uzmanı, Müzisyen, Makine Mucidi, Rönesans resim sanatının kurucularında olan Da Vinci 1452 yılında İtalya da doğdu. Herkesten bir farklı ressam olacağını küçük yaşlarda kendisi söylemiştir. Matematik Astroloji Geometri gibi birçok bilim alanında da kendini geliştirmiş hizmetler vermiştir. Eserlerinde ölüm ve yaşamı çokça sorgulamış İsa ve Meryem figürleri yer almıştır. 'Müjde, İsimli eserinde Cebrail'in Meryem ve İsa'nın geleceğini haber vermesi, 'İsa'nın Vaftizi, eserinde Ürdün'de Yahya tarafından İsa'nın vaftiz edilmesini, 'Madonna ve Çiçekli Çocuk da Meryem'in anneliğini ve kucaktaki İsa'nın gelecekte çarمیğa gerileceğini anlatmıştır. Resimde Anneliğin cazibesini yani yaşamın başlangıcının mutluluğu açıkça görülmektedir.³⁷

Resim 15: Madonna ve Çiçekli Çocuk

Hermitage Museum Saint Petersburg 42cm x 33cm 1478

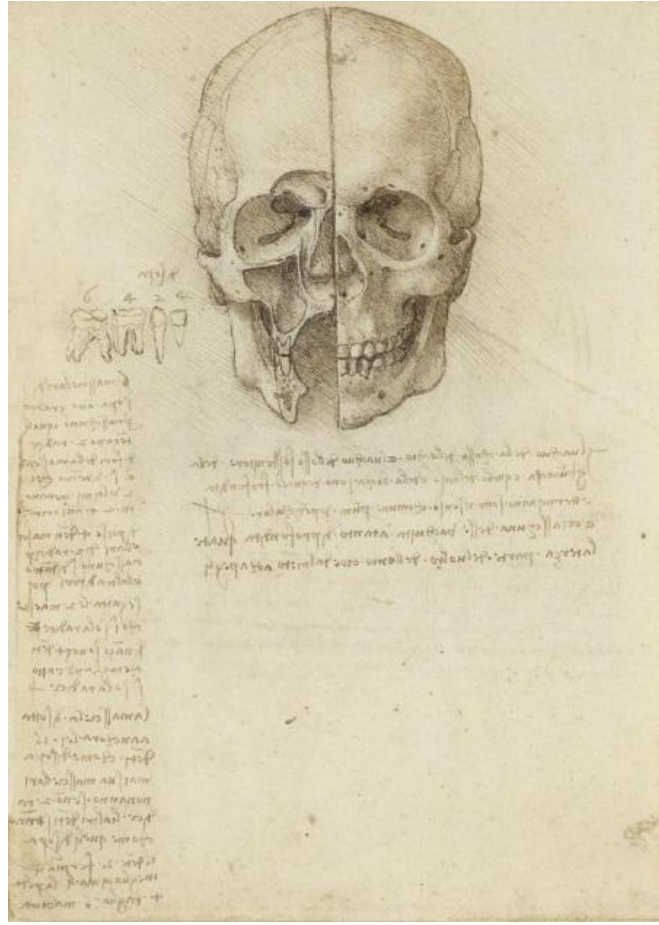

Resim 16: Müjde

Uffizi Floransa 246cm x 243cm 1475

Leonardo 1489 baharında bir insan kafatasına sahip olur o dönemdeki çizimlerinde bu kafatası defterlerindeki esas konusu haline geldi. Kafatasını tepesinden çenesine doğru keserek ikiye böldü. Böylece beyindeki boşlukların üzerinde bilgi edinmeyi amaçlıyordu. İkiye ayırdığı kafatasını tekrar kulak hizasından bir kez daha böldü. Çeneden birkaç diş çıkardı. Çalışmalarını kâğıda döküp, Nesnenin merkezini bir cetvel yardımıyla tespit etmiştir. Bu çalışma ile ruhun konuşlandığı yerin tam olarak neresi olduğunu bulmaya çalışmıştır. Bu çalışma sonucunda ruhun tüm bedende değil, kafanın içinde bedeninin tüm merkezi fonksiyonlarının yönetildiği yerin en yakınında yani kafatasının merkezinde bulunduğunu iddia etmiştir³⁸.

Resim-17: Skull

İngiltere Kraliyet koleksiyonu

37/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:224-225

38/İşte Leonardo Da vinci Joost Keizer Hep Kitap Ç. Aydın Baran Gürpınar 2016

6.8 Albrecht Dürer (D:1471-Ö:1528)

Rönesans döneminin en önemli ressamı ve gravür sanatçısı 16. Yüzyılın ilk on yılları boyunca Avrupa kültür hayatını belirleyen o dönemin kültür hayatında en öne çıkan isimdir. 1471 yılında Almanya’da doğmuştur. Sanatını Almanya, İtalya gibi Avrupa ülkelerinde geliştirerek sanat çevrelerine kabul ettirmiştir. Çizim ustalığını sanat çevrelerine genç yaşta kabul ettirmiştir. Dini temaları konu alan eserlerinde paralel ve çapraz çizgilerle gölge ve ışığı olabildiğince ustalıkla kullanmıştır. Eserlerinde yaradılışın en tepe noktasına insanı koyarak tanrıya en yakın olanın insan olduğunu anlatır.^{/39}

Dürer eserlerinde yaşam ve ölümü insan bedenini, olağanüstü yaratıkları, (Mahşerin Dört Atlısı) ilginç görünüşleri ile yorumlarken, kutsal kitap üzerinde de çok çalışma yapmıştır. Hatta ’ Aziz Hieronymus un Çalışma Odası, isimli tablosunda İncil üzerinde çalışırken pencere kenarındaki kafatası görüntüsü ile ölümü, yerdeki canlı hayvanlar ile hayatı ifade etmiştir.^{/40}

Yine “Âdem ve Havva, eserinde Âdem ile Havva, yasak meyve elma, bahçedeki hayat ağacı, yılan figürleri yan yanadır. Fare Kedi Papağan da resme anlam katmışlardır. Bugünün yarını öbür dünya sembolleri hep birliktelerdir.

Resim 18: Aziz Hironemus’un Çalışma Odası

İngiltere Kraliyet Müzesi 25cm x 19cm 1514

Ressam Adnan Turani ‘‘Dürer dünyevi güzelliğe ait konuları araştırır. Toplumdan ve kendi beyninden hareket eder. Problem olarak kendini ele alır. Portreleri ile bunu yansıtır, demiştir. Tek bir’ Kafatası, resmi yapmıştır. Bir insana ait olan bu kafatasının etrafında hiçbir nesne kullanmamıştır. Vanitas, kafatası ölü doğa resimleri ile sembollerle ifade edilmektedir. Ancak sanatçı tek bir kafatası ile insanla ölümü karşı karşıya getirmiş, esere bakanlar bu gerçeği çok yalın anlatma yolunu seçmiştir. Reform çağı ressamı olan Dürer yaptığı işin sorumluluğunu üstlenen bir sanatçıydı. ‘Bir imgenin batıl inançların kötüye kullanılmasından sorumluluğu, bir silahın cinayetten sorumluluğundan fazla değildir, demiştir’⁴¹

39/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:266

40/Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s186

41/Açık Gazete M. Senergüç 24.Haziran.2008 Vatikan Looks to modern artists for divine inspiration” the Independent, 8 June 2008

6.9 Sanzio de Urbino Raphael (D:1483-Ö:1520)

37 yaş gibi çok erken yaşta ölen Raphael Rönesans döneminin önemli bir ressamıdır, kısa ömründe birçok eser üretmiştir. Aynı zamanda değerli bir mimar ve dekoratör dür. İdeal güzelliği ülküleştirilmekteki ustalığı ve Meryem ve melek betimlemeleri ile adından çok söz ettirmiştir. İsa ve Meryem figürleri sanatçının eserlerinde o kadar fazla kullanılmıştır ki ona Meryem tablolarının ressamı denilmiştir. Kültürel mirasa ilgi duymuş, onları gün yüzüne çıkartmaya gayret etmiştir. Dünyaya ait değerleri kutsal olanın emrinde kullandığını, uyum ve çeşitliliğin bütünlük içinde işlediğini görüyoruz. Perspektif tekniğini ustaca kullanmıştır. Eserlerinde sadelik, içtenlik ve iyimserlik vardır^{/42}

Resim 19:Sistine Madonnası

Alte Meister Resim Galerisi "Gemaldegalerie Alte Meister" Dresden 265 cmx 196cm 1514

42/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:238-239

6.10 Tiziano Vecellio (D:1488-Ö:1575)

Sanatçı 1488 yılında İtalya’da doğdu. Rönesans resminin önemli bir ismidir. Zengin renkleri eserlerine çıplak insan bedenleriyle birleştirmiştir. Mitolojik efsaneler, Dini konular, İsa, Meryem, Havariler, Dünya nimetleri insancıl bir ifade ile ele alınmıştır. 'Meryem'in Göğe Yükselişi, İsimli eserinde adeta havarilerin arasından ellerinin üzerinden tanrıya doğru yükselen tanrı tarafından kabul edilen devasa bir Meryem görüntüsü tabloda yerini almıştır. Burada Meryem fiziksel olarak bu dünyayı terk ederek meleklerin eşliğinde tanrı katında cennete giden bir fanidir. Tiziano yaşamı ve ölümü sorgularken figür olarak Meryem'i ele alması, onu cennete göndermesi, fâniliğin sonunu gelindiğinde dünyada iyi şeyler yapılması ile olabileceğine bir gönderme yapmıştır^{/43}

Resim 20: Meryem'in Göğe Yükseliş

Santa Maria Gloriosa de Bazilikası 690cm x 360cm 1516-1518

Rönesans resim sanatında dinsel mitolojik konuların önde olduğu, eserlerin arka planında ise manzaraları öne çıkararak önem kazandığı görülmüştür. Doğa motifleri gerçekçi bir biçim almıştır. Ayrıca portrelerdeki kutsal kişiliklerin kalıplaşmış görüntülerinin yerine gerçek

yaşamdaki modellerde kullanılmaya başlanmıştır. Yaşamın ve ölümün sorgulanması öteki dünyanın gizemi çoklukla eserlerde yer almaya devam etmiştir.

Tiziano çağının en özgün renk ressamı olarak tanınır. Venedik Rönesans'ının önemli bir sanatçısıdır. Ultramarin rengini yoğun olarak kullanmıştır. Onun varlıklı müşterileri bu malzemeyi zorda olsa ona temin etmişlerdir. Çünkü kaliteli olan bu malzemenin Afganistan'da bulunduğu bilinmektedir. Tiziano'nun figürler üzerindeki hakimiyeti eşi görülmemiş vücut hareketlerini ortaya çıkartır.⁴⁴

Resim 21:Penitent Magdalena

Getty Center, Museum North Pavilion, 108,3cm x 94,3cm 1565

43/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:258

44/Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s:170-171

6.11 Hans Holbein (D:1497-Ö:1543)

Alman Rönesans ressamı Hans Holbein Augsburg da doğmuştur. Reformun karışık günlerinde Londra'ya gitmek zorunda kaldı. Reform bitimi sonrası İngiltere saray ressamı olarak bu ülkeye kalıcı olarak yerleşti.

Resimdeki üç ayrı yükseklikte görülen objeler anlamlarına göre, en üst seviyedeki objeler gökyüzü yani cennet ile ilgili, orta yükseklikteki cisimler yaşanan dünya ile ilgili, en alt seviyedeki yani yerdeki karatası da ölüm ile ilgili sembolleridir. Fâniliğin yaşam ve ölümün tüm objeleri ile birlikte anlatıldığı çok değerli bir eserdir.

1553 yılında ‘‘Elçiler, isimli eserini yapmıştır. Sıradan iki arkadaşın bir masanın üzerindeki eşyalar ile birlikte görüldüğü tablo olarak algılanabilir. Ancak resim dikkatle incelendiğinde dönemine ait çok fazla anlamlar içeren, her bir cismin birçok ipucu ve semboller ile görünmeyen gizem ve mana taşıdığını anlıyoruz. Resimde sanatta yaşam sembolü olarak kabul edilen objelerin birçoğunu görebiliyoruz. Güncel tarihi bile gösteren bir gök küre, Silindirik güneş saati, Ekvatorial güneş saati, Zaman ve yön ayarı için kullanılan açölçer, Bir halı, Alt kısımda yine bir küre, Dini bir kitap, Dini müzik yapmada kullanılan bir müzik aleti ve yerde ölüm ve fanilik sembolü bozulmuş halde bir kafatası bulunmaktadır. Resimdeki üç ayrı yükseklikte görülen objeler anlamlarına göre, en üst seviyedeki objeler gökyüzü yani cennet ile ilgili, orta yükseklikteki cisimler yaşanan dünya ile ilgili, en alt seviyedeki yani yerdeki karatası da ölüm ile ilgili sembolleridir. Fâniliğin yaşam ve ölümün tüm objeleri ile birlikte anlatıldığı çok değerli bir eserdir^{/45}

Bu resmin en sıra dışı özelliği, anamorfik resim tekniği ile resmedilmiş kafatasıdır. Bu resimde düz bir zemin üzerinde şekilsiz gibi görünen imge, resmin ortasına yerleştirilen silindirik bir aynadan bakıldığında normal haliyle görülür.^{/46}

Holbein VIII Henry tarafından saray ressamı seçilince kesin olarak İngiltere'ye yerleşti. Meryem resimlerinden vazgeçerek, mücevherler, mobilyalar bayram giysileri, salonlara süslemeler, silah ve kadehler çizmiştir. Sanatçı korkmadan, yaranmadan, tespit ettiği şeylerin aslına bağlı gerçek birer belgesi olduğu konusunda hiçbir kuşkuya yer olmayacak eserler yapmıştır. Zaten Holbein 'in asıl amacında buydu^{/47}

Resim 22: Elçiler

Ulusal Galerî 'National Gallery' Londra 207cm x210 cm 1533

Bu resimdeki seçilmiş olan tüm aletler adeta ulvi bir amaca işaret edercesine 1553 yılındaki 'Kutsal Cuma Günü' ile ilişki kurulacak şekilde seçilmiş ve yerleştirilmişlerdir.⁴⁸

45/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:198

46/Sena Gazan Anadolu Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü 15. Temmuz. 2018 Sanat tarih dergisi

47/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:291-292

48/Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s190-191

6.12 Peter Brueghel (D:1525-Ö:1569)

Genelde kalabalık, İrkültici, Kaotik sahnelerin çoğunlukta olduğu gündelik yaşamı yansıtan kompozisyonu tablolar üretmiştir. Aç gözlülük, zina ve oburluk sanatçının eserlerinde eleştirilen konulardır. Yaşadığı dönemdeki Hollanda toplumunun siyasi, kültürel ahlaki sosyal yapısı açık açık görülmektedir. 1525 yılında Hollanda'nın kuzeyinde doğan sanatçının yaşamı Yaşadığı dönemdeki Katolik ve Protestanların çatışmaların en yoğun olduğu döneme denk gelmiştir. Ayrıca aynı dönem veba salgınlarından binlerce kişinin öldüğü dönemdir. Sanatçılar yaşadıkları dönemlerden ayrı düşünülemezler. Toplumun vazgeçilmez parçalarıdır. Âdeta toplumun aynalarıdır. Brueghel de yaşamış olduğu bu dönemden etkilenerek eserler yaratmıştır. Protestan kıyımının yoğun olduğu dönemde bu imgelerin etkisinde kalması normaldir⁴⁹

Sanatçının eserlerinde ölüm ve yaşamın sorgulandığı sahneler çokça yer almaktadır. Bunlar savaşlar, hastalıklar, insani ve toplumsal çelişkilerle olabilmektedir.

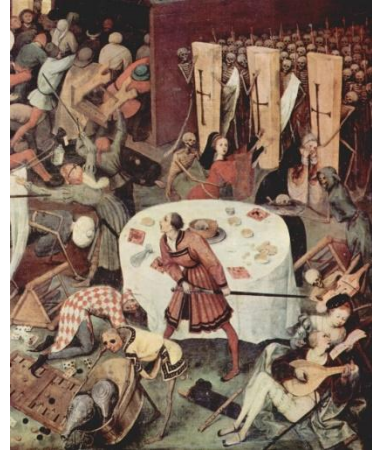
Sanatçının ‘Ölümün Zaferi’ isimli tablosunda ölüm ve yaşamın kafatası ile sembolize edildiğini görmekteyiz. 1568 yılında başlayan seksen yıl savaşları olarak ta bilinen savaşlar sanatçıyı çok fazla etkilemiştir. Bu tabloda savaş kadar hastalıklar, salgınlar, vahşet, resme olabildiğince yansıtılmıştır.

Resim 23: Ölümün Zaferi

Prado Müzesi Madrid 162cm x 117cm 1562

Sanatçını kullandığı renklere bakıldığında savaşla beraber kıyamette gelmektedir. Resmin geneline baktığımızda karanlık, ıssızlık, kalabalık ve kargaşa vardır. Adeta iskelet ordusu her yeri yakıp yıkıp talan etmektedir. İskeletler korkutucu bir soğukkanlılıkla gemileri yakarak batırmaktadır. Irk, Din, Sınıf, Cinsiyet, Yaş ayırımına bakmadan tüm insanları acımasızca öldürmektedir. Burada ölüm sıradan şeylere karşı zafer kazanmıştır. Dünyayı bütün insanlığı yok eden yine iskeletle temsil edilen insandır. Tablodaki çiçek açan ağaç hayatın, yeniden canlanmanın, ölümsüzlük sembolü olarak algılanırken, yamaçlardaki kuru ağaçlar yaşamın sonunun simgesini oluşturmaktadır. Çaresiz kalan tabiatta ölümler bile tabutlarla iskeletler tarafından gömülmektedir. Hristiyanlık ta çan sesi önemlidir. İbadete davet, millî Bayramlar, Paskalya ve Zafer günleri çan çalınarak duyurulur. Resimde çanı çalan iki iskelet dünyanın sonunu ölümün zaferini adeta ilan etmektedir. Tam önlerinde ölüm sembolü olan kafatasları vardır^{/50}

Resim-24.1:Ölümün Zaferi

Prado Müzesi Madrid 162cm

49/ <https://www.theartstory.org> › Artists › Pieter Bruegel the Elder 30.Temmuz.2018

50/Meral Batur Çay Peter Bruegel Ölümün Zaferi İnönü Üniversitesi Kültür Sanat Dergisi 2017 Sayı.3 S:50-57

6.13 Paolo Varenosa (D:1528-Ö:1588)

1588 de İtalya’da doğan sanatçı Heykel ve Resim alanında eserler yapmış. Resim sanatına bu dönemde Dekoratif Barok akımında öncelik yapmıştır. Maniyerizm ve Venedik ekolünün önemli bir uygulayıcısı olmuştur. Dinsel Mitolojik konularda eserler üretmiştir. Döneminin birçok sanatçısı gibi yaşam ve ölüm Fanilik ve ölümden sonraki dönemi tasvir eden konularda eserler bırakmıştır. 'Cana'da Düğün, eseri en dikkat çekici resmidir.

Eser çok fazla kişiyi barındırmaktadır. İsa Meryem ve Havariler tabloda yerlerini almışlardır. Burada krallar, Kraliçeler dönemin en muhteşem şahsiyetleri ve müzisyenler müzik aletleri eğlence her şey yerini almıştır. Ve müzisyenlerin ortasında bir kum saati vardır. Tüm dünyevi zevklerin yanındaki zamanı gösteren obje, zamanın tükeneceğini dünyevi zevklerinde bir sonunun olacağını, uhrevi yaşama dönüleceğinin habercisidir. Esinde birbirini hiç görmemiş aslında hayatlarını aynı dönemde yaşamamış kişiliklerde bulunmaktadır. Âmâ Rönesans resmi böyle olur ve sanatçının sanat anlayışı ile de uyumludur⁵¹.

Resim 25: Cana'da Düğün

Louvre Paris Fransa 994 cm x 677 cm 1562-1563

51//1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:157

6.14 Michelangelo De Carravaggio (D:1571-Ö:1610)

12 Yaşında bir ressamın yanına çırak olarak verildi. Uzun yıllar maddi imkânsızlıklar nedeniyle ortaya çıkmamıştır. Para buldukça resim yapabilmıştır. Bir kardinalin ilgisini çektikten sonra, ancak dini resimler yaparak geçimini sağlayabilmiştir. Ancak asabi ve aşırı sinirli yapısı, bir kişiyi öldürmeye kadar varmıştır. Ölüm cezasını almış, ancak ülkeden kaçarak bu cezadan kurtulmuştur. Yaşam ve ölüm o kadar çok benliğini kuşatmıştır ki, bu onu resim yapmak için mezardan insan çıkartma noktasına kadar ileri götürmüştür. Birçok özelliğinin yanında, barok resim sanatının en büyük özelliklerinden olan ışık ve onun yansımalarını en iyi kullanan sanatçı olması onun sanatına ayrı bir değer katmıştır. Cellar denilen mahzen ışığı tekniğini en iyi kullanan ressam olarak ta bilinmektedir. Tanrısal olayları günlük yaşamın olaylarıyla kaynaştırarak ortaya koyması ona farklılık yaratmıştır. Sanatçı figürlerini ışık ile harmanlayarak resimdeki etkiyi yükseltmiştir. Resmin bu büyülü havasını ilk sağlayan sanatçıdır^{/52}

Sanatçı Roma da bulunduğu dönemde ‘Falcı’ isimli eserini yapar. İşte bu resim barok resim sanatının başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Resimde iki genç insan vardır. Sade kıyafetli falcı görünümünde genç bir kadın, gösterişli kıyafetler içerisinde soylu bir genç adam. Kadın genç adamın elini avucuna alarak fal bakıyor gibi görünmektedir, ama aynı anda da adamın elindeki yüzüğü çalmaya çalışıyor. Genç adamın kendinden emin bir görünüşü var, bir eli de kılıcının üzerinde bulunmaktadır.^{/53}

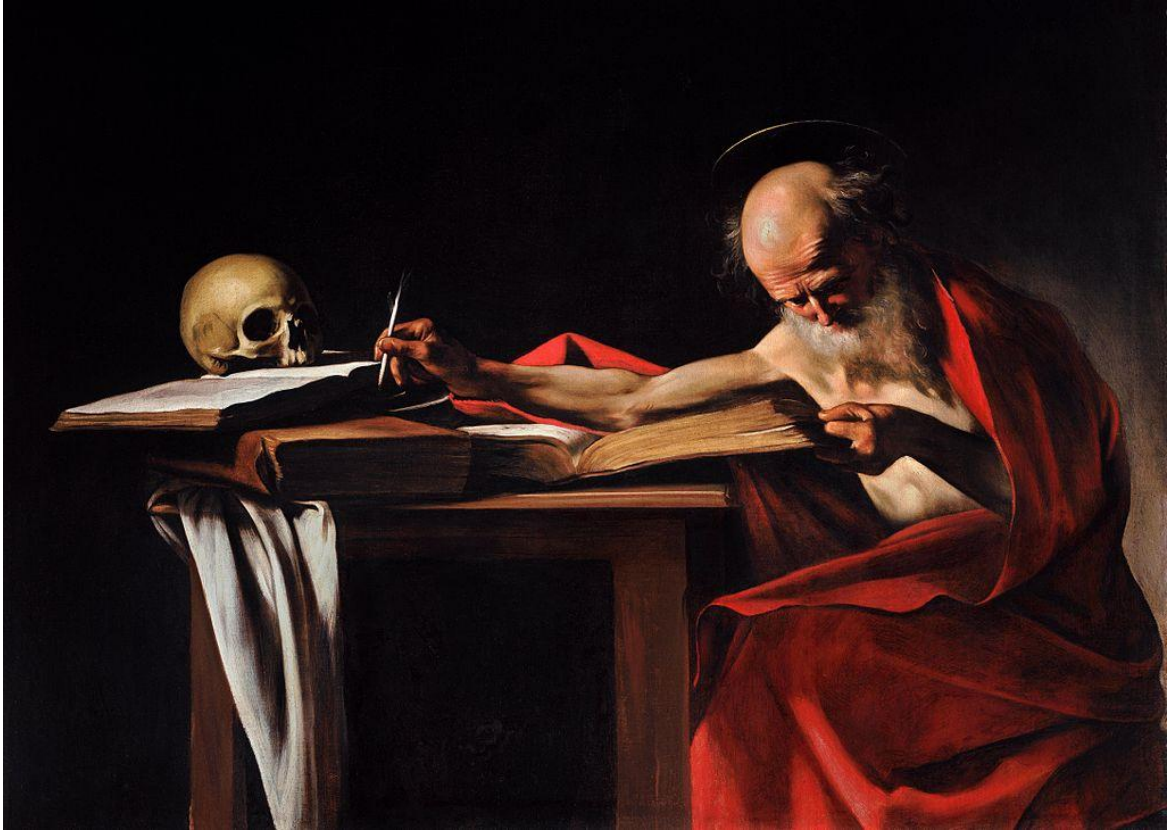
Sanatçının en önemli eserlerinden biride ‘Aziz Jerome’ resmidir. Aziz Jerome bir eli kitaba destek verirken diğer eliyle yazı kalemını tutmaktadır. Bu kişi yarı giyinik, sol omzunda kırmızı bir tabaka ile vücudunun altını gizliyor. Karanlık odada oturmakta olan Aziz Jerome çok az mobilya olan bir odada yapayalnız görülüyor. Kitaplarının üzerinde bir kafatası var. Vanitas olarak bilinen bu sanatsal obje, dünyevi yaşamının geçiciliğini değersizliğini ifade eder.^{/54}

Carravaggio'nun muhtemelen Malta günlerinin ilk dönemlerinde yaptığı resimlerden biriside ‘Aziz Jerome Yazarken’ eseridir. Sanatçı 1607 yılında Malta'ya Şövalye olmak ve Valettadaki Kiliselerin dekorasyon işlerini yapmak için gitmiştir. Eserde en önemli özellik muhteşem ışık oyunlarına yer verilmesidir. Resimde Aziz Jerome yarı çıplak haldedir. Bir eliyle yazarken, diğer elinin üzerini giysinin bir bölümü ile örtülmüştür. Masadaki kafatası ile karmakarışık olan yaşantısını sorgular gibi bir görüntüsü vardır.^{/55}

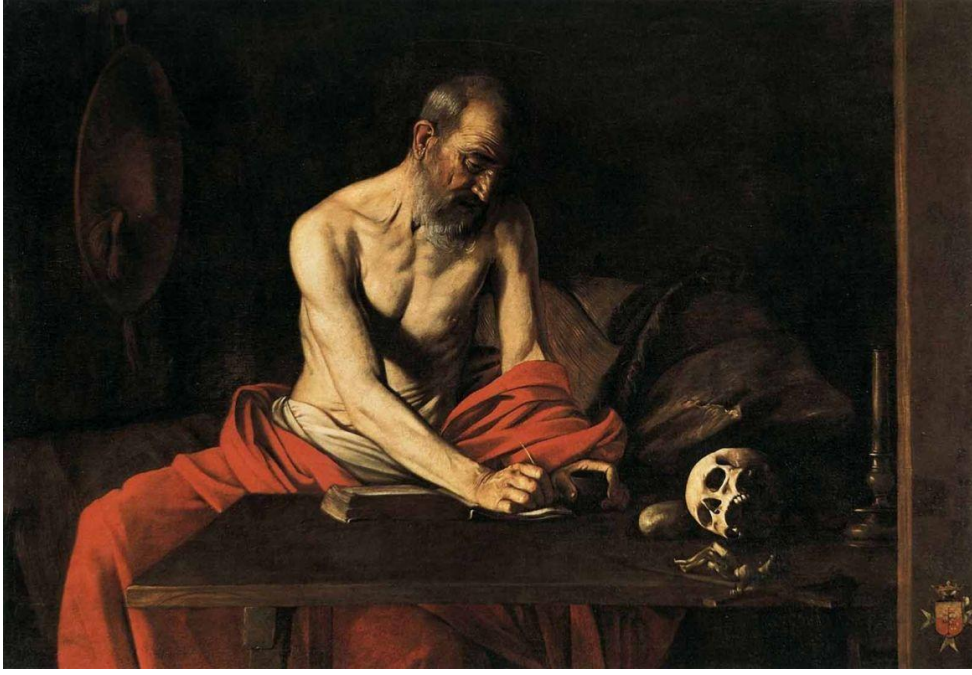
Resim 26: Falci

Musee du Louvre, Paris 99cmx131cm 1595

Resim 27: Aziz Jerome

Galleria Borghesa Roma 112cmx157cm 1607-1608

Resim 28: Aziz Jerome Yazarken

St John Katedrali (San Giovanni) Valetta Malta 157cm x 117cm 1608

52/ Stephan Farting Ç Aldoğan Gizem-Ç C Firdevs Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitapevi s:216-217

53/Cenk Bulut ile Sanat ve Tarih 27.Ekim 2017 facebook.com falcı1594.../2061826317372442/

https://en.Wikipedia.org/.../Saint_Jerome

54/https://en.Wikipedia.org/.../ Saint_Jerome_Bussagli_Marto.İtalyan Sanatı Frenze İtalya s:346

55/http://en.Wikipedia.org/.../ Bellori, Giovanni_Pietro (2005). Modern ressamların heykeltıraşların ve mimarların yaşamları s.18

6.15 Georges De La Tour (D:1593-Ö:1652)

1593 Yılında doğmuştur.59 yıllık yaşamında Caravaggio'nun etkisi altında kalarak Fransız Barok resminin önemli isimlerinden biri olarak birçok eser ortaya çıkartmıştır. Karma üslubun en belirgin en önemli sanatçısı kabul edilmektedir. Eserlerinde dini konuların çoğunluğunun yanında günlük yaşamın sahneleri de vardır. Dini Ahlaki konular özellikle eserlerinde yer almaktadır

Sanatçı "Karo Asıyla Hilebaz" eserinde ahlaki konulara, kötü alışkanlıklara göndermeler yapmıştır. Resimde bir kumar masasının etrafında bir kumar oynama sahnesi betimlenmiştir. Çok aydınlık olmayan bir ortam vardır. Masadaki genç adam kumar yoluyla kandırılmaktadır. Masum ve hilebaz bakışlar çok açık olarak görülmektedir. Eserde içki kumar gibi kötü alışkanlıklardan uzak kalınması mesajı da vardır⁵⁶

"Tövbekâr Magdalena" isimli eserindeki objeler dikkat çekicidir. Eserde yaşam ve ölüm sembollerinden Mum, Kafatası, Mücevherler ve diğerleri ışık gölgeleriyle şekillendirilmişlerdir. Meditasyon halinde görülen Meryem'in yüzü aynayla açık bir hesaplaşma içerisindedir. Loş ve sessizlik, belirsiz olan mekâna büyümlü bir ortamın hâkim olmasını sağlamıştır. Ölüm ve Dünya nimetleri yan yanadır⁵⁷

59 yıllık yaşamında üç kez yurt dışına giden sanatçı adeta yaşadığı Lunaville'den hiç ayrılmamıştır. Fransız baroku, doğrudan İtalya'dan etkilenmiş bir sanatsal üretim yerine, Fransa'nın kendi klasizmini de barındıran bir anlayış sergilemiştir. İnsan formuna basit bir geometrik yaklaşım katarak eserlerine klasik bir anıtsallık vermiştir. Dini konular eserlerinde çokça görülse bile günlük yaşamın görüntüleri de yer almıştır.

Sanatçının "Mum Işığında Mecdelli Meryem" eseri La Tour'un en etkileyici üretimi olan mum ışığıyla aydınlatılmış bir dini sahnedir, Eserde mum ışığı aydınlanması gereken yeri vurgulayan bir dramatik unsurdur ve çok keskin bir gölge- ışık ilişkisi oluşturmaktadır. İnanılmaz ışık gölge efekti oluşturulmuştur. Mum ışığının ortama melankolik bir hava kattığını görmekteyiz. Arka plan boş ve yalındır. Mecdelli Meryem kahverengi saçları ile resmedilmiştir, kucağındaki kafatası ile fâniliğe bir gönderme yapılmıştır.⁵⁸

Resim 29: Karo Asıyla Hilebaz

Musee du Louvro/Paris 146cm x 106cm 1635

Resim 30: Tövbekar Magdalena

Country Museum of Art/Los Angeles 133cm x 102 cm 1640

Resim 31: Mum Işığında Meceğelli Meryem

Metropolitan Museum of Art /New York 117cm x 92cm 1638-1640

56/Gökçe Çolak arsızsanat.com/mum-isiğında-sembolizm-georges-de-la-tourun-buyulu-dunyas

57/McClintock, S. (2003). George De La Tour'un dini resimlerinin ikonografisi ve ikonolojisi, 1624-1650. Lewiston: Edward Mellen Yayınları.

58/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyini s:198

7. EMPRESYONİZM (İzlenimcilik)

19 yüzyılda ortaya çıkan bir sanat akımıdır. Fransa'da ortaya çıkıp diğer ülkeleri etkisi altına almıştır. Gerçek görünüm dışındaki dış dünyanın, sanatçının gözündeki haliyle resme yansıtılmasını esas almaktadır. Resim sanatının en önemli akınlarından biridir. Varlığın sanatçının içinde bulunduğu ruh haliyle bağlantılı olarak, sanatçı gözünden izlenimlerinin dışa aktarmasıdır. Sanat sanat içindir ve kişilere göre değişen bir sanat vardır. Edebiyat dâhil tüm sanat dallarını içine almıştır.

Akımın çarpıcı özelliklerinden bazıları duyguların hissedildiği şekilde yansıtılması, Kapalı bir anlam içermesi, en önemli özellikleri olmuştur. Özgürlük sembolü, hayal ve soyut betimlemelere sonsuz yer verilmesi, Sanatçı kendi duygumunu iç dünyalarının yansımalarını öne çıkartıp, dış dünyaya karşı ilgisiz kalmaları akımın en önemli farkıdır. Bu akım ışık ile resim yapma olarak tanımlanmaktadır. İzledikleri temel kaynak güneştir. Konu ışık yansımaları arasında kaybolmuştur. 17. yüzyılda doğan Barok üslup, hayli değişmiş olarak 18. yüzyılda da varlığını sürdürmüştür^{/59}

Barok sanatın gölge ışık karşıtlığına dayanan çarpıcı, içe işleyici dramatik etkisi giderek kaybolmuş ve yerini daha yumuşak bir üsluba bırakmıştır.

Konuların da genellikle tabiattan beslenen bu akımın sanatçıları kırları şehir manzaralarının deniz kıyılarının görünülerinden ilham almışlardır. Klasik dönem ressamlarının aksine tabiatın parlak renklerine önem vermişlerdir. Göze hitap etmek amacının dışına çıkıp bilinç altı izlenimlerini uyandırmak esas amaçlarıydı/⁶⁰

Bu akımın sanatçıları hayal ve duygularını özgürlükleri ile birleştirerek renklere özgürlük vererek sistemsiz bir coşkunluğu öne çıkartmışlardır. Bu özgürlük birçok akımın birçok sanatçıya ulaşmasına sebep olmuştur. Çok sayıda sanatçı olmasına karşılık büyük ilgi gören bu akımın sanat anlayışı, yoğun bir şekilde duygu ve düşünce hâkimiyetinin resimde var olmasına sebep olmuştur. Bu akımın öne çıkması ile manzara resimleri önem kazanmış, Din ve Mitoloji konulu resimler eski önemlerini kaybetmişlerdir.

59/Özkan Eroğlu Resim Sanatı Sözlüğü Öke Yayınevi 2001 s:67-68

60/E Osman Erden Modern sanatın kısa tarihi Hayalperest Yayınları s:50-51

8. MEMENTO MORI

Resim 32: Memento Mori

İçerisinde ölümü, yaşamın gelip, geçici olduğu fikrini barındıran sanat eserlerine kısaca Memento Mori adı verilmektedir. Fanilik gelip geçicidir. Bunu bilip te bir gün ölüneceğinin hatırlanması Latince bir deyiş olarak kısaca ‘‘Memento Mori, olarak söylenir. Resimlerde ölümü hatırlatan bununla ilgili çağrışımlar yapan objelerin kullanılması yani kafatası, kum saati, mum gibi veya yaşamı hatırlatan kitap, şarap, çiçek gibi nimetler Memento Mori'nin en önemli araçları olmuştur. Ölümün depresyon ve çöküntü yaratmasından ziyade iyi ve erdemli bir hayat sürmeye vesile olmasını tavsiye eder. Hristiyanlıkta özellikle Avrupa'da dini yapılarda mezarlıklarda eser yaratıcıları bu görüşe fazlasıyla önem vermişler bunu anlatan objeleri çokça kullanmışlardır^{/61}

Ölümlüler yaşantıları ve eserleriyle ölümsüzleşirken, bunların geleceğe, tarihe aktarımları sanat ile gerçekleşir. Yani insanın ölüme meydan okuması onunla yüzleşmesi bir tek sanatla mümkündür. Ölümsüzlüğe ulaşmanın sanat üretimi yapmakla olacağını anlayan insan, ölümünde en güzel ifadesini bulabilmek için sanatı kullanmıştır. Bunun en güzel örneklerinden biri Caravaggio'nun ‘‘Aziz Jerome, isimli eseridir. Çok yakınımızda olan ölümü kafatası objesi ile mükemmel anlatmıştır. Yine bu konuda Guercino' nun ' 'Et İn Arcadia Ego, isimli eserindeki kafatası'' cennette bile varım, Ölüm. Olarak sanat arşivlerinde ölümsüz yerini almıştır.

Resim 33: Et In Arcadia Ego

National Gallery O Ancient Art (GNAA) Roma İtalya 91cm x 81cm

Bu tabirin bir başka ifadesi de Vanitas olarak isimlendirilir. Boş beyhude geçici manasındadır. Hristiyan dünyanın 16.ve 17.yüzyılda vazgeçilmez resim stildir. Vanitas resimlerinin vazgeçilmezi de kafatasıdır. Ölümü simgeler Genelde yanında ise dünyayı ve fâniliği anımsatan objeler kullanılır bunlar Müzik aletleri, Küre, Çiçek, Maddi öge olarak para, ziynet eşyaları gibi dünyevi maddelerdir.

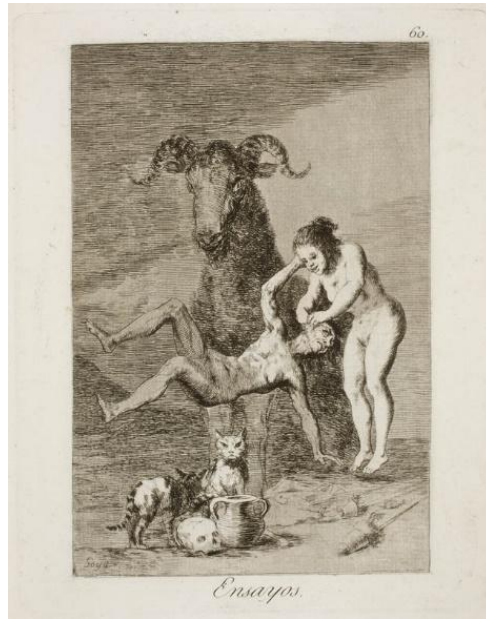
Vanitas anlatımının ojelerinden biri de Ölü Doğa betimlemesidir. Çiçek Meyve ölü hayvan ve kafatası ile betimlenen vanitaslar yaşamın kısılalığı, hiçliğı, geçiciliğini vurgular. Kafatasının yanında onunla zıt manayı çağrıştıran muhakkak bir dünyevi nesne bulunur. Bu nesnelere Kafatası ölüm manasında kullanılırken Sönmüş bir mum hayatın kısılalığını, Çürük meyve, insan bedeninin bir gün çürüyeceğini, Örumcek narinliğı, Kum saati hayatın hızla akıp gideceğini, Küre dünyevi gücü anlatmaktadır. Vanitaslar' 'Töre resmi, içinde değerlendirilmektedir. Ölümü ürkütücü biçimde çeşitli açılardan ele alarak ayrıntılı olarak yansıtan 'nacabre, olarak tanımlanan kompozisyon türünün ölü doğaya uygulanmış biçimi olarak da değerlendirilmesi olanaklıdır.

9.YAŞAM ve ÖLÜN SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI (1800-1900)

9.1 Francisco Goya (D:1746-Ö:1828)

Geleneksel sanatı sona erdiren, Modern sanatı babası olarak kabul edilen olağanüstü bir sanatçıdır.1746 yılında İspanya’da doğmuştur. Önceleri insan ve onun davranışları resimlerinde konu etmiştir. Goya’nın Gravür baskı resimlerinden olan ‘Kapriçyolar 60, serisi çalışmasında Erkeği temsil eden bir koç, (Ürkütücü Bakışlı)yatay durumdaki erkeğin kulağına bir şey yapmaya çalışan mutlu haliyle bir kadın, acı çeken bir erkek figürü dikkat çekmektedir, ancak resimdeki kedi bazı dönemler tanrı gibi tapılmış, kimi zaman şeytan yerine konulmuş kedi imgesi vardır. Yine resimde dikkat çeken kafatası imgesi bulunmaktadır. İnsan yaşamında ölüm ve yaşam sembolü olarak kabul edilen kafatası Goya’nın bu gravür baskısında da önemli bir yere sahiptir/⁶²

Tüm sembollerin en çarpıcısı kafatası insan gücünü ruhunu kafada barındırdığında ona olan saygı ve inanç açıklayıcısı olarak sanatçının bu eserinde yerini almıştır. Sanatçı bazı çalışmalarında dini ve ahlaki betimlemelerinin aksine, tuhaf yaratıkları ve fantezilerini öne çıkartmıştır.

Resim 34: Kapriçyolar 60

Museo del Prado 20,5cm x 15cm 1799

Goya ‘Kapriçyolar 45, isimli eserinde çarpıcı metaforik imgelere yer vermiştir. Hayatayken yayınlanan tek seri eseri olma özelliğini taşımaktadır. Resimde masaya ellerini yaslamış uyuyan bir kişiyi görüyoruz. Ancak arkada karanlık kasvetli bir görünüm var. Karanlıktan gelen cadılar, şeytanlar, cinler, canavarlar, tuhaf yaratıklar ve ölüm sembolü baykuşlar görülmekte/⁶³

Resim 35 : Kapriçyolar 45

Gravür Baskı, 20.5 × 15 cm 1791

62/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:384

63/Doç. Meral Batur Çay Dergipark.gov.tr) ESMER, H. (2009). Akıl ve Saçmalığın Sınırlarında Bir Muamma: Goya'nın Baskı resimleri. Gazi Sanat ve Tasarım Dergisi. Cilt 1. Sayı: 2. S: 81-101.

9.2 Arnold Böcklin (D:1827-Ö:1901)

1827 yılında İsviçre’de doğmuştur. Üslubunda alman romantizmi büyük yer tutar. Her eserinde ölüm kuşkusunu görmek mümkündür. İç karartıcı melankolik görüntüler bunların anlamını çağrıştıran renkler koyu karanlık çaresiz insan figürleri eserlerinde çokça yer almaktadır.

Sanatçının tüm eserlerindeki hayal gücü ölüm düşüncesi 1880 yılında yaptığı ’Ölüler Adası, isimli eserinde çok açık şekilde görülmektedir. Bu eser onu en önemli çalışmalarından biri kabul edilmektedir.

Yer altında bir şehir bir ada resmedilmiştir. Burada sandalcı ölüleri bir başka adaya taşımaktadır. Umutsuzluğun ve yalnızlığın olduğu bir ada. Efsaneye göre Etrüsk mezarlarındaki tasvirlerde ölen kişi yeraltı ülkesinin cini Khalon a para vermeyen ruhları kovalardı. Ve bataklığın geçilmesine izin vermezdi. Ölüm ve Para düşünüldüğünde ölümden sonra her şeyin boş olduğunun anlaşılması hiçte zor olmamalı.

Gidilen ölüler adası puslu karanlık ışsız bir yerdir. Tekne küçük ada çok azametlidir. Görüntü ağırbaşlı dingin bir yalnızlığı betimlemektedir. Burayı yöneten Ölüler Tanrısı Hades in karısıdır. Ve burası iç karartıcı şüpheli bir yerdir⁶⁴. Tanrılar buradan nefret eder. Bu sonuç insanın trajik sonudur.

Resim 36: Ölüler Adası

Basel Sanat Müzesi’ ’Kunstmuseum Basel’ ’Basel 155cm x 111 cm 1888

Sanatçı'ın 'Keman Çalan Ölüm ile Oto portre, eserinde öteki dünya ve gizli olana duyduğu ilgiyi kendisini ölümle tasvir ederek resmetmiştir. Sanatçının dünyaya on bir çocuğu gelmiş. Beş çocuğu bebekken koleradan ölmüş. Bu acı ve ölüm takıntısı sanatçının üzerinde kendini hep hissettirmiş. Eserde Sanatçı elinde bir fırça ile aynada kendisine bakarken görünüyor. Arkasında keman çalarken görülen iskelet tek teli kalmış kemani çalarak sanatçının kulağına da bir şeyler fısıldıyor. Sanatçı ölümü ensesinde hissediyor. Sanatçının elindeki paletin bir kısmı resimde gözükmüyor ve üzerindeki boya ham haliyle duruyor. Günün moda giysileri göz alıcı haliyle sanatçının üzerinde gözükmekte. Ana arkasındaki kafatası simgesi ölüm kendisine her zamankinden daha yakın. Sanatçı resimdeki hayattaki kanlı canlı halinin elbet bir gün arkasındaki iskelete dönüşeceğini çok iyi biliyor⁶⁵

Resim 37: Keman Çalan Ölüm ile Oto portre

Alte Nationalgaleria Berlin 75cm x 61cm 1872

64/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:357

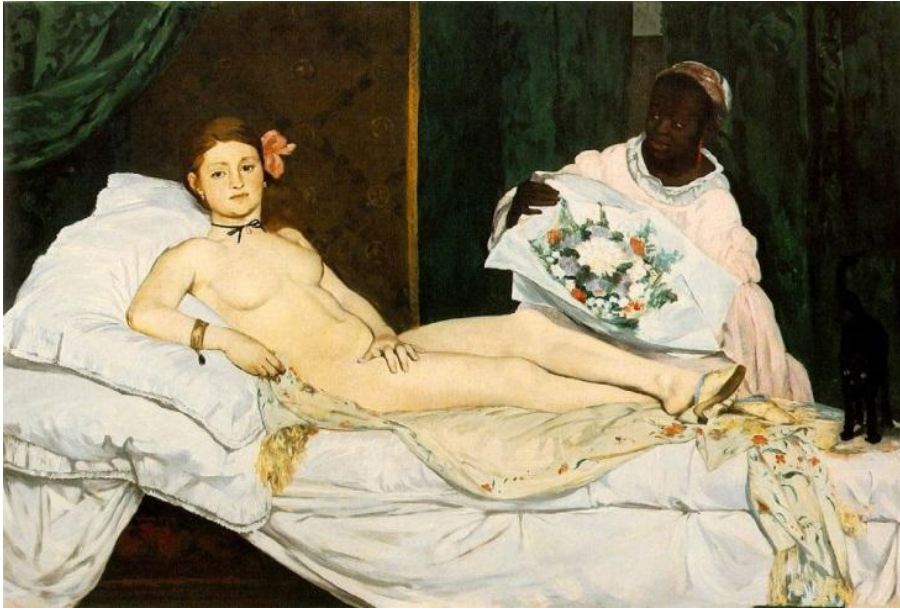
65/Http: khanacademy.org Avrupa'da 20 yüzyılda Sembolizm ve Art Nouveau 6.Mart.1914

9.3 Edouard Manet (D:1832-Ö:1883)

1832 de Paris'te doğan sanatçı yargıç, olan babasının izniyle ressamlık mesleğine zorda olsa başladı.1881 yılına kadar yaptığı resimler ilgi görmedi. Portre çalışmalarına ağırlık verdi. Psikolojik izlenimler veren resimler yaptı, o dönemde resimleri ahlaka aykırı olarak kabul edildi. Sonrasında günlük hayatın içindeki konuları içeren resimler yaptı. Önceleri eserleri sergilere kabul edilmedi. Daha sonra yaptığı eserler Empresyonizm akımını oluşturacak sanatçılara esin kaynağı oldu.
/66

Kibar bir fahişeye resmettiği "Olimpia, tablosu çok fazla gürültü koparmıştır. Kusursuz değil ama doğal bir resim olarak kabul edilen eser erotizmin ilk resimlerindedir.

Manet bu eserinde sanatın günlük yaşamı dolaysız şekilde betimleyebileceğini öne süren realist düşüncüyü ortaya koymuştur. Kusursuz bir kadın tenini güçlü aydınlatmalarla çekici hale getirmiştir. Tevazuuz, isyankâr bir bakış resmin dışına taşmıştır. Giyinik siyahi hizmetçide, resmin ayrıca dikkat çeken bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır.^{/67}

Resim-38: Olimpia

Orsay Müzesi Paris 130 cm x 190 cm 1863

66/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:331

67/Sanatın Tüm Öyküsü Çev. Gizem Aldoğan Candil Çulcu Hayalperest Kitapevi s:306-307

9.4 Paul Cezanne (D:1939-Ö:1906)

Fransız post empresyonist ressam Cezanne 1870 savaşı dönemine kadar yaptığı çalışmalar, resimler dikkat çekmemiş ve hiçbir sergi için kabul görmemişti. Bu tarihten sonra birlikte çalıştığı usta ressam Pisarronon da teşvikleri ile sanatını geliştirdi ve dikkat çekmeyi başardı. Natürmort ve manzara resimleri yapmayı seviyordu. Tablolarında duyguların canlılığını, kompozisyon titizliğini ne özel bir önem veriyordu. Natürmortlarında aynı nesneyi iki farklı açıdan betimlemesi dikkat çekmiştir. Sanat çevrelerinde meslektaşlarının dışında pek fazla rağbet görmedi/68

Empresyonizm, Fransız sanatında devrim yaratmıştır. Fiziksel dünyayı tuvale yansıtmamanın yeni yollarını göstermiştir. Cezanne daha derine inerek doganı temel geometrik düzenin analizi yapmak amacıyla yüzeysel detayları resiminden çıkartmıştır. Çogu izlenimci ressam küçük boya dokunuşları kullanırken sanatçı daha geniş boya lekeleri kullanmayı tercih etmiştir.^{/69}

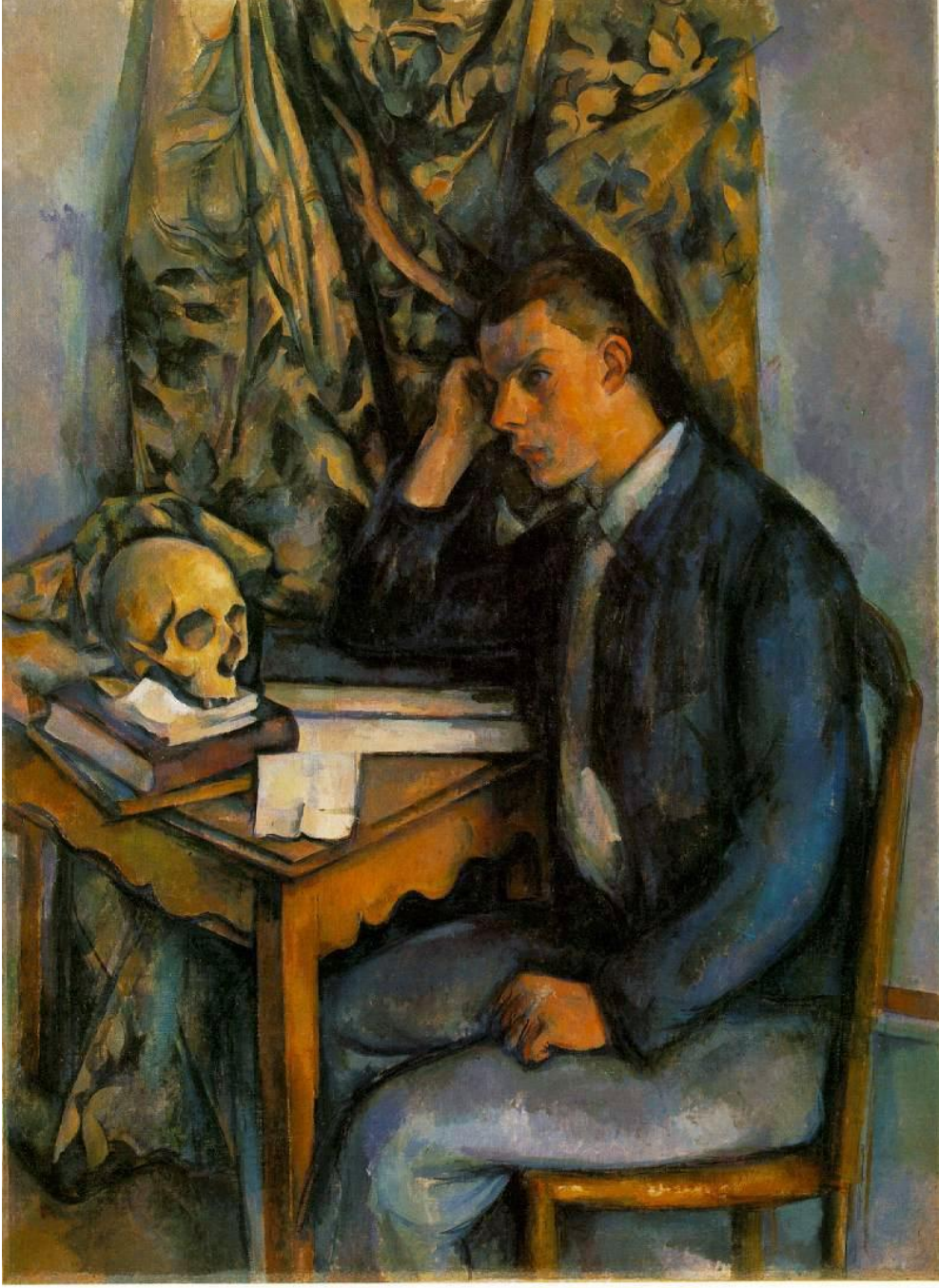
Yaşamının son zamanlarında adeta inzivaya çekildi. Bu dönemde yazdığı mektuplarda ölüme sık sık değindi. Annesinin ölümünden çok etkilenmişti. "Benim için hayat ölümcül monoton olmaya başladı,, diyerek, Yaşalandığımı kendini ifade etmeye vaktinin kalmadığını sık sık ifade eder olmuştur.

Bu dönemlerde kafatası objesini kullandığı resimler yapmıştır. "Kafatası Mum ve Kitapla Natürmort,, "Bir Kafatası ile Genç Adam,, "Bir Kafatasıyla Natürmort,, "Natürmort Üç Kafatasları,, "Halıdaki Üç Kafatası,, isimli eserleri bunlardan bazılarıdır.

Resim 39: Kafatası Mum ve Kitapla Natürmort

Özel Koleksiyon 1866

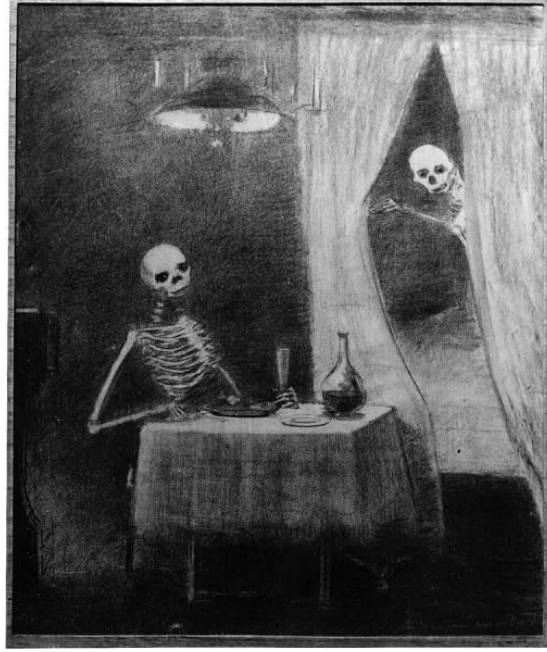
Resim 40: Bir Kafatası ile Genç Adam

Barnes Vakfı Aşağı Merion, PA, ABD 130 cm x 97,5 cm 1896-1898

68/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:432-433

69/ Sanatın Tüm Öyküsü Çev. Gizem Aldoğan Candil Çulcu Hayalperest Kitapevi s:336-337

9.5 Odilon Redon (D:1840-Ö:1916)

Resim 41: Kemiklerin Savaşı

Kâğıt Üzerinde Kömür Çizim 1881

1840 Yılında Fransa’da doğan sanatçı çiftçilikle uğraşan ailenin ikinci oğluydu. Yaşadığı hayat ileride yaptığı eserlerde de etkisini gösterecekti. Uçsuz bucaksız bir hayal gücü vardı. Eserlerinde mistiktim ve bu hayal gücü kendisine esin kaynağı oldu. İnsanimsı bitkiler ve böcekler ile başlayan resim yolculuğu çocukluğunun yalnızlığı ile birlikte ölüm korkusuna ve dinsel bir içe dönüklüğe yansiyarak eserlerinde kendini göstermiştir. Gravür çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Işık ve gölge kullanımında ışıkla oynayarak gölgeleri koyulaştırarak ışığın etkisini belirginleştirilmiştir.

Eserlerinde kendi iç dünyasını yansıtmamanın dışına da çıkarak toplumun kaderine insanlığın varoluş duygusu düşüncelerine inerek onların psikolojisini sorgular

Sanatçı zihnin bilinç dışını temsil eden birbirinden kopuk düşsel öğelerle sürrealist düşünceyi meydana getiren rüyaya benzer imgelerin resmini yapmıştır. İskeletler, garip yaratıklarla bir düş ve fanteziyi temsil ettirmiştir⁷⁰

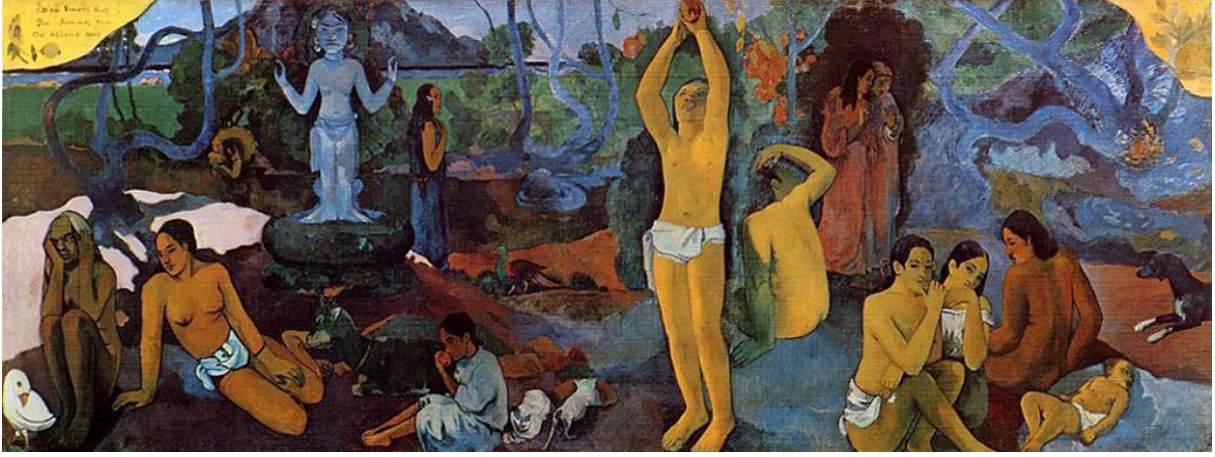
Resim 42: Aziz Anthony'nin Günahı

Modern Sanat Müzesi New York 52,5cm x 40 cm 1896

9.6 Hanri Paul Guaguin (D:1848-Ö:1903)

Sanatçı 1848 de Paris'te doğmuştur Çocukluğu ve gençliği sefalet içinde geçmiştir. Çaresizlik içine ülkeden ülkeye savrulmuştur Daha sonra tanışmış olduğu ressamlar sayesinde resim sanatına yönelmiş Sembolist akımın değerli bir ressamı olmuştur. Geçimsiz ve düzensiz kişiliği nedeniyle toplumla barışık bir yaşam sürdüremedi

Guaguin 'de ne bir sanatsal görev duygusu ne de alçak gönüllü bir hali vardı. Aksine gururlu ve tutkuluydu. İleri bir yaşta resme başlamıştı. Avrupa'dan yerleşmek amacıyla sıcak iklimin hüküm sürdüğü Tahiti 'ye yerleşti. Sanatçı çalkantılı yaşamının Tahiti de geçen bölümünde 'Nereden Geldik Nereye Gidiyoruz, isimli eserini yapmıştır. Bu dönem depresyonda olduğu, maddi darlık yaşadığı, sağlık problemlerinin olduğu bir dönemdir⁷¹

Resim 43: Nereden Geldik Nereye Gidiyoruz

Museum of Fine Art Boston ABD 374,6cm x 139,1cm 1897-1898

Nereden Geldik Nereye Gidiyoruz isimli bu yapıtta sanatçı adeta bir dünya envanterini ortaya koymaktadır. Doğumda ölüme kadar olan süreyi sorgulamaktadır.

Yeni doğmuş çimenlerde yatan bir bebek hayatın başlangıcıdır. Yaşamın tadını çıkartan genç insan figürleri, Sarmaş dolaş olan sevgi dolu insanlar ve geçmişin yorgunluğunu yüzüne yansıtan yaşlı bir kadın. Ve hayatının sonuna gelen yaşlı insan. Ayrıca bunu tamamlayan yerel bir tanrı heykeli⁷².

Guaguin tarafından Ölümün ve Yaşamın sembolize edildiği bir eser. İnsanlığın durumunu anlatan bir görsel yorum. Sanatçı ölmeden önce bu eseri hakkında "Ölmeden önce kafamda taşıdığım büyük bir resmi gerçekleştirmek istedim, Gece gündüz büyük bir özveriyle çalıştım, demiştir. Bu onun adeta bir vasiyetnamesi olmuş

71/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:438-439

72/Özkan Eroğlu Üç Postempresyonist Ruh Cezanne-Van Gogh-Guaguin Tekhn Yayınları

9.7 Jose Guadalupe Posada (D:1852-Ö:1913)

Meksikalı sanatçı iskeletlerle yaptığı kompozisyonlarda kafatasını da kullanarak evrensel bir kültür, sosyal eleştiriyi beraber insani duyguların yansıtıldığı bir mitoloji yaratmıştır. Siyah beyaz renkleri kullanmaktadır. Kurukafa formuyla ölümü tasvir ederken, İskeletlere çeşitli formlar yükleyip, hareketler sağlayarak yaşama gönderme yapmıştır. Posada ülkesinin en çalkantılı dönemlerinde yaşadı. Bu dönemde diktatörlük yönetiminde ezilen halkı aydınlatmak ve eğitmek için çok çalıştı. Günümüzde Posada en eğlenceli ve sık sık hicivli calaverasları ile hatırlanıyor. Día de Muertos kutlamaları sırasında Posada, bu iskelet figürlerini içeren işler üretmek için çok çalışmıştır. Kafatasları ve iskelet imgeleri sıklıkla yaşamın bir sonraki aşamasına yeniden doğmayı temsil ediyordu. Ayrıca bu çizimlerle semboller yeni bir hayata geçti sosyal ve politik eleştiri yapmanın bir yolu oldu. Çalışmalarının yıkıcı doğası ürkütücü mizahında yer bulmuştur. Çizimleri bugün bile çekici bulunuyor Posada için ölüm en büyük eşitleyiciydi. “Ölümün demokratik olduğunu ” söylediği biliniyor. Renginiz veya inancınız servetiniz veya yoksulluğunuz ne olursa olsun, herkes sonuçta bir kafatası olarak sonuçlanır. Posada gerçek bir devrimciydi. Yoksulluk içinde öldü. İşaretsiz bir mezara gömüldü⁷³

Resim 44: Follies ve Kara Adamların Efendisi'nin Calevera

San Francisco Güzel sanatlar Müzesi 1888

73/Http: illustrationchronicles.com Kafatasları İskeletler ve Macabre Yaramazlık

9.8 Van Gogh (D:1853-Ö:1890)

1853 Yılında Hollanda'da doğdu. Okul eğitiminde pek başarılı olamayan Van Gogh Din eğitimi almaya başla Ailesinin şiddetle, karşı çıkmasına rağmen. Kardeşinin de desteği ile resim yapmaya başlar. Hiçte iç açıcı olamayan bir hayat yaşayan sanatçının hayatı bıraktığı eserlerin aksine çok fazla dramatiktir.37 yıllık yaşamında benzeri görülmemiş eserler yaratması sanat dünyasında bir devrim sayılmaktadır.

Akıl hastanesinde yatarken yaptığı ‘‘Yıldızlı Gece, resmi ekspresyonizm akımının en önemli eserlerinden biridir. Sanatçının akımın özelliği olan izlenimcilik için’ ’Demir parmaklı penceremde adeta bir buğday tarlası görüyorum, Sabahları ise gündeğümü nu tüm ihtişamıyla izliyorum, ifadeleri buna örnektir⁷⁴

Van Gogh ‘‘Sigara İçen Adam, isimli eserinde bir iskeleti sigara içer haliyle resmetmiştir. Resmin ürkütücü bir görünüşü vardır. Dünyevi çağrışımlar yaptığı bir eser olarak bilinmektedir. Ölümü çağrıştıran görüntünün, keyifle içilen bir sigaranın dünyadan kurtuluşun betimlemesi olarak ta düşünülmüş olması muhtemeldir. Sağlık ve yaşamsal sıkıntılara bir gönderme olduğu da düşünülebilir.

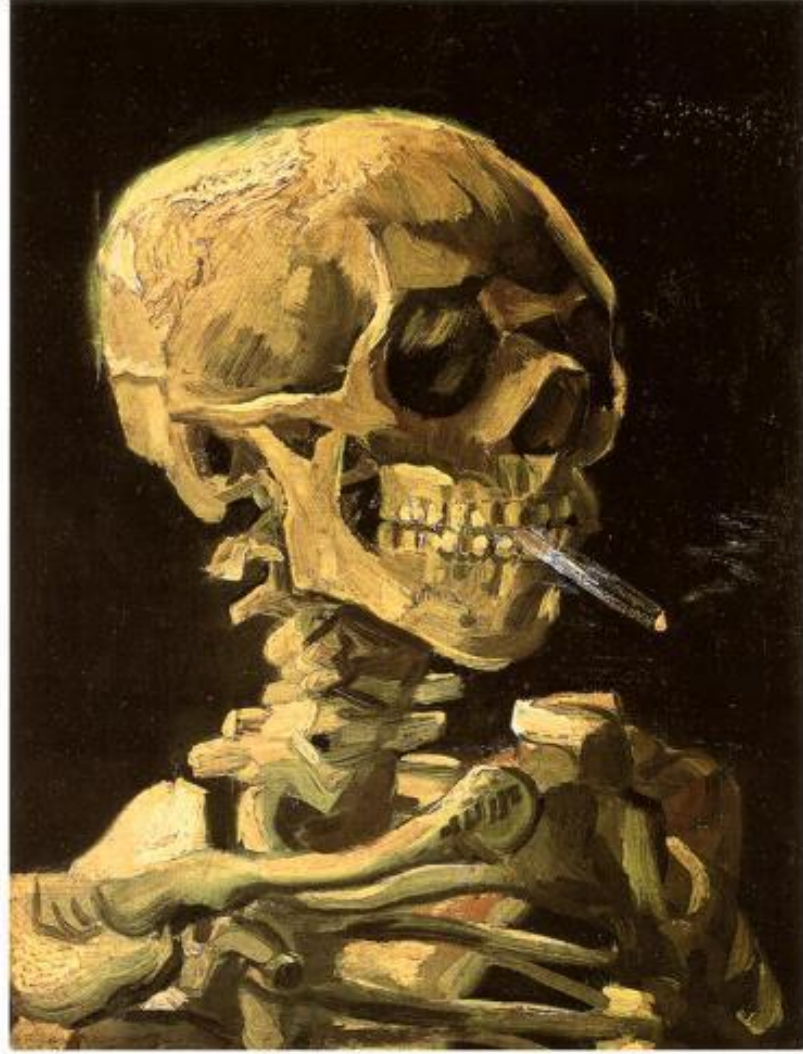
Van Gogh hem izlenimciliği hem de Seurat'ın Noktacılığını özümlemiştir. Katıksız renkleri çizikseme ve noktalama tekniğini seviyordu. Sanatçının her fırça vuruşu ile kendi coşkusunu dile getirmek istiyordu. Onun fırça vuruşları o andaki ruh durumuna ilişkin birçok şeyi anlatmıştır ⁷⁵

Neuen'den Antwerp'e gittiği yılın kışında yaptığı bu eser, ‘*Vanitas* ‘türüne dahil ediliyor. 16. Yüzyıl'da başlayıp 17 ve 18. Yüzyıl'da da pek çok ressam tarafından el atılan Vanitas, ‘Sembolik Natürmort ‘olarak açıklanabilir. Yani buna göre kurukafa, bize faniliği; dünyada her şeyin gelip geçici olduğunu söylüyor. Van Gogh'un çürük dişleri, baş ve mide ağrılarından yakındığı o dönemde her şeyin fani oluşunu fark edip resmetmesi pekâlâ mümkündür ⁷⁶

Resim 45: Yıldızlı Gece

Modern Sanatlar Müzesi New York 92cm x 74cm 1889

Resim 46: Sigara İçen Adam

Van Gogh Müzesi Amsterdam 32 cm × 24,5 cm 1888

74/Özkan Eroğlu Üç Postempresyonist Ruh Cezanne-Van Gogh-Guaguin Tekhn Yayınları

75/ Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich ev. Bedrettin Cömert s:438-439

76/<https://resimbiterken.wordpress.com/.../vincent-van-goghun-skul9.mart.2014>

9.9 James Ensor (D:1860-Ö:1890)

1860 Yılında Belçika'da doğan sanatçı 'Maskelerin Ressamı, olarak ta bilinmektedir. Empresyonizmin öncü ressamların biri olarak kabul edilmektedir. Çocukluğunun buluntuları olan maskeler ve kuklalar onun sanatında daha sonraları ayrılmaz esin kaynakları olmuştur. İçine dönük, insanlardan ve dünyadan gerçeklerden uzak yaşamayı tercih etmiştir. Eserlerinde toplumsal sahtecilikle ikiyüzlülükle dalga geçer. Bütün bunları maskelerle insanlara yapıştırır ve acımasızca onlarla dalga geçer. Bosch ve Bruhagel gibi alay etme geleneğini devam ettirir. Eserlerinde iskeletler kafatasları yer almaktadır.⁷⁷

Resim 47: Entrioka 112.4cm x 94,62cm

Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi, Antwer 1911

Hayatı boyunca endişeli bir yapıya sahip olmuştur. Yaşadığı toplumu saçma ve tutarsız bulmakta onun eleştirisini yapmaktadır. Aslında her şeyin üstünde olan gücün ölüm olduğuna hep inanmıştır. Eserlerindeki gizemli doğa görünüşleri, kaygı, nefret, kıskançlıklar, kısacası kötümser bir bakış açısını çokça kullanması halk tarafında beğenilmez ve eserleri sergilerde kabul edilmez olunca tarzını değiştirip eserlerinde yumuşamaya yönelince Brüksel de Baron unvanını bile alır.

Resim 48: Asılmış Bir Adamın Bedeni İçin Kavga Eden İskeletler

Antwerp Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi 74 cm x 59 cm 1891

Resim 49: İsa'nın Brüksel'e Girişi

Antwerp Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi 378cm x 256cm 1888

Resimlerinde yaşamı ölümü sorgularken alaycı ifadeleri 'de kullanmaktadır. 'Asılmış bir adamın bedeni için kavga eden iskeletler, isimli eserinde Ensor'u biraz daha yakından tanıyabiliriz. Üzerindeki yaftada yemek veya gıda yazan Asılmış bir adam, Onu döven biri erkek biri kadın iki iskelet görülmektedir. Ensor endişeli kişiliğe sahip birisidir. Toplumun anlamsız düşüncelerine gönderim yaparken her şeyin üzerindeki gerçeğin ölüm olduğunu bir kez daha hatırlatmaktadır. Sanatçı 1889 da ''İsa'nın Brüksel'e Girişi, Esereni yapar. Bu resimde bir kez daha dine bağlılığını ortaya koymuştur. Sanatçı tıpkı İsa'nın Kudüs'e girişteki gibi Brüksel'e girişini de bir karnaval havasında caddelerden ve meydanlardan taşan çeşit çeşit insanlarla birlikte yansıtmıştır. Bu İsa'nın Brüksel'e girse nasıl bir karşılama ile karşılanacağını sorgulanmasıdır. Resimde Ateist olan kişi akılsız bir topluluğun lideri gibi anlatılması ve diğer bir alanda ölümün sembolize edilmesi sanatçının yaşamında ölümü sık sık sorguladığının bir ifadesidir. Sanatçının bu eserindeki konu anlatımı, renk seçimi fırça kullanım teknikleri incelendiğinde döneminin ekspresyonizm akımına ait önemli bir yapıt olduğunu ortaya koymaktadır⁷⁸

77/Ahu Antmen Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayıncılık s:34-34

78/Nalan Yılmaz 14.Temmuz.2014 Cassou Jean Sembolizm Sanat Ansiklopedisi Remzi Kitabevi 1987 s:74

Richard Lionel Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi Remzi Kitabevi 1991 s:29

9.10 Gustav Klimt (D:1862-Ö:1918)

1862 Yılında doğmuştur. Sembolist resim denilince ilk akla gelen sanatçılardan biridir. Taslaklarındaki pornografik çizimler o günün koşullarında kabul edilemezdi. Ve öylede oldu üniversite ve medya eserleri şiddetle reddetti. Eserleri ödül almaya başlayınca ona karşı olan tavır değişti. Ülkesinde Sanatçılar birliği başkanlığına kadar yükseldi.

Genelde kadını ve çıplaklığı eserlerine yansıtmıştır. Kadın imgesinin gelişiminde ailesindeki kadınların etkisinin olduğu bilinmektedir. Ablasının sinirsel rahatsızlıklarında olduğu gibi. Sanatçı Yunan mitolojisinin barış zekâ tanrıçaları ayrıca yine mitolojinin güç kuvvet ve akıl gibi maharetlerinden kadınlarının estetiğinden etkilenmiştir. Kadın Böylece ele geçirilmez elde edilemez kadın idealine ulaşır. Erotizmini cinsel öğelerin ağırlığı ile öne çıkartarak büyük bedensel çekiciliği öne çıkartır. Çok yönlü sanatçı eserlerini yaratırken senfonilerden kasidelerden beslenmiştir. Eserlerinde kadını erotizmi o dönemde cesurca yorumlamıştır. Çıplak kadın doğurganlığını sonsuzluğa kadar sembolize etmiştir⁷⁹

Sanatçı yaşam ve ölüm ile ilgili 1903 yılında yaptığı Umut I eserinde toplumun katı kurallarına karşı çıkarak hamilelik konusunu ele almıştır. Eserde hamile kadının arkasında resmedilen kafatası figürü gizlenmiştir. Ancak bu ölüm ve yaşamın bir vurgusu ve sorgulanmasıdır. Eser hakkında biline o kurukafanın sevgilisinin hamilelikte ölen çocuğunun tasviri olmasıdır⁸⁰

Resim 50: Umut I

National Gallery of Canada Ottawa 181cm x 67cm 1903

Sanatçının en önemli yapıtlarında birisi 'Öpücük, adlı eseridir. Sanatçının altın dönemi olarak nitelendirilir büyük yankı yaratmıştır. Renkleri Altın varakları soyut desenleri

olağanüstü bir etki yaratmış çizimler ideal bir çizim olarak kabul edilmiştir. Bakıldığında mutlu bir çiftin ideal aşkı olarak görülmektedir. Erkeğin egemen tavrına karşılık kadının utangaç tavrı dikkat çekmektedir. Zeminin en ucundaki kadın ayağını bastığı düşmekle kalmak arasındaki ince çizgi ölüm ve yaşamın çok ince bir çizginin ucunda olduğunun bir ifadesidir. Resmin bütününde erkek cinsel organına benzer görüntünün oluşması kadının doğurgan bir hal alması yine yaşamın bir başlangıç ifadesidir.⁸¹

Resim 51: Öpücük

Österreichische Galerie Belvedere Müzesi 180cm x 180cm 1908

Klimt'in "Ölüm ve Hayat" isimli eserinde bir iskelet ve karşısında genç, yaşlı, çocuk birbirlerine sokulmuş adeta ölümler topluğu halinde birçok insan var. Hepsinin gözleri kapalı adeta uyur haldeler. Ölümün ayrıcalıksız herkese eşit mesafede olduğuna vurgu yapıyor. Ölümün sembolü Azrail'in elinde bir sopa var üzerinde ölümlü çağrıştıran bir hac, karanlık renkler, yeniden doğum simgeleri var. Ancak ölü gibi yumak halindeki insanların üzerindeki renkler canlı parlak ve yaşamı ve hayatı hatırlatıyor⁸²

Resim 52: Ölüm ve Hayat

Leopold Müzesi Viyana 198cm x 178cm 1911

79/E Osman Erden Modern Sanatın Kısa Tarihi Hayalperest Yayınları 2016 s:110-111-112

80/Ayfer Uz Gustav Klimt' in Tuvale yansıttığı Renkli Işıltılı Masalsı bir Dünya ve Kadının İmgesi s:60

Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri dergisi Cilt 1 Sayı1(2012)

81/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

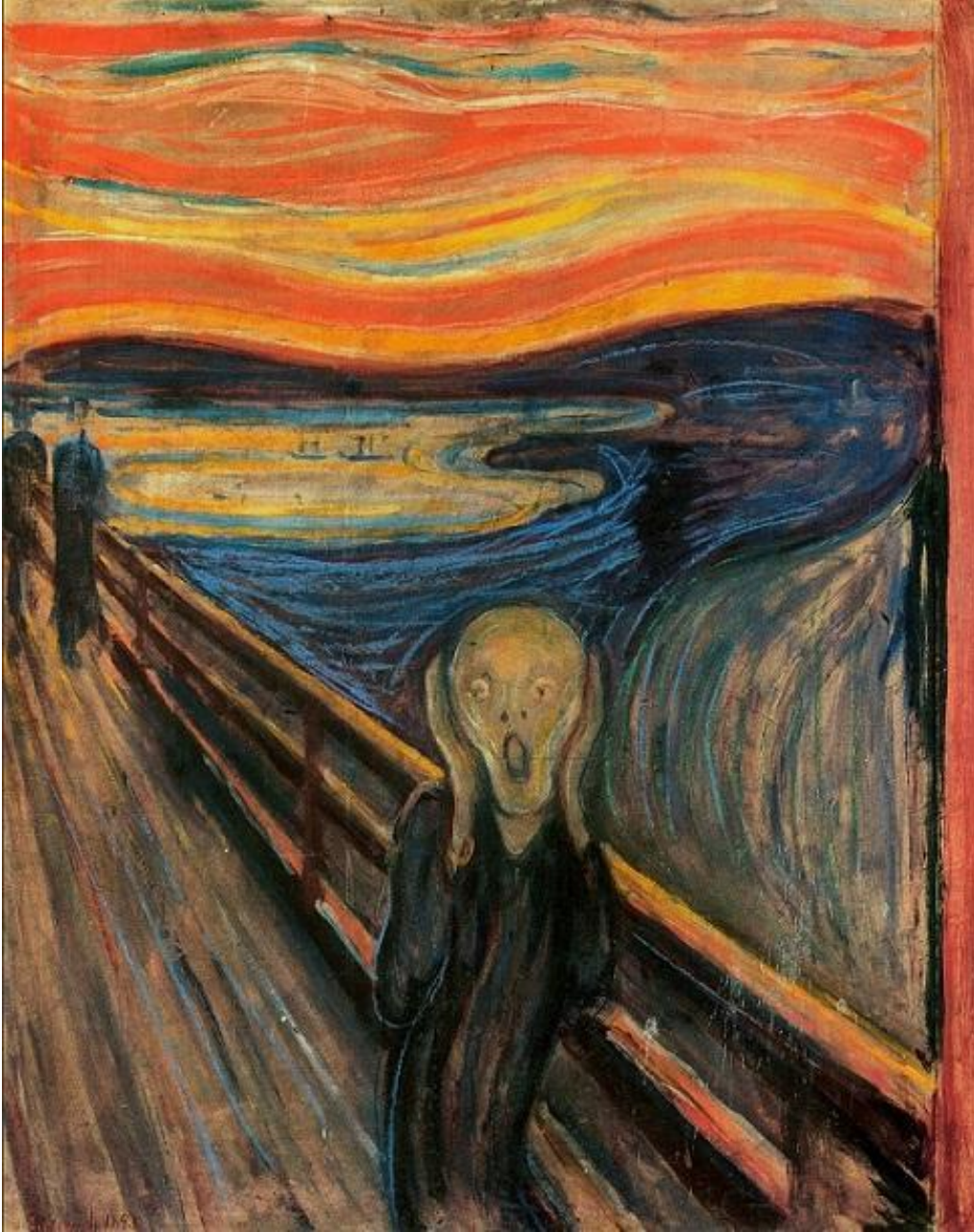
Çeviren Nurettin Elhüseyni s:352-353

82/Khan Academy6.Eylül.2014 Bath Harris ve Steven Zucker eserin video anlatımı

9.11 Edvard Munch (D:1863-Ö:1944)

Norveçli ekspresyonist ressam Edvard Munch 1863 de doğdu. Beş yaşındayken annesini kaybeden sanatçı orta sınıf bir ailenin çocuğuydu. Çok sıkıntılı bir çocukluk yaşadı. Paul Gauguin ve Henry De Toulouse'nin eserleriyle tanıştı ve onların etkilerinde kaldı. Munch un filozof ve aktivist Jeeger ile tanışması sonrası geleneksel ahlak ve cinsel özgürlükleri savunur hale gelmesi aşkın farklı yönlerini ele alan çalışmalar yapmasına neden olmuştur. Sanatçının eserlerindeki en önemli ve en belirgin özellikler aşk, korku, ölüm ve melankolidir. Resimlerinde şiddetli duygu ve alışılmışın dışında cesurca cinselliği kullanması tartışmalara sebep olmuştur. Tekniği çok fazla eleştiri almasına karşılık isminin duyulmasına da neden oldu. Seri yaptığı resimlerin özünde sevgi ve ölüm teması öne çıkmaktadır. Evrensel temalı resimler üretmiştir. Belirli olarak erkek ve kadından ziyade aşkın uyanması, çiçek açması, solması, üstü kapalı anlatılır ardından umutsuzluk ve ölüm gelir. Munch hayatı boyunca ölüm düşüncesiyle yaşadı. Tabloları insanın hayat karşısındaki büyük çaresizliğini anlatır. Resimlerinde hayattan çok ölüme yakın insanlar vardır. Ölümlü ve Yaşam karşısındaki çaresizlik bunu bilip te insanın elinden bir şey gelmemesi, çıldırmak ve kendini yok etmek işte sanatçı bunların cevaplarını bulamayarak çaresizlikleri resmetmiştir. Sanatçının birçok ses getiren eserinin yanında 'Çılgılık, isimli tablosu ayrı bir yer tutar. Bu tabloda bir ceset bir sperm ya da fetüs gökte kan kırmızı bir türbülans ve panik halinde bir yaratık. Bu kaygılı durum dünya dışından adeta uzaydan gelen ölüm hakkındaki varoluş ile ilgili bir boşluktur. Varoluş ve ölüm ekspresyonist bir anlayışla sanatçının tuvaline yansımıştır. Resmin geneline bakıldığında bir kafatası formunu hatırlattığı söylenebilir.^{/83}

Munch Çılgılık eserinde kırmızı bir günbatımı zemininde yüzü kafatasını andıran ve korkudan sinmiş bir figürün mide kaldırıcı dehşetle feryat edişini anlatmaktadır. Bu eser Dışavurumculukta somutlaşan endişeyi gözetleyici bir anlam kazanmıştır. Ancak tablonun içebakışa ve kendini yoklamaya düşkün, kibar bir kişi olan yaratıcısı akıma yön veren bir eser yaratmış oldu^{/84}.

Resim 53: ığlık

National Gallery Oslo 84cm x 66 cm 1893

83/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:449

84/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:393

9.12 Pablo Picasso (D:1881-Ö:1973)

Modern resim sanatının dehası olarak kabul edilen Picasso 1881 de Malaga 'da doğmuştur. Pek parlak bir öğrenim hayatı olmamış, tanıştığı ressam arkadaşlarının etkisinde bilhassa El Greco'nun resimleri ile bir tarz yakalamıştır. Profesyonel olarak sanatını yapmak zorunda kalınca sanatı da değişikliğe uğramıştır. Kendi hayatında yaşadıkları ve o günün dünyasındaki olayların etkisinde kalarak resimler üretmiştir. Gerek kübizmde olduğu gibi nesnelere parçalayarak, gerek figürlerine ilkel budunların büyümlü korkutucu gücünü ilave ederek biçimleriyle oymayarak klasik kalıpların dışına çıkmıştır.

İşte bu resim tarzını kendisine aşıl原因 kişi Cezanne'nin ona yazdığı ve doğaya, küre, koni ve silindir açısından bakmayı öğütleyen mektuplarıdır. Sanatçı sanatını anlamak isteyen insanlara gülerek bakmıştır. 'Herkes sanatımı anlamak istiyor, niçin bir kuşun ötüşünü anlamaya çabalamıyorlar' diyerek, hiçbir tabla sözlerle anlatılamaz deyişine göndermede bulunmuştur⁸⁵

1937 yılında Franco yönetimindeki İspanyada iç savaş yaşanmaktaydı. Franco Alman diktatör Hitler ile İtalyan diktatör Mussolini'ninde desteğini almıştı. Üç faşist diktatör halkın en yoğun olduğu şehirde alman silahlarının Guernica üzerinde denenmesi kararına varmışlardı. Saatlerce bombalanan şehri bu durumunu anlatılması adına Paris'teki sürgün İspanyol Hükümetinin isteği üzerine sanatçı bu zulme ve kıyıma kayıtsız kalmayarak "Guernica, yı yarattı.

Resim 54: Guernica

Museo Reina Sofia 780cm x 350cm 1937

Yaşam, Ölüm, Acı yalnızca insanların değil tüm canlıların üzerine çökmüş. Büyük bir resim, Renk tonlarında koyu rengin karanlığın korkusu ve kâbusu kadar olmasa da açık renkli

bölümlerinin olması az daha olsa umudun ve iyi bir geleceğin olabileceğine hatırlatma yapmaktadır. Öldürüle parçalanan insan bedenleri, annesinde koparılıp öldürülen çocuklar, parçalanan ve öldürülen hayvanlar görülmekte. Savaşın öldürme gücünün tüm canlıları hedef aldığı tüm acımasızlığıyla ortada durmaktadır. Resmin ortasındaki vücuduna mızrak girmiş acı içerisindeki atın başı kafatası formunda ölüm sembolü olarak çok çarpıcı şekilde adeta şehrin acısını temsil etmektedir. Resimde İspanya kültürünün temsilcisi kuyruğundan çıkan alev duman ülkenin iç savaşla yandığını göstermektedir. Kopmuş bir kolun tuttuğu kılıcın üzerinden filizlenen bir çiçek vardır işte umudun yaşamın geleceğin bu çiçekle filizleneceğini göstermektedir.⁸⁶

85/Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:456-457

86/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:473

9.13 Marcel Duchamp(D:1887-Ö:1968)

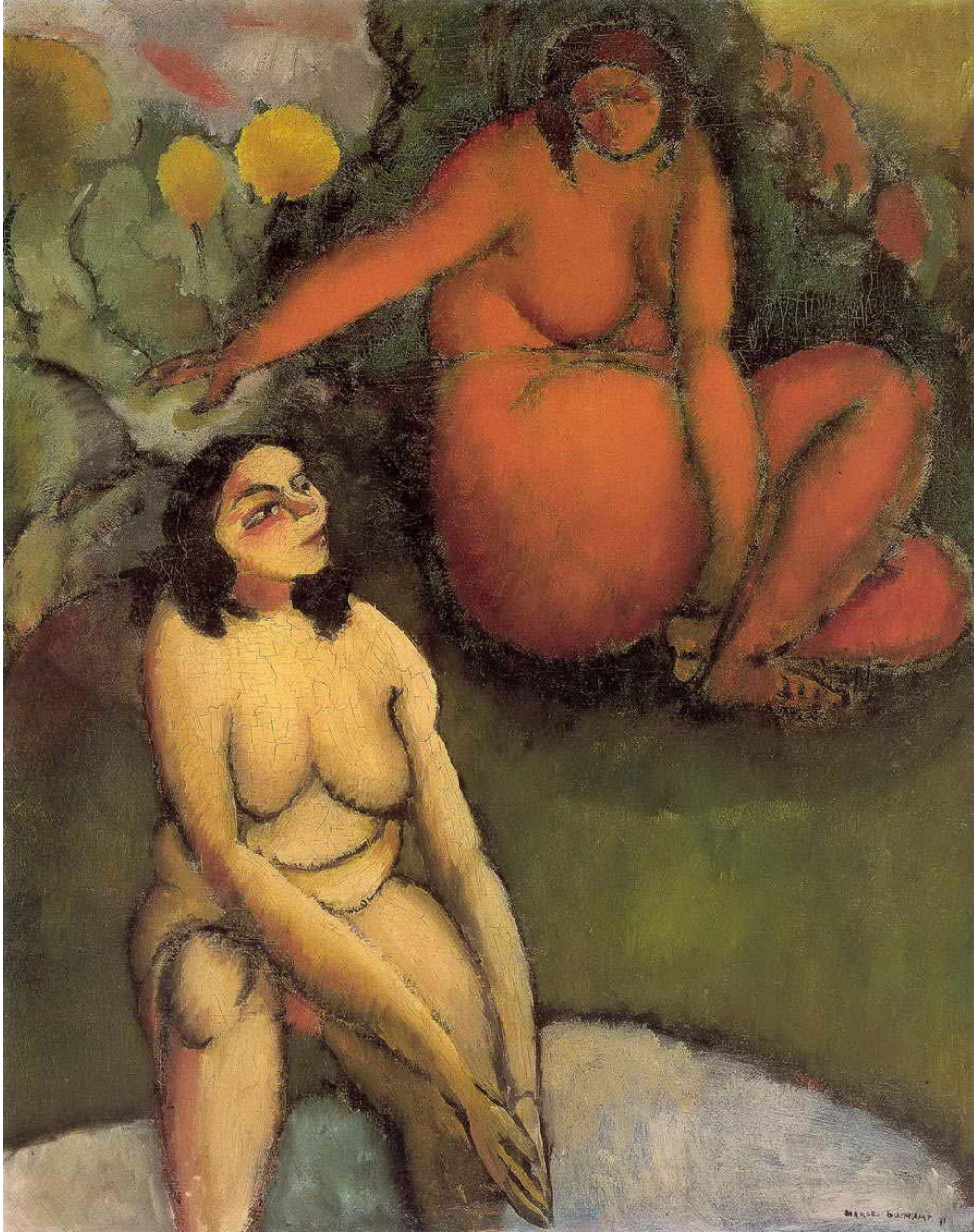
1887 doğumlu Fransız ressam. Akademi eğitimi alarak İzlenimcilik, Fovizm ve kübizm akımlarının etkisinde eserler üretti.

1910-1911 yıllarında ‘‘Cennet, İsimli tablosunu yapmıştır. Âdem ve Havva’nın görüldüğü tabloda Çıplak Âdem, Çıplaklığını elleriyle kapatmaya çalışmakta ancak Havva ya karşı ilgisiz olduğu gibi bir tavır sezilmektedir. Ardından yaptığı ‘‘Çalı, isimli resimde iki çıplak kadının etrafındaki çalılar ile beraber mavi bulutlu bir çevre görüyoruz. Burada çalıları tesadüf olarak seçilmediği ortadadır. Musa’nın yanmasına rağmen alev almayan çalıların içinde Tanrı ile konuşması mitolojide bilinen bir konudur. Sanatçı yapıtlarında bakire ve bekâret figürünü de çokça ele alır.

Çalı resminden sonra sanatçının ‘‘Vaftiz, isimli aynı bağlamdaki eserini görüyoruz. Burada kadın tecrübelenmiş artık diz çökmeyen onun yerine oturan ve koruyucu görevini üstlenmiş bir konuma gelmiştir^{/87}

Sanatçı 1911 yılının ilk yıllarında yaptığı ‘‘İlkbaharda Genç Adam ve Genç Kız, adlı resimde her ne kadar çıplak bedenleri görsek bile artık cinselliğin dışına çıkmış, genç çift meyve toplamak istemelerine rağmen ortak emelleri ölümsüzlük arzusuna uzanan bir ruhsal beklentiye girmişlerdir. Burada ağaç figürü erdişil oluşmada bir gönderme yapmaktadır.

Yaşadığımız dünyayı ve cenneti yeri ve göğü birleştiren olarak kadın ve erkek yani zıt kutuplar olan kadın ve erkeğin beraberliğine, uyumuna ağaç sembolü aracılık etmektedir^{/88}

Resim 55 :Vaftiz

Museum of Art Louse ve Valter Arensberg Koleksiyonu 91,7cm x 72,7 1911

Resim 56: İlkbaharda Genç Adam ve Genç Kız

Artura Schwarz Koleksiyonu Milano 65,7cm x 50,2cm 1911

87/Özlem Kalkan Eranus M Duchamp'ın yapıtlarına Çözümleyici Katalog Çalışması Acıkerişim.isikun.edu

88/www.toutfait.com Marcel-Duchamp-Spring Kurt Goldvin 1.10.2009

9.14 Giorgio de Chirico (D:1888-Ö:1978)

İtalyan sürrealist sanatçı Yunanistan'da doğmuştur. Metafizik resmin kurucusu kabul edilmektedir. Paris'e gidip bu üslubunu geliştirmiş gerçeküstü ressamların öncülerinden biri olmuştur. Doğduğu toprakların kültüründen etkilenerek antik tapınaklar sütunlar heykellerden oldukça etkilenmiştir. Yaşamı boyunca bütün bu etkiler resimlerinin ayrılmaz parçaları olmuştur. Mitoloji ile bağını hiç kopartmamış insanların bağını koparttığı terk ettiği mimariye yer vermeyi çok sevmiştir^{/89}

'Hayatı güzelleştiren ve tahammülü mümkün kılan sanattır, 'Sanat her şeyin üstündedir, sözleri onu sanat üretiminde çok etkin olmuştur.

Yapıtlarında sonsuzluk ifadesi çok belirgindir. Mekânda süreklilik, kemerli boş meydanlar, bazen tek bir insan figürü ile anlamlandırılır. Bu tasvirler sonsuzluk, yalnızlık, sınırsızlık duygularını anlatmakta, ifade etmektedir. Resimlerdeki gri, kahverengi renkler, solgun ışık melankoli halin ifadeleridir.

İtalyan sanatçı Giorgio bir dönem, resminin kaynaklarını ve yönelimlerini açıklarken "Amacım, primitiflerin zamanlarına dönmek" diyordu. "...Ben asırlık sanatın yolu boyunca geriye gitmek, ilkel insanların mağaralarını keşfeden bir kâşif gibi durup, ilkel insanın mağaraların duvarlarına kazıdığı incecik figürlerini -bizonlarını, ren geyiklerini ve koca kafalı ilahlarını- incelemek istiyorum"^{/90}

Resim 57: Rüya Transformasyonu

Saint Louis Art Museum 152cm x 63cm 1913

89/Ahu Antmen 20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayıncılık 2008 s:70

90 /Ömer Yiğit Aral De Chirico Mekânın Metafiziği Belleği Dergi Park.gov.tr

9.15 Egon Scihlele (D:1890-Ö:1918)

İnsan bedenini alışılmadık şekilde eskizleriyle ortaya koyabilen, açık değil apaçık, cüretkâr değil öyle böyle değil şekilde cüretkâr ortaya koyabilme cesaretini gösteren kullandığı modeller nedeniyle cezaevine bile girebilmeyi göze alan, üç bin den fazla çizim yapan, yaptıkları ile dünyada kendinden söz ettirmeyi başarabilen ve tüm bunları 28 yıllık bir ömre sığdıran Avusturyalı bir ressam.

1890 yılında doğan sanatçı 14 yaşına geldiğinde babasını kaybeder.16 yaşında geldiği Viyana Sanat Akademisinde hayatını değiştirecek Gustav Klimt ile karşılaşır karşılaşma Klimt in ondaki yeteneği keşfetmesine neden olur. Ancak yaptığı çizimler ‘Kendine ruhsal işkence eden sapık, egoist, sapkın, sorunlu bir kişilik olarak tanınmasına neden olur. Babasını kaybettiğinde kuzenine yazdığı mektupta’ ’Bilemiyorum soylu babamı benden gayrı büyük bir acı ile hatırlayan kimse var mıdır? Bugün sürekli bir zamanlar, onun bulunduğu yerleri geziyorum ve büyük bir acı çekiyorum. Ben her yaratığın ölümsüzlüğüne inanırım, bu nedenle mezarları çiziyorum, çünkü böyle ölümler benimle beraber yaşıyor, der

Ekspresyonizm akımının en önemli isimlerinden biri olan sanatçı resimlerinde şiddet, karamsarlık özelliklerini her resminde açıkça ortaya koyar. Yaptığı eserlerde bilhassa nü resimlerde geçmişten beri gelen güzellik algısını tamamen paramparça eder. Çıplaklığı klasik kalıpları dışına atarak erotizm, şiddet, ifrat, ihlal, ölüm ile hayal ederek ortaya koyar. Güzelliğe saldırarak hayret uyandırır.

‘Ölüm ve Genç kız, isimli motifinde klasik oluşumdan uzaklaşır ancak eser Rönesans öncesinde Orta Avrupa da birçok sanatçıyı etkiler. Hayatının bu dönemdeki bunalımlarını eserine tüm çıplaklığı ile yansıtmıştır. Aslında temanın kaynağı Yunan Mitolojisindeki Ölüm Tanrısı Hedes’in verimlilik Tanrıçası Persephone’yi kaçırma hikayesidir. Bu öyküden yola çıkarak zamanla’ ’ölümün kollarındaki genç Kız figürü tezat yaratan özellikleri sebebiyle gerek karanlık gerekse erotik içerikle sanatta kendine yer bulmuştur⁹¹

Resim 58: Ölüm ve Genç Kız

Belvedere Galerisi "Österreichische Galerie Belvedere" Viyana 180cmx150cm 1915

9.16 Max Ernest (D:1891-Ö:1976)

Sürrealizm akımının önemli isimlerinden Max Ernest 1891 Yılında Almanya’da doğdu. Öğretmen olan babası aynı zamanda amatör bir ressamdı. İlk resim sevgisini ondan aldı. Picasso, Van Gogh ve Paul Gauguin resimlerinden çok etkilendi. Sürrealist ressamlar grubunun kurucularından biri oldu. Resimlerinde değişik teknikleri denemekten korkmuyordu. Romanlardaki konuları görüntü haline getirmekte ustalaşmıştı.

Resim 59: Peret için forottage Kafatasları 1936

‘Gelinin Giyinmesi, adlı eserinde, Canavar görünümündeki kalın derili bir yaratık iki ayağı üzerinde heybetlice durmaktadır. Sol yandaki iri bacak sağ tarafta olağanüstü kadınsı doğadı bir kadınımsı bir kolla birleşmektedir. Orta kısımda şehvetli kıvrımlarla oluşan adeta bir ateş kuyusu, meme, dizleri bükülmüş bir uyluk seçilmektedir. Eser teknik değerlendirme yapıldığında sanatçının kişiliğinin dışına taşır Narsisim Erotizmim Mazoşizme ve kara mizaha olan eğilimli asi ruhu ve gerçekçi mantığını yansıtmaktadır. Eserde sanatçı resim

yaparken içimizdeki fantezileri ortaya çıkartarak şehvi hayallerle Hareket etmemiz gerektiğini önermektedir. Sanatçının bu eseri onun ruh halini anlatan önemli bir resimdir⁹².

Resim 60: Gelinin Giyinmesi

Peggy Guggenheim Collection Venedik 160.8cmx127.1 cm 1940

92/ <http://www.max-ernst.com/the-antipope.jsp> Çevirmen: Ceyda Çavuş 28.Ekim.2018

9.17 Otto Dix (D;1891-Ö;1969)

Birinci Dünya savaşı döneminin önemli Ekspresyonist sanatçılarından. Yaşantısına yön veren savaş onun sanatının gelişmesini de yakından etkilemiştir. Savaşın vahşi gerçeğinin içinde yaşamış yaralanmış savaş sonrası madalyalı biri olarak evine dönmüştür. Savaşın vahşetini ve ölümün tüm acımasızlığını eserlerine taşımıştır. Savaşın gerçek yüzünü gösteren resimleri Nazilerin öfkesini çekmiş, resimleri imha edilmiş, bu konuda resimler yapmaması için tehdit edilmiştir.

Eserlerinde sosyal sınıf ayırımına çokça yer vermiştir. Eğlence, zenginlik, fakirlik, dışlama aynı eserde birlikte betimlenmiştir. Aynı zamanda cinsel haz ve fiziksel zaaf temalarını da kullanmıştır. Sanatçının kadın figürleri şehvet düşkün, maddiyatçı, çekingen ve masum görünüştedir^{/93}

Dix savaş için ' 'Savaş çok korkunç bir şey, ama görkemli yönü yok da değil, bunu ne pahasına olursa olsun kaçırmamalıydım, insanlara ilişkin bir şeyler öğrenmek istiyorsan, onları eziyet altında görmelisin, işte bu yüzden savaşa gittim, bu yüzden gönüllü oldum, demiştir

Savaş konulu resimleri oldukça fazladır. 'Kafatası, isimli eserinde ölüm son derece ürkütücü, itici, küçümseyici bir mizahla alay eder gibi gösterilmiştir. Çatlamış kafatasının yerdeki görünümünde onu kemiren kurtlar böcekler iğrenç bir görünüm göstermektedir, onu kemiren canlılar hayatta kalmanın savaşını vermektedirler. Ölümün sembolü kafatasının, tiksindirici yaratıklara yaşam vermesi en çirkin şekilde ifade edilmektedir^{/94}

Sanatçı cepheyi bir resim atölyesi olarak görmüştür. Ona göre sanatçı ' 'Günün politik gelişmelerinden uzak kalarak, durumu değiştirmeye çalışmadan, sadece tanık olmalıdır, diyerek sanatçının görevini kendi bakış açısıyla belirtmiştir.

Resim 61: Kafatası

The Britsh Museum Kagit Üzeri Gravür 46.4cm x 34.8cm 1924

93/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazanlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:424

94/Dizar Ercivan Zencirci Sanat Dergisi Sayı.22 S:36 Aktaran Eugen Keuerleber A g e s:32(YKB Yayınları)

9.18 Joan Miro (D:1893-Ö:1983)

Sürrealizm resim akımının önemli temsilcilerinden biridir. Çalışmalarını İspanya ve Paris'te yapmıştır.1928 yılına kadar ‘‘Rüyalar ve Hayali Manzaralar, la eserler yaptı. İspanya iç savaşının sanatçıyı çok derinden etkilediği bilinmektedir. Savaş korkusunu resimlerinde de kendini hissettirmektedir. Resimlerinde savaşa dair kaygıları karanlık bulutlar, siyah kırmızı sarı asidik renklerle anlatılmaktadır. Çatal elma şişe ekmek ve ayakkabı objeleri de resimlerin anlatımında çoklukla karşımıza çıkmaktadır

’ ‘Stil life With Old Shoe, eserinde korkuyu, savaşın endişelerini, ölüm ve yaşama göndermelerini görebilmekteyiz. Resimdeki eski ayakkabının üstündeki çizim bir kafatası görünümündedir. Resmin arka formundaki karanlık kasvetli havanın arkasında aydınlığın gelebileceğinin umudu aydınlık hava ortaya çıkmaktadır. Paris'te yaşarken ülkesindeki savaşın tahribatının verdiği üzüntü memleket hasretine sebep oluyordu. Zihnindekiler normal bir sanatçının düşüncelerinden çok farklı şeylerdi. ‘Korkunç bir drama yaşıyoruz, İspanya’da olup biten her şey hayal edemeyeceğiniz kadar dehşet verici’ ’diyerek savaşın ve ölümün korkunçluğuna dikkat çekiyordu.⁹⁵

Resim 62: Stil Life With Old Shoe

The Museum of Modern Arts, New York 116,8cm x 81,3cm 1937

9.19 Paul Delvaux (D:1897-Ö:1994)

Gerçeküstü akımının önemli isimlerinden Paul Delvaux Belçika’da doğmuştur. Sanatçı eserlerinde çoklukla çıplak bedenler, antik kalıntılar, karanlık ve zamanı belirsiz mekânları tasvir etmektedir. Bölünmüş resimlerinde hem öbür dünyayı hem de yaşanan canlı dünyayı aynı resimde betimlemektedir. 'Gece Ziyareti, isimli eserde çıplak dağların eteğinden itibaren birçok mezar taşları, kuru ağaçlar, kurak ölü toprak, kökleri çıkmış ölmekte olan ağaçlar öbür dünyayı ve ölümün sembolü çok belğin kafatası ile birlikte görülüyor. Düzgün bir evin kapısında pelerinli, elinde bir gaz lambası yanan çırılçıplak bir kadın duruyor. Ayrıca çok güzel yine çırılçıplak iki kadın görülmekte. Kadınların yerlere kadar olan uzun saçlarının yerinde sarmaşıklar var. 'Sokak Lambalı Manzara, eserinde koyu renk giysili bir kadın, iki erkek tarafında taşınan cenazeye bakıyor. Cenaze' nin taşındığı yer (zaman)ölüler diyarı olarak adlandırılabilir. Ancak kadının bulunduğu cenazeye baktığı yer yaşanan bir sokak, Sokak lambaları yanıyor, sokaklar düzgün çağdaş ve temiz. Resmin derinliklerinde telleri kopmuş iletişimi kesilmiş telgraf telleri, daha derinliklerde mezar taşları, yürüyen çıplak ölü bedenler, tapınaklar yani öbür dünya görülmekte.⁹⁶

Resim 63: Sokak Lambalı Manzara

Albertina Müzesi Viyana 1958

9.20 Rene Magritte (D:1898-Ö:1967)

Belçikalı sürrealist ressamdır. Önceleri soyut deneyimlerde bulunmuş, Paris'te bulunduğu dönemde gerçeküstü eserler yapmaya başlamıştır. Ve bu akımın önemli Belçikalı isimlerinden biri olmuştur. Yaşamın gizemi ve dünyanın anlamsızlığı düşüncesi ile ilgili resimler yapmıştır. /97 İntihar eden annesinin cansız bedeni sudan çıkartıldığında başının bir örtü ile kapatılmış halde bulunması sanatçıyı derinden etkilemiştir. Bu görünümle eserler üretmesine sebep olmuştur. (The Lovers I-II-1928) Felsefeye oldukça düşkündür. Resimlerinde gizemli düşüncelerini felsefi düşünce ile birleştirip bir üslup geliştirir. Resimlerindeki erkek ve kadın figürlerindeki yüzlerinin örtülü olması birlikteliği gösterse bile boğucu ve sıkıntılı bir izlenim vermektedir⁹⁸

En ünlü tablosu (Bu Bir Pipo Değildir) (1929) bir pipo resmidir. Sanatçı eserine taşıdığı objenin eserin ismi ile mantıksal ilişki bulunmayan önemli bir imaj yaratıcısıdır. Günlük basit nesnelere bambaşka biçimlerde kullanıp, mantığa ve akla ters düşecek formlara sokup, şaşırtan, hayal gücünü zorlayan ortam içerisinde zamansız olarak betimlemiştir.

Sanatı ile ilgili düşüncelerini şöyle özetlemiştir' 'Ben dünyanın gizemini aydınlatan resimler yapmaya özen gösteririm. Amacına ulaşmak için ise, kendimi idealarla, duygularla ve duyularla özleştirmeyi bir kenara bırakıp gözümü dört açmam gerekiyor''. Sanatçı' 'Benim resimlerim hiçbir şey anlatmayan görsel imgelerdir. Akla gizemi getirirler. Doğrusunu isterseniz, benim resimlerimi gören biri kendi kendine şu basit soruyu sorar. 'Bunun manası ne, O resmin bir manası yoktur. Çünkü zaten gizem de aslında hiçbir şeydir, bilinmeyendir.

Resim : 64 Pipo

Los Angeles County Museum of Art 94cm x 64,5cm 1928-1929

97/E Osman Erden Modern Sanatın Kısa Tarihi Hayalperest Yayınları s:227

98/Ahu Antmen Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayınları s:141

10. SÜRREALİZM (Gerçeküstücülük)

Şair Yazar Andre Breton Sürrealizm için' 'Aykırılıklara, Zıtlıklara, gerçekle bağını kopartmış eser üretimine, hayal dünyasının tercüme edilmesini, bu akımın temel özellikleri olarak kabul edilmesi olarak değerlendirir.

Gerçeküstü akım olarak ta nitelenen bu sanat süreci, gerçeğin bağlarından kopartılarak ruhun derinliklerini yüzeye çıkartmıştır. Bu akımın sanatçıları maddi dünyanın dışına çıkarak Mitolojinin, Sihirbazlığına, Efsanelerin, inanılmaz hayal dünyalarının resim alanındaki temsilcileri olmuşlardır. Bu sanat akımının oluşumunda Sigmund Freud un tez ve düşüncelerinin büyük bir etkisi olduğu yaygın bir kanıdır. Akıl ve mantığın dışına çıkılarak, onu değersizleştirerek, içgüdülerin ve bilinçaltının ortaya çıkarılması olarak değerlendirirler. Gerçeküstülük söz, yazı veya başka bir yolla düşüncenin gerçek işleyişinin ortaya konulmasını amaçlar. Bu düşünce aklın denetiminin olmaksızın estetik ve ahlak kaygısı olmadan düşüncenin ifadesini amaçlamıştır^{/99}

1920'de 'Sürrealizm Manifesto, sunu yazan Andre Breton bu akım için şöyle söylüyor' 'Bana kalırsa en kuvvetli Sürrealist imaj-resim, görünüş, olay vs. en ileri aykırılık, karşıtlık derecesine yükselmiş olanıdır. Sürrealist eser aykırılıklarla, zıtlıklarla, gerçekle her türlü bağı kesmiş, yitirmiş olarak kendini gösterir, Sürrealizm hayal dünyasının tercümesidir hayal dünyası ki içindeki gerçekçi elemanlar soyut, soyut elemanlarda gerçek olabilir. Sürrealizm ile 'de gerçeğin normal açısı büsbütün kapanmıştır,

Bu akımda Dada gibi sanatın geleneksel biçimlerine olduğu kadar, burjuva değer yargılarına karşıdır ve politiktir. Sürrealistlerin bilinçaltına, rüyalara, görünen gerçekliğin, aklın ötesine yönelik arayışları, ahlaken iflas ettiği düşündükleri bir kültürel ve toplumsal yapının sınırlarını aşabilmekle ilgilidir. Bir baskı unsuru olarak gördükleri kurulu toplumsal düzenin eleştirilmesinde psikanalizin babası Freud'un düşüncelerinden ilham almışlardır. Gerçeküstücüler toplumsal isyanlarını sanatsal zeminden daha da ileriye taşımak istemişlerdir. Basın Yayın alanında Fransa da gazete başlıklarında bile bunu kullanmışlardır. Küçük burjuva ahlakına karşı gelen romantik devrim savunucuları olmuşlardır.^{/100}

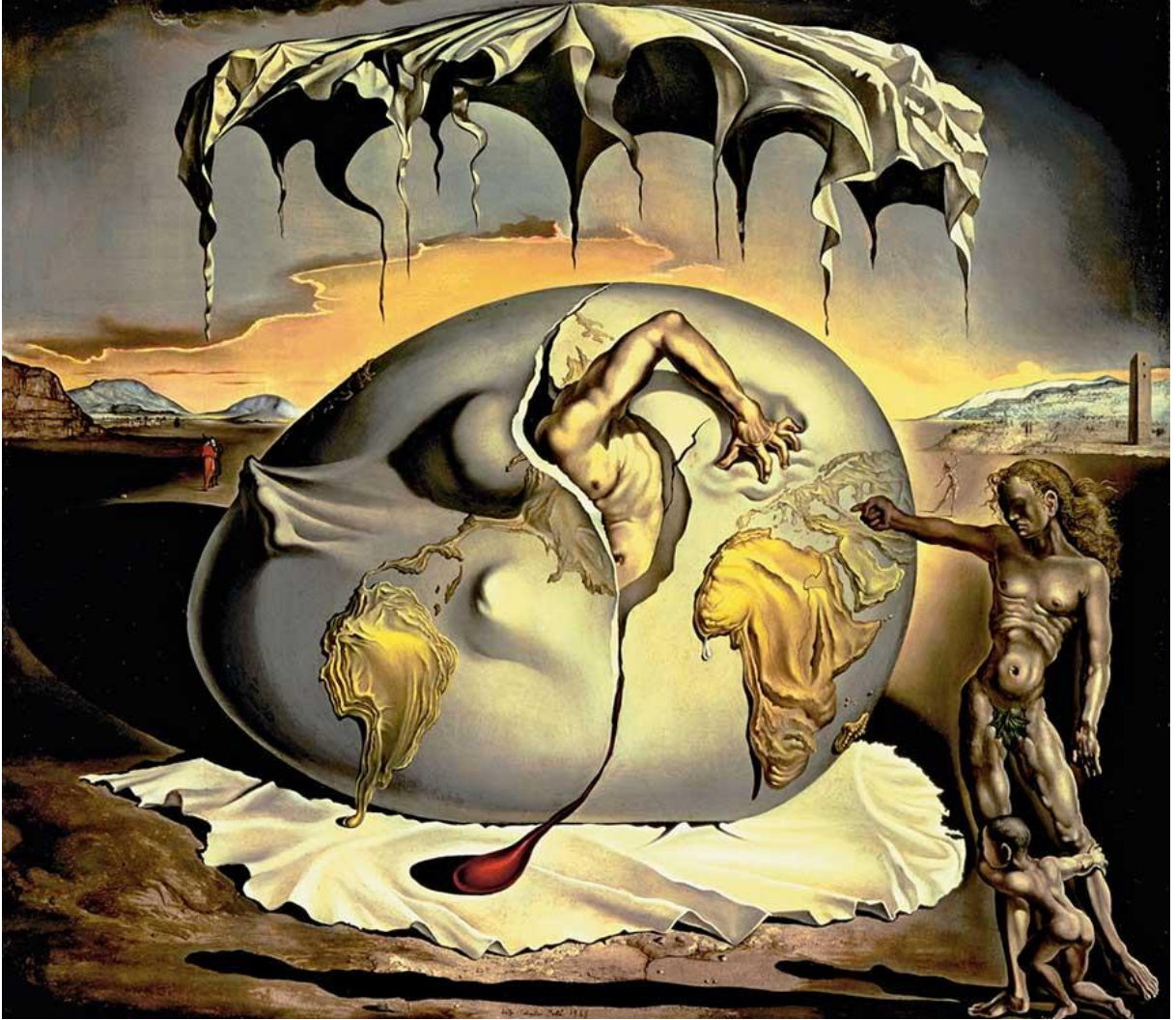
99/Http: türkedebiyati.org/edebiyat _akımları Prof. Dr. İsmail Çetişli, Batı Edebiyatında Edebi Akımlar Akçag Yayınları 2006 s:137-143

100/Ahu Antmen Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayınları s:135

11.YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI (1900-SONRASI)

11.1 Salvador Dali (D:1904-Ö:1989)

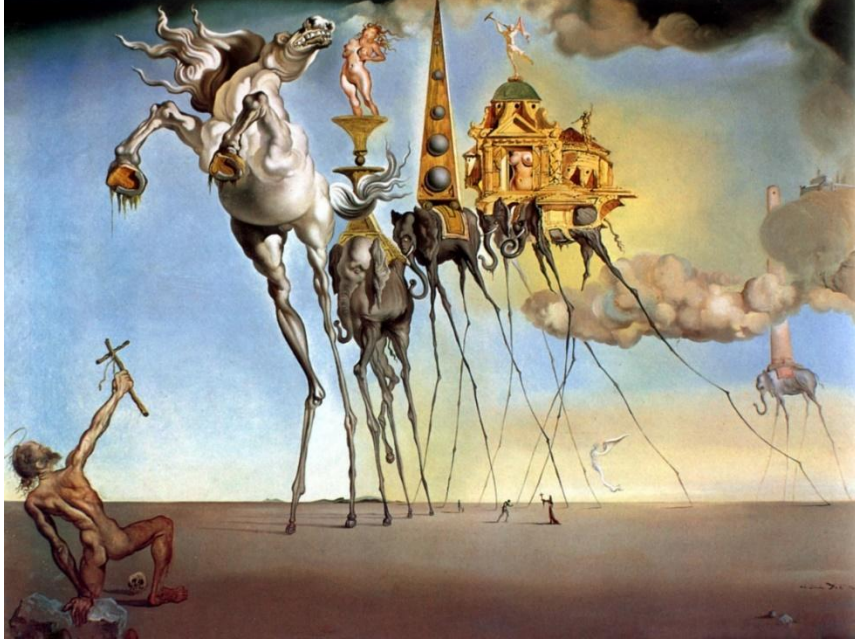
Sıra dışı kişiliği ve yaşantısıyla döneminin(D:1904-Ö:1989) adından en çok söz edilen sanatçısıdır. Sürrealizm resim akımının en dikkat çeken sanatçılarından birisidir. 'Yeni İnsanın Doğuşunu İzleyen Jeopolitik Çocuk, isimli eserinde Yaşamı Ölümü Acıyı ayrıca sanatçının o dönemin koşullarında Zenginlikler katliamlar sömürülen halklar ve yine acıyı resmettiğini anlayabiliyoruz. Resimde ana rahminden çıkmak üzere olan bir çocuk yere akan bir kanla beraber görünüyor. Ayrıca tabloda halinden sefaleti ve açlığı anlatan ve acıyı hissettiren zayıf çelimsiz bir adam ve çocuk var. Korku içindeki çocuğun yanındaki sefalet içerisindeki adam eliyle haritada Avrupa ve orta doğuyu işaret ediyor'¹⁰¹

Resim 65: Yeni İnsanın Doğuşunu İzleyen Jeopolitik Çocuk

The Dali Museum St Petersburg Florida 52cm x 44,5cm 1943

“St. Anthony’nin Baştan Çıkışı, tablosunda şaha kalkmış atın güç kuvvet ve cesareti temsil ettiği, hatta cinsel dürtülerinde uyanmış halini görebiliyoruz. Filin üzerinde altın kaide üzerindeki cinsel çağrışımlar yapan günaha davet eden bir kadın vardır. Sirtında tapınak motifleri taşıyan fillerin görüntüsü dine yapılan bir eleştiridir. Tüm bu görüntülerin sonucunda kenarda duran kafatası ölümün unutulmaması gerektiğini hatırlatıyor”¹⁰²

Resim 66: St. Anthony’nin Baştan Çıkışı

Musee Magritte Müzesi Belçika 119,5cm x 89,7 cm 1946

Gerçeküstüçülük akımının önde gelen isimlerinden olan sanatçı, 1929 yılında ilk eserlerini Paris’te vermeye başlamıştır. Bol ayrıntıya önem veren doğrudan doğruya bilinçaltını yansıtan resimler yaptı. Amacı kendi satırlarına göre, kargaşalığa düzen vermek, böylece gerçeklik dünyasının saygınlığını ortadan kaldırmaktı. Müthiş bir ego ’ya sahipti. Bunun sonucunda 1938 yılında diğer gerçeküstüçüler tarafından dışlandı¹⁰³.

101/ Sanatın Öyküsü E.H. Gombrich çev. Bedrettin Cömert s:472-473

102/<https://www.sanatabasla.com> 23.Ekim.2017 The Temptation of Saint Anthony

103/ E Osman Erden Modern Sanatın Kısa Tarihi Hayalperest Yayınları s:228

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:482

11.2 Frida Kahlo (D:1907-Ö:1954)

Macar asılla bir baba Kızılderili asıllı bir annenin dört çocuğundan üçüncüsü olarak Meksika'da dünyaya geldi. Kişiliği Yaşantısı Sanatı hakkında o kadar çok yazılıp çizildi ki, yaşantısı ve davranışları, başına gelenler bazen sanatının çok önüne geçmiştir. Çocuk felci gibi o dönemin büyük bir rahatsızlığını, Trafik kazası geçirip tamamen hayattan koptuğuna inanılmasına rağmen tekrar iyileşip hayata mucizevi bir şekilde dönmesi Frida'nın hayatının en önemli dönüm noktalarıdır. Bedensel ve ruhsal acıların hayatında hiç eksik olmadığı sanatçı teselliye resim yapmakta bulmuştur. Yatağında yatarken acılarını unutmak için bile resim yapan Frida, Doktorların karşı çıkmasına rağmen çelik korse içerisindeyken bile resim yapmaya devam etmiştir.

1945 yılında sağlık problemleri ile boğuşurken 'Without Hope, isimli eserini yapar. Resim hasta yatağında yatan sanatçının acı içerisindeki halini göstermektedir. Resim sehпасı yatağının üzerindedir. Frida ağlamakta, ağzından yediklerini çıkarttığı kustuğu maddeler resim sehпасının üzerinden taşmaktadır. Arka planda ay, güneş, çatlamış toprak Sanatçı'nın umudunun tükendiğine işaret ederken resim sehпасının üzerindeki kafatası sanatçının ölüm için hazırlık yaptığını ve ölümünün yaklaştığının farkında olduğunu bize göstermektedir^{/104}

Sanatçı otoportrenin sanatsal açıdan en kişisel ifade biçimi olduğunu düşünerek 143 resimden 50 tanesinden fazlasını oto portre olarak yapmıştır. Bu sanatsal ifadeyi hem içinde bulunduğu koşulları yansıtmak, emde fiziksel ve psikolojik durumunu anlatmak için kullanıyordu.1926 yılında geçirdiği korkunç trafik kazası sonrası yatalak halindeyken resim yapmayı öğrendi. İçinde bulunduğu durum resimlerine yoğun duygular ve gizli anlamlar katıyordu^{/105}

Resim 67: Without Hope

Dolares Olmedo Koleksiyonu Mexico City Mexico 36cm x 28cm 1945

104/Yakın Mimarlık Dergisi /Dr. Öğr Üyesi S Durmuş Öztürk Frida Kahlo 'nun Mekanları Oto portrelerde Retorik Analiz Denemesi Ekim.2018 Cilt.2 Sayı:1- s:66

105/Sanatın Tüm Öyküsü Stephan Farthing Çev. Gizem Aldoğan Candil Çulcu Hayalperest Kitapevi s:442

11.3 Francis Bacon (D:1909-Ö:1992)

1909 yılında doğan İrlandalı bir sanatçıdır. İkinci dünya savaşının hemen sonrasında resim yapmaya başlamış Savaşın insanlığın kendini yok etme gücünü ve savaş sonrası insanlığın kaderi hakkındaki endişelerini sürrealizm izlerini taşıyan eserlerle ortaya koymuştur. İkinci dünya savaşında sivil savunmada görev alır. Savaş sonrasında acı, korku, umutsuzluk, trajedi dolu günlerin getirdiği ruh hali ile Ateist olarak bu dünyada yaşamının nasıl bir şey olduğunu düşünür. Bu dönemdeki insanlığın zayıflığını gösteren cinsellik ve ölümü çağrıştıran resimleri rahatsız edici bulunur. /¹⁰⁶

Alışlagelinen estetik anlayışın dışına çıkar. Figürlerinde vahşilik, kabalık, mutsuz insanların haykırışlarını ortaya koyar. Cesur bir yaklaşımla iyinin kâbusa, sağlam görünenin sürekli ölüm ve yok olma tehdidi altında olduğuna işaret eder. Var olmanın ıstırabını ümitsizliği ve ‘İnsanoğlunun kötü ruhluluğu ’nu resmetmiştir. Genelde dini konuları resmeden orta çağ resimleri gibi triptik olarak tasarlar. Ancak işlenen konu insanoğlunun yozluğu kötülüğü ve karanlığıdır.

‘Resimlerim hayatın, her şeyin üzerinde oldukça zor olan benim hayatımın temsilidir. Bu nedenle resimlerim çok şiddet içeriyor ama bu bana doğal geliyor, demiştir.

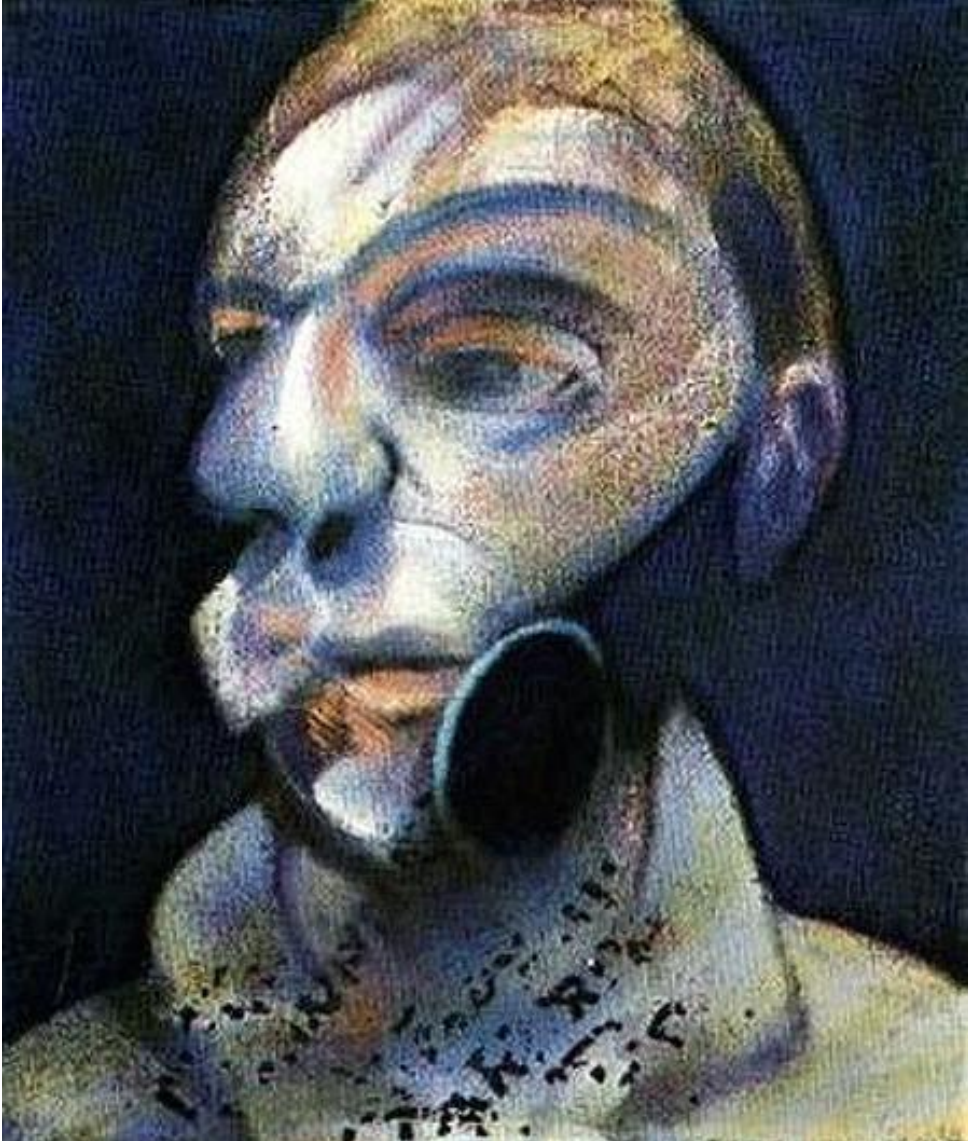
Kendi portresini yaptığı resimde sıkıntılı belki de akşamdan kalmış halini yansıtmıştır. Bir eli ile lavabodan destek alırken (lavabonun boşluktaki hali dikkat çekicidir), diğer eli başına destek vermektedir. Üstten sarkan çıplak bir ampul vardır. Duvardaki aynada sanatçının tüm hali ortaya çıkmıştır. Bu görünümde sakinlik, sadelik, boşlukla beraber yalnızlık ve melankoli vardır.

‘Tabi ki hepimiz etteniz, potansiyel cesetleriz. Bir kasap dükkânına gittiğimiz zaman oradaki hayvanın yerinde benim olmayışımı şaşırtıcı bulurum, der

Çeşitli duruşlar içinde insan ve hayvan figür çalışmaları yapmıştır. Ürkütücü hayvanlar veya ağızları açık, dişleri ortaya çıkmış, allak bullak insan görüşleri sanatçının eserlerinde sıklıkla görünür.

Bacon tanrı tanımaz bir militandır. Her fırsatta koyu bir ateist ve tanrının ölü olduğunu belirtir. Resimlerinde figürler net olmayan bir görünümle ortaya çıkarlar, ölümün kokusunu saçarlar, yarı tanrı, kral tavırlarına bürünürler. Bacon bununla Picasso'nun yorumlarına benzer şekilde figürlere ilahi bir yorum katmayı becerir. Ölüm sürekli bizi çağırdığı için kıymetlidir. Şiddet hayatın bir parçasıdır. On beş on altı yaşındayken bir köpeğin işediğini gördüm gün öleceğimi anladım. Gençliğin sonsuza kadar sürmeyeceğini anlamak çok büyük zorluktur günden beri hep ölümü düşünmekteyim. ‘Sonuçta çok talihsiz bir hayat geçirdim. Bütün sevdiğim insanlar öldü. Onları düşünmeden duramıyorum. Zaman iyileştirmiyor. Saplantı haline gelen ve çalışmana koyman gereken bir şeye odaklanıyorsun, diyerek yaşantısını özetlemiştir. /¹⁰⁷

‘‘Kişisel Portre 1975’’ sanatçının en verimli döneminde yaptığı bir eserdir.Eski sevgilisi George Dyer 1971 de intihar etmiştir.Bu portrede o dönemin devamında yapılmıştır.

Resim 68: Kişisel Portre 1975

Özel Koleksiyon 35.5cm x 30.5cm 1972

Resim 69: Kişisel Portre İçin Üç Etüd

106/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:497

107/İzlekler Sanat ve Kültür Dergisi Ocak-Şubat 2019 Bacon'la Söyleşi David Sylvester Çev.Nelly Güler

11.4 Louis Bourguis (D:1911-Ö:2010)

21.yüzyılın en önemli heykel sanatçılarından biri olarak kabul edilmektedir.1911 yılında Paris'te doğan sanatçı önceleri resim çalışmaları yapmış, sanat tarihçisi olan eşiyle evliliği sonrası yaşamına Amerika'da devam etmiştir. Gerçeküstü izleri taşıyan resimler yapmıştır. Daha sonra başladığı heykel çalışmalarındaki varoluşçu düşüncenin matematik eğitimi almasından kaynaklandığını söylemiştir. Sanatçı sanatının kaynağını çocukluk senelerinde Fransa'da ortaya çıkan psikolojik çelişki ve ailesindeki çatışmalardan çıktığını belirtmektedir. Çocuk yaşlarında Babasının annesini aldattığı bilmesi ve babasına olan nefreti, annesine olan bağlılığı sevgisi eserlerinin ortaya çıkmasında çok belirleyici etken olmuştur. Eserlerinde çoklukla Aşk, Öfke Yalnızlık, Cinsellik, kişisel öykü halinde izleyicilerle buluşmuştur. Sanatçının problem olarak kabul ettiği aile deneyimleri ruh hali aslında sanatını oluşturmuştur.

Yaşamı boyunca bir kadın olarak önce çocuk sonra kadın daha sonra anne olarak yaşamın rollerini üstlenmiştir. 'Benim için heykel bedendir, bedenim benim heykelimdir, der. Huzursuz ruh halinin, yıkıcı çocukluk anılarının üzerine gitmekte hiç geri durmamıştır. Toplum tarafından kadına verilen değeri sorgulamıştır. Sanatçı kadın olmasının eserlerinin kabul edilmesinde olumsuz etki ettiğine inanmıştır.

'Tekrar tekrar elenmeyeceğini ispatlamadığı sürece bir kadının sanatçı olarak hiçbir yeri yoktur, demiştir. Ve sanatın ne ifade ettiği sorusuna verdiği cevap' 'Ya cinayet ya intihar, diye cevap vermiştir. 'Cehenneme gittim ve geri döndüm Gerçeği söylemek gerekirse şahaneydi, Diyen sanatçı, sanat camiasında 70 li yıllarda tanınmaya başlamıştır. Cehennemin güzel olduğunu söylemek den ziyade geri dönebilmenin güzelliğinden bahsetmektedir. Sanatını itirafsız, şeytan çıkarmaya dair ve otobiyografik olarak gören Bourgeois akıl sağlığını yerinde tutan tek şeyin yegâne uğraşın sanat olduğunu söyleyerek cehennemden dönüşüne de işaret etmiş oluyor.

Uzun yaşamında eleştirmenler tarafından eserleri Modern, Post modern, yeni dışavurumcu, çağdaş eserler olarak tanımlanmış, İtiraf veya günah çıkarma sanatının kurucusu olarak tanımlanmıştır. Kadınlık olgusunu ve öz yaşam öyküsünü sanatının ana kaynağı yapmıştır. Annesinin dokuma tezgâhının başında pasif bir hanımefendi olarak hasta olduğunu bilerek çalışmasını yani ömrünü tüketmesini, Babasına olan kin ve öfkesini sanatının oluşmasında en temel etkenlerden biri olarak her zaman ifade edebilmiştir. Varlıklı bir ailesinin olması tüm bu dramatik yaşantısını düzeltmiyor, annesi ölünce intihara teşebbüs edecek kadar hayattan uzaklaşmayı düşünebiliyor¹⁰⁸

Sanatçının en önemli eseri 'Maman, İsimli dev bir örümcek heykelidir.1999 yılında yaptığı bu eserle ismini birçok kişiye duyurmuş bu heykelle iyice ünlenmiştir.9 metre 27 santimlik dev örümcek heykeli sekiz ince bacak baş ve vücuttan oluşmuştur. Gövdenin altında on yedi tane beyaz ve gri yumurta vardır. Fransızcada anne anlamına gelen Maman kelimesi sanatçı

için önemliydi. Erken yaşta ölen annesini akıllı, sabırlı, yatıştırıcı, makul, narin, vazgeçilmez, temiz ve örümcek kadar faydalı bir arkadaş olarak tanımlamaktadır¹⁰⁹

Resim 70: Maman (Örümcek)

Tate Modern Londra 9,27 cm Çelik ve Mermer Heykel 1999

108/ Lebriz.com/pages/Isd.aspx Prof Hasan Bülent Kahraman 3.9.2015 Louis Bourgeois: Dünyadan Büyük Sergi Konferansı

109/<https://Sanatkaravani.com>Ali Kanal Dokuz Eylül Üniversitesi' 'Bir Anne Figürü Olarak Örümcek Formu ve Maman Heykeli''15.Mart.2017

11.5 Andy Warhol (D:1928-Ö:1987)

Rus asıllı Amerikalı ressam 1928 de doğdu. Lise eğitimi sonrasında reklamcılık eğitimi alan sanatçı. Kitap kapakları, reklam tasarımları, tatil kartpostalları yaparak geçimini sağlamıştır. Resim çalışmalarının tanıtımını 1952 yılında açtığı ilk sergisi ile yaptı. Bu sergisi dikkat çekince eserleri New York Modern Sanat Galerisinde sergilendi. Film çekimleri yapıp eleştirmenlerin değişik yorumlarına maruz kalan sanatçı adından fazlasıyla söz ettirmiştir. 1968 yılında suikaste uğrayan sanatçının hayatından umut kesilmişken, mucizevi bir şekilde tekrar hayata dönmüştür. Bir müddet yatağa bağlı olarak yaşamak zorunda kalan sanatçı bu olaydan sonra ölüm duygusundan hiç kurtulamamıştır. ^{/110}

Warhol artık hayatın çok hızlı geçtiğini elinden kayıp gitmekte olduğunu çok iyi biliyordu. Ölümü hatırlatan şeylere çok ilgi duymaya başlamıştı. Paris'te bitpazarından eski bir kafatası satın aldı. Ölümü ve hayatın geçiciliğini hatırlatmanın en önemli simgesi olan kafatasını yanından ayırmıyordu.

Kafatasını omuzuna koyarak fotoğraf çektirmişti. Bu görüntüler sanatçının artık ölümü kabul ettiği şeklinde yorumlanmıştı. Ancak ölümden çok korkuyordu. Kafatasıyla ilişkisi onunla başa çıkabilmek için amacını taşıyordu. Daha sonra fotoğraf incelendiğinde görünüşünün korkutucu olduğu ortaya çıkmıştı, çünkü kafatasının yanına düşen gölge bir fetüsün başını andırıyor adeta bu görüntü çektiği birçok karenin içinden adeta özellikle seçtiği bir kareydi.

Hayatın başlangıcı ve ölüm yan yana duruyordu. Warhol canlıyla cansız arasındaki zıtlığı dayatmaktaydı.

Resim 71: Skull Andy Warhol

Vicki ve Kent Logan Koleksiyonu San Francisco Modern Sanat Müzesi 48,26cm x 38,1cm 1977

Warhol modern kültürün nabzını en iyi tutan sanatçılardan birisidir. Çeşitli öncü tekniklerle, ama esas olarak imgelerin görsel yalıtımını, tekrarı ve baskılı görüntülere, zorlama benzerliği yoluyla ve kitle kültürüne karşılaşılan görsel cafcafa işaret etmeye yönelik cırtlak renk kullanımıyla modern amaçsızlığa ya da dünyadan bezginliğe, nihilizme, maddiyatçılığa, siyasal manevralara, ekonomik sömürüye, gösterişli tüketime, medya kahramanlarına tapınmaya ve yapay güdümlü ihtiyaçların ve özlemlerin yaratılışına dolaylı ya da dolaysız epeyce ışık tuttu.

Warhol kendi imgelerinde modern sanayi toplumu için kilit önemdeki seri üretim tekniklerine yer vermekte, daha büyük çaplı kültürel kullanımlara ve istismarlara doğrudan ayna tutmuştur. /¹¹¹

Resim:72 Kafatasıyla Kendi Portresi

Andy Warhol Müzesi Pittsburgh 40.60cm x 33,00cm 1977

110/ Sanatın Tüm Öyküsü Stephan Farthing Çev. Gizem Aldoğan Candil Çulcu Hayalperest Kitapevi s:488-489

111/1000 muhteşem resim YKB Yayınları Yazarlar V Charles Manca, M Mc Shane, D, D Wigal –

Çeviren Nurettin Elhüseyni s:511

12.RÖNESANS DÖNEMİ

12.1 Sanat Alanında Değişiklikler

15. yüzyılda başlayıp 16 yüzyılda doruk noktasına ulaşan ‘‘Yeniden Doğuş’’ anlamına gelen keşif, hırs ve değişim dönemidir. Toplumsal, Dinsel ve Politik konularda din adamlarının söylemleri ve telkinleri ile değil Mantık ve Gözleme dayanan felsefe, edebiyat, resim ve heykel ve de ayrıca yaşam alanlarında da değişimlere yol açmış felsefi bir akımdır.

Sanat tanrısallıktan çıkıp, dünyevileşen bir bakış açısına girmiştir. Resim sanatı tarih boyunca sosyoekonomik-politik yapılarla şekillenmiştir. Yenilikçi yaklaşımlar biçim ve içerik olarak kültürel yapılanmaları da etkileri ile bedenin sanat alanındaki yorumlama biçimlerinde de değişiklik yapmıştır. Bu dönemde hümanist bakış açısı ile dünyevi konulara yönelen sanatçılar gündelik yaşamı betimledikleri resimler ile günümüzde de yaygın alıcı kitlesini oluşturan varlıklı kesimin hamiliğinde yeni arayışlara yönelmişlerdir ^{/112}

12.2 Yaşam Alanında Değişiklikler

Bireyin kendi bilincinin farkına varması, ilk kez Rönesans’ta mümkün olmuştur. Bu dönemde etkili olan Hümanizm beraberinde ölümsüz bir varlık olan doğayı insanla birleştirmiştir.

Rönesans’ta Merkez’de daima insan olmuştur. Orta çağda ürkütücü cezalandırıcı olan Tanrı burada herkese eşit davranan doğanın gücüne yardımcı olan bir yasa uygulayıcı olmuştur.

Bu dönem öncesinde yasak olan ‘‘Mahşer’’ ve ‘‘Cehennem’’ konuları tasvir edilmeye başlanmıştır. Dünyanın sonu ve kehanetlerden söz edilmeye başlanmıştır.

Ayrıca Rönesans’ın dış dünya gerçekliği, gerçeğin kaynağının iç ve dış deneyde olduğu anlayışının yerleşmesi, bilgiyi ve bilimi öne çıkartmıştır. Rönesans’ın sanatçı hakları konusunda, kendisinden sonraki hukuksal gelişmelere yeni bir şekil ve yön vermiştir.

Hukukun koruma altına aldığı birey kavramı içerisine, toplumsal bir statüye sahip olan sanatçıların girmesiyle, sanat ve hukuk alanında ilişki oluşmuştur. Bu ilişki doğrultusunda, hukukun temelinde yer alan hak kavramı, sanatçı hakları olarak karşımıza çıkmıştır ^{/113}

112//Sanatın Tüm Öyküsü Stephan Farthing Çev. Gizem Aldoğan Candil Çulcu Hayalperest Kitapevi s:167-176

113/Nilüfer Öndin Rönesans Düşüncesi ve Resim Sanatı Hayalperest Yayınları s:51

13. SEMBOLİZM

Gerçekçilik akımının etkisiyle oluşan parsan hareketline bir tepki olarak gelişen aslında ebedi ve entelektüel bir akım olarak gelişen sürecin görsel yansıması Sembolizm resim akımını yarattı. 19. yüzyılda ortaya çıkan akım realizmi reddetmiştir. Sanatçı bu akımın etkisinde melankolik anlayışa yapıtlarını ruhsal durumlarına göre ortaya koymuşlardır. Mitolojiden İncil'den üretilen sembollerle duygularının katılımıyla öteki dünyaya ilgi duymuşlar ölümü de bu şekilde tasvir etmişlerdir. Garip renkler kullanmışlardır. Düşüncede ve sezgide garip görsel imgeler kullanmışlardır. Sembolizm ressamılar öbür dünyaya birçoklarından daha fazla ilgi duymuşlardır. Bunu tasvir etmekten kaçınmamışlar adeta bu düşünceyi sevmişlerdir. Bu akımın sanatçıları eserlerinde kendi iç dünyalarını yalnızlıklarını gerçek dışı düşüncelerini ölümlerine kadar olan duygularını eserlerine yansıtmışlardır.

19. Yüzyılın ikinci yarısında olguculuk ve gerçekliğe karşı ortaya çıkan geniş boyutlu uluslararası bir akımdır. Resim sanatının o güne kadar olan kavramlarının yeniden ele alıp değiştirmiştir. Sanatçılara göre değişebilen resim tekniğinden çok beyinselliği ele almasıyla ayrıca bir nitelik kazanmıştır. Tinsel değerlere, Hristiyan, Pagan değerlere ayrıcalık tanımıştır.

/114

Akımın sanatçıları kendi düşüleri ve imgeleri ile kişiye özel olan kendi iç dünyasını ortaya çıkartmıştır. Bilimsel bir tarafından söz edilemez. "Gerçek bana görünen değil benim yansıttığımdır, cümlesi onların eser yaratmadaki kısa anlatımıdır diyebiliriz. Eserlerinin yorumunda sanatçının kişiliğini, iç dünyasını, hayallerini, düşlerini aramalıyız. Toplumsal düzenin dışına çıkarak klasik kuralları adeta yıkıp geçmek hiçe saymak Sembolizm ressamının ortak paydasıdır.

14. YAŞAM ve ÖLÜM SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI

14.1 Christian Boltanski (D:1944-)

Christian Boltanski isimli Fransız sanatçı ölümü çağrıştırmaya amaçlı ‘Ölü İsviçreli Stoku, adı altında, ölüm ilanı gazete kupürleri, yanan elektrik ampulleri, metal kutularla bir duvar oluşturup yerleştirme yapmıştır. Bununla İsviçrelilerin kaderlerinin kötülükten uzak olduğuna ölümlülüğün evrensel bir şey olduğuna dikkat çekmek istemiştir.¹¹⁵

Sanatçı yerleştirmelerinde ölüm, kimlik, Tarih, toplumsal ve tarihsel bellek, çocukluk gibi birtakım temel izlekleri, farklı yer ve zamanlarda yeniden yorumlamıştır. Geçmiş, yitmiş duygusunu vurgulayan çalışmalarında fotoğrafların yerleşimi, bir geometrik düzen içerisinde ikonik anıtsallığın etkisiyle pramidal bir yapıda düzenlemiştir. Zaman kavramına bağlı kalmış, ortaya çıkarttığı görüntülerle yeni bir gerçeklik yaratmıştır¹¹⁶

Resim 73: Ölü İsviçreli Stoku 1990

115/Serdar Okumuş Eser ve Manifestosu Bağlamında Kamusal Alanda Enstalasyon Ocak.2016 s:29

116/Esra Sağlık Sanatsal İmgenin Oluşumunda Zaman Olgusu Hacettepe Üniversitesi SBE s:88

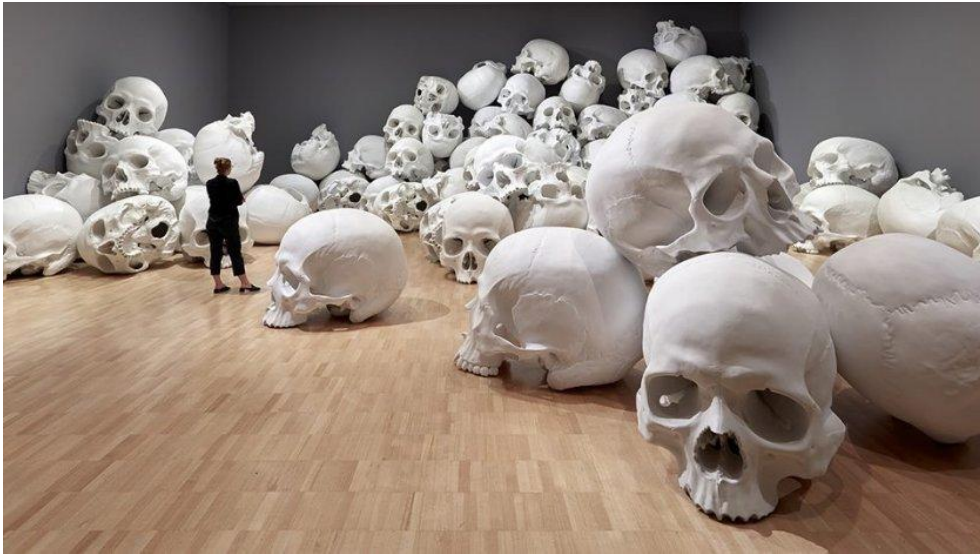
Ahu Antmen Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayınları s:297

14.2 Ron Mueck(D:1958-)

1958 Avustralya doğumlu bir sanatçı. Modern heykeller yapan birisi. İnsan formunu konu alan Hiper-Realist heykellerinde doğum, bebeklik, çocukluk, ergenlik, orta yaş, cinsel olgunluk, yaşlılık ve ölüm temalarını işlemektedir.^{/117}

Hipergerçekçi bir sanatçı olarak tanınan Mueck ‘**Yığın**, isimli en büyük enstalasyonunu u Melbourne’deki National Galeri of Victoria’da açtı (15.Aralık 2018-18.Nisan.2019) çok ilgi gördü. Sanatçı ölümü ve fâniliği düşündüren farlı büyüklüklerde onlarca kafatasını yan yana üst üste veya tek başına sergiliyor. Kafataslarını fiberglastan ve Reçineden yapmış.^{/118}

Sanatçı heykellerinde maddenin yapısına birebir uygunluktaki detaylar, gereklik duygusunu verirken, ölçek farklılıkları izleyicilerde yanılsama duygusunun oluşmasını sağlıyor. Mueck başlangıç ve sonu yansıtan heykeller yapıyor. Bu insanlarda ölüm duygusunun sindirilebilmesini, yaşamın pozitif ele alınmasını sağlamak içindir.

Resim 74: Yığın

National Gallry of Victoria 2018

Foto Gerçekçi heykelin başlıca temsilcilerinden Ron Mueck figürlerinde gerçekten ayırt edilemezliğiyle değil şartırcı boyutları ve konularıyla izleyicisinin dikkatini çekmiştir.^{/119}

117/ lebriz.com/pages/lsd.aspx lebriz Sanal dergi 21.Aralık 2006

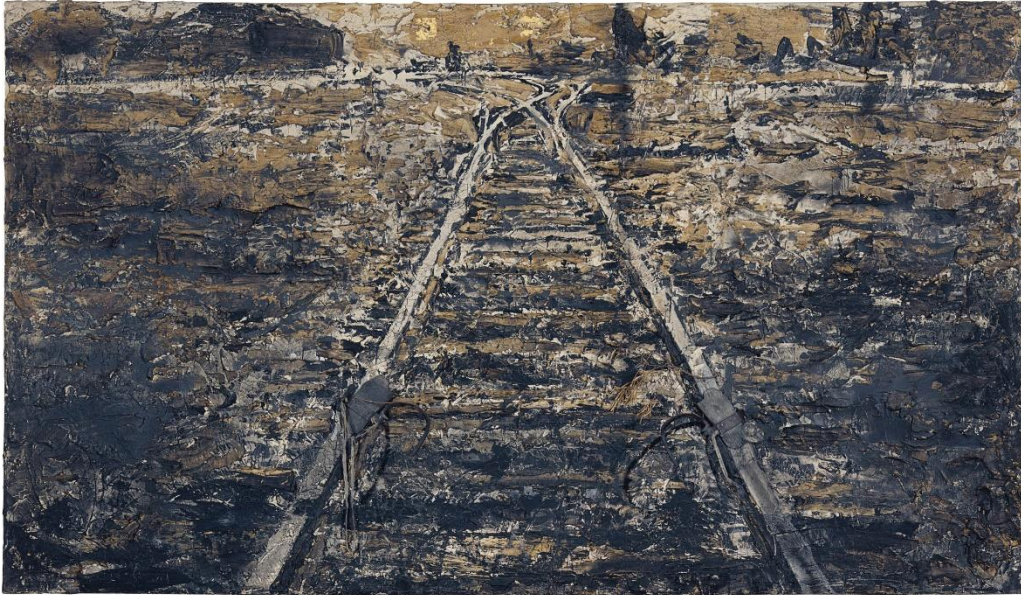
118/Gazetekarınca.com Ron Mueck 'in kafatası yığınları 18.Aralık.2017

119/Ahu Antmen Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayınları s:164

14.3 Anselm Kiefer (D:1945-)

1945 yılında Almanya’da doğmuştur. İkinci dünya savaşının bitimine yakın doğan sanatçı yaşamı boyunca savaş sonrası tüm sıkıntılarını yaşayarak hayata başlamıştır. Tüm yaşamı boyunca da yaptığı eserlerinde bu sıkıntılı yılların etkilerini hissetmiş ve hissettirmiştir. İkinci dünya savaşı bitiminde de yaşamın birçok alanında oluşan değişimlere sanat ta ilgisiz kalamamıştır. Resim ve heykel sanatçısı olan Kiefer modern sanatın yaşayan en önemli isimlerinden biri kabul edilmektedir. Tarih ve politiklardan beslendiğini söyleyen sanatçı eserlerini ve sanatını gelecek nesillere aktarmak için farklı malzeme seçimlerinde bulunmakta, ülkesinin tarihini ve soykırıma yönelik dikkatlerin oluşmasına çaba göstermektedir. Sanatçının resimlerinde yüzeysel derinsellik ve maddeciliğin derin etkisinin dışında, ideolojik ve psikolojik etkilerde öne çıkan unsurlardır.

“Demir Yol, tablosunda hatlı tek bir demiryolu vardır. Tek hatlı yol gökyüzüne tek çıkışlı olarak gider. Yukarıda iki ayrılır. Resimdeki en üst bölümde dökme demirden ayakkabı izleri, zeytin dalları ve taş levhalarla bezenmiş haldedir. Bu demiryolu soykırıma giden ölümün anonim yolculuğudur. Sanatçının hemen hemen tüm eserlerinde ikinci dünya savaşının yıkıcı etkileri yakılan yıkılan canlar dünyanın trajik, dramatik durumu belirgin olarak kendini hissettirir. Hitlerin insanlığa yaptığı kötülük, faşizmin insanlığa düşmanlığı yine sanatçının eserlerinde öne çıkan konulardır. Sanatçının tarihsel içeriğe sahip olması yıkımlar ve deneysel bakışla yorumlanmıştır.”^{/120}

Resim 75: Demir Yol

Anthony D'Offay Galerisi, Londra 220 x 380 x 27,9cm 1945

Kerfun kalfee isimli eserinde insanlık tarihinin şiddet ve paradokslarını tuvaline yansıtmıştır. Resim de ruhani kabul edilen malzemelere vurgulanmıştır. Üst üste kompozisyon denemeleri ola resim altı aşamalı yapılmıştır. Arkada dağlar, yer düzlemi, önden arkaya daralan ağaçlar, rahip kıyafeti, en üstte ot toprak ve hava perspektifi vardır. Yüzeysel materyalizm belleklere savaş travmasını ve ölümü çağrıştırmakta kullanılmıştır.

Kiefer eserlerinde jeolojik felaketlere, Irkçılığa, Alman kültürüne mitolojisine göndermeler yapar.

Resim76: Karfunkalfee

White Cube Londra İngiltere 382cm x 576 cm 2009

Sanatçı Mitoloji, coğrafya ve simyayı bütünleştirerek, perinin belirsiz varlığına odaklanır. Bu varlığın kendisini günahkâr olarakta gösterir. Ona göre yakut ya da değerli taş anlamına gelen Kerfunkel taşının kendisi de paradokstur^{/121}

120/Sıla Güven Kifer'in Eserlerinde Yüzeysel Deneyselliğin Sosyolojik Bağlamı s:213

International Journal of Interdisciplinary and Intercontural Art C.2 S:2 Haziran Temmuz 2017

121/Sıla Güven Kifer'in Eserlerinde Yüzeysel Deneyselliğin Sosyolojik Bağlamı s:215

International Journal of Interdisciplinary and Intercontural Art C.2 S:2 Haziran Temmuz 2017

14.4 Damien Hirst (D:1965-)

1965 yılında doğan sanatçının eserlerindeki ölüm teması hemen her eserinde kendini belli ediyor. Kolejden başlayarak sanat eğitimi alması eğitiminin sonunda eserlerinin olağanüstü olumlu ve olumsuz eleştirisi alması, büyük bedellerle satılması sanat çevrelerinde tartışma konusu olmuştur. Hayvan bedenlerini kimyasal maddelerle kimyasal bileşimler ile çürümesini önlemesi ağır eleştirilere maruz kalmasına sebep olmuştur.

Sanatçı 18.yüzyıldan kalma bir erkeğin orijinal kafatasından alınan platin kalıp üzerine 8601 adet elmasla işlenen 'Tanrı Aşkına, isimli çalışması kafatasını elmaslarla kaplaması ve bunların çok çok büyük paralarla alıcı bulması sanatçı hakkındaki eleştirileri hep gündemde tutmaktadır. 18.yüzyıldan kalma bu kafatasını bir tahnitçi dükkânından satın almıştı. Bir söylentiye göre bu çalışmanın konusunu öğrenen sanatçının annesi 'Aman Allah'ım, demiş ve bu eserin adı bu söylemden kalmıştı. Hirst' 'Klasik resimde bize ölüm ve ölümsüzlüğü hatırlatmak için resmedilen kafatasları (Memento Mori) geleneğinde sunulmaktadır, demiştir¹²²

Sanat eleştirmenleri sanatçının gücünü ortaya koyduğu eserler nedeniyle mi yoksa eserlerinin pazarlanmasındaki uçuk fiyatlar nedeniyle mi oluştuğunu tartışmaktadırlar. Yoksa Hirst eserlerinde ölüm ve çürüme üzerine tefekküre dalan bir toplum yorumcusu mudur?

Belki de bütün bunların bileşenidir Damien Hirst.

Resim 77: Tanrı Aşkına

British Museum 2007

Sanatçı' 'Yaşayan birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkânsızlığı, isimli, bir çalışma yapmıştır. İsmi' de kendisi gibi çok ilgi çekmiştir. İzleyiciyi üzerinde düşünmeye iten bu eser canlı bir köpekbalığının (canlı veya öldürülmüş) bütünsel hali ile formaldehit dolu bir tanka yerleştirilmiş olmasıdır. Yorumu çok açık bir sanat eseri. Ancak bu çalışmadaki aynı büyüklükteki ilk köpekbalığı çürüdüğünden dolayı bozulmuş. Veya sanatçı bozulmasını istemişte olabilir. Bu ikincisi de bozulacaktır^{/123}

Resim 78: Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkânsızlığı

Metropolitan Sanat Müzesi 2012

Oysa Sanat tarihi boyunca insan ömründen daha uzun süreli geleceğe bırakılan eserler üretilmiştir. Nesiller ötesine taşınması amaçlanmıştır. Bu çalışmada eserin tekniğinde boya taş gibi uzun ömürlü maddeler yok. Etten oluşan bir beden var. Sanatçı bunun yapısının bozulmamasını hedefleseydi bunu başarabilirdi. Veya bozulmadan kalma süresini uzatabilirdi. Aynı görsellikte büyüklükte resmini de yapabilirdi. Modern sanat eserlerinde felsefe ve düşünceye öncelik verildiğini baştan kabul edersek bu çalışmanın yorumu için biraz daha kolay sonuç alabiliriz. Günümüzde sanatın sınırlarının kalmadığını kabul edersek, Sanatçıda bu eseri izleyicisinin önüne koyup yorumunu izleyicinin kendisine bırakıyor. Canlıymış gibi devasa bir köpekbalığı korkuyu, yok olup çürüyüp giden bir canlının ölümünü izleyiciye yaşıyor.

122/Mustafa Yüksel Atatürk Üniversitesi SBE Dergisi 2012 16(3) s:165

H Foster Sanatın Sonu Çev. Yasemin Tezgiden Metis yayınları

123/Zuzanna Stanska Damien Hirs'un Köpekbalığı Öyküsü Dailyartmagazine.com 4.eylül.2017

14.5 Maya Lin (D:1959-)

Heykel sanatçısı **Maya Lin** Vietnam Gazileri adına bir anıt yapmıştır. Eserin birkaç ilginç yönü vardır. Sanatçı anıtı öğrencilik yıllarında yapmaya başlar. Anıtın toprak üstü boyu 203 cm olduğu halde Savaşta ölenlerin isimlerini okumaya başlayınca anıt toprağın altına doğru ilerlemekte ve adeta ölümü çağırıştırır gibi ziyaretçiler toprağın altına girerek ölümü hisseder hale gelmektedirler.^{/124}

Resim 79: Vietnam Anıtı

Storm King Art Center Mountainville New York 1982

15.MODERNİZM DÖNEMİ

15.1 Modernizmde Kimlik

Toplumların ve kültürlerin değişimi bireyinde değişimini beraberinde getirir. Geleneksel toplumlarda kimlik oluşumu toplumsal yapılanmalardan oluşur. Batıda adına ‘Modernlik’ denilen oluşum kul fikrinden arınıp Tanrı fikrinin yerine başka bir şey koyarak Laiklik diye bir kavramın oluştuğunu ortaya çıkartmıştır.

Gerçi batıdaki bu yeni oluşum Batı’nın Doğu’ya karşı ötekileştirme ve egemenlik kurma kolonyal çıkarlar elde etme hareketine dönüşmüş olsa da tarihsel süreç böyle gelişmiştir.

Modernizm toplumsal değişimin, yapısal değişimin, gelir değişiminin devamında eğitim ve en önemlisi de fırsat eşitliği erkek ve kadın arasındaki değişimi de beraberinde getirmiştir.

Bu süreç sonunda kadın toplumsal alana inmiştir. Kadının kamusal alana inmesiyle özel sorunlarını kamusal sorunlar haline getirmesi kendini ekonomik ve siyasal ortamda ortaya koyması tartışmaya açması feminizmin temel bir sorun olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Osmanlıdaki modernleşme çabalarının 1920 lerde Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün Pozivist bilimsel değerlerinin Milliyetçi bir anlayışla çok hızlı hayata geçirmesi sonucu ülkemizde Cumhuriyetçi Milliyetçi Halkçı bir laik anlayış kabul görmüştür.

15.2 Modernizmde Sanat

Bu dönemin önemli özelliklerinden bazıları, resim, şiir, mimari vb. alanlarda yeni tekniklerin kullanılmaya başlanmasıdır. Gerçekçilik ideolojisinin reddedildiği bir dönem başlamıştır. Modern sanat akımları toplumsal ve politik olayların etkisinde gelişme göstermiştir. Bu dönemde sekülerleşme mücadelesi ile sanat kilisenin yerine geçme çabasına girmiştir. Kilise ve soyluların egemenliğinde olan sanat piyasa ve halk için üretilir olmuştur. Modernizmde resmin konusu ve modeli ressamın kendisi olmuştur. Sanatçı yansıtmaktan, yaratmaya geçmiştir. Dönemin devinimi içerisinde sanatta değişimlerin, gelişimlerin olması kaçınılmaz hale gelmiştir. Ressam konuyu belirleyen, resmi yapan kimsedir.

Teknikler, malzemeler değişmiştir. Montaj, Kolaj tekniği, fotoğraf malzeme olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Modern Sanat denilince ‘Soyut Sanat’ ’ın akla gelmesi normal olarak kabul edilmekle beraber, bu deyiş aslında özgür bireyin ve özgür toplumun tanımı için kullanılmaya başlanmıştır.

Geleneğin karşısına dikilen bu kavram her çağda görünebilen bir olgudur.20.yüzyılın ilk yarısında oluşan tüm sanat akımları çağdaş formlarla meydana gelmiş, modern süreçlerinde dogmasını sağlamıştır. Modern olgusu hiçbir zaman çağdaşlıkla karıştırılmamalıdır.^{/125}

16 Mihri Müşfik (D:1886-Ö:1954)

1886 yılında Tıbbiye Nazırı Dr. Ahmet Rasim Paşanın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Genç kızlık çağına geldiğinde gönlünü Resim Sanatına kaptıran Mihri Müşfik Saray Ressamı Zonaro'nun öğrencisi olma fırsatını yakalar. Sıra dışı denilebilecek bir şekilde gittiği Avrupa'da İtalya ve Fransa'da resim eğitimi alır. Yaptığı resimlerde kübizm ve ekspresyonizm etkileri görülür^{/126}

Dönemin Maliye Nazırı Cevat Bey'in bir Paris seyahatinde tanıştığı Mihri Müşfik Hanım, İstanbul'a çağrılarak Sanayi-i Nefise'nin kurulmasında, gelişmesinde, Nazlı Ecevit, Aliye Berger, Fahrinüsa Zeyt gibi değerlerimizin yetişmesinde katkıları olur. Ülkemizde çağdaş resim çalışmalarını başlatan isim olarak tarihe geçen Mihri Müşfik Hanım 1954 yılında Amerika'da ölür ve kimsesizler mezarlığına defnedilir.

17. ÖLÜM ve YAŞAM SEMBOLÜ OLARAK KAFATASI

Çağdaş terimi resim sanatıyla hassas bir bileşimi söz konusudur. Çünkü çoğu zaman bu terim modern terimiyle karıştırılır. Bu bir yanılgıdır. Çünkü çağdaş olabilmek demek, en azından içinde bulunulan çağ gereği çağın diğer materyalleriyle bir arada olmayı gerektirir. Bir şey ile çağdaş olabilmek için o çağda yaşamak gereklidir.^{/127}

Genel geçer yargılara başkaldırı görünümündeki birçok akım ve hareketten kaynağını alan çağdaş sanatın başlangıcı,20.yüzyılın ilk yarısına kadar iner. Önceki dönemlerde farklı eserler ortaya çıkartan sanatçılar bu dönemle beraber toplumsal sorunlara eğilerek bu konuları içeren eserler ortaya çıkartmışlardır. Çağdaş sanatçıların birçoğu izleyicilerin düşünsel ilgisini metaforlar (Mecaz) aracılığı ile çekmeye çalışmışlardır.

Çağdaş Türk resminde ölüm anlayışı daima yaşamla birlikte ele alınmıştır. Bir yok oluştan ziyade yer değiştirme olarak kabul edilmiştir. Bu anlayışın tarihi seyrine bakıldığında, Resim sanatına bu anlayışın çok katkı yaptığını görürüz. Bu anlayış 1980 yılına kadar resim sanatında kendini göstermiş olsa bile 1980 sonrasında birçok Türk sanatçısının esin kaynağı olmuştur.

Çağdaş sanat ile beraber sanatçılar hazır nesne, performans temelli çalışmalar, video gibi yeni anlatımları yaygınlaştırmışlardır. Kuralları, evrensel yaklaşımları bir tarafa bırakıp bireysel anlatımları öne çıkartmışlardır.

Ölüm anlayışı çağdaş Türk resminde çoğu ressamın eserlerinde semboller ile ifade edilmesinin yanında, inançsal anlamlarla da ifade edilmektedir. Bu anlatımın temelinde, geçmişten gelen belli kültürel unsurların ve inanç birikiminin çok fazla etkisi olduğunu

görebiliyoruz. Öteki dünya yani gidilecek yer gök tür. Orası tanrıların mekânıdır. Bizdeki diğer adı da mavi renkli gök kubbe'dir.

Sanatta öncelikle konumuz, resimde semboller toplumsal ve kültürel bilgi edinme ve edimleri anlaşılabilir düzeye getiren düzenleyicilerdir. Sanat yapıtına sembol olarak bakarsak, sanatçının eserini yaratma süreci sembolleştirmedir. Yapıtta anlam sembollerin arkasında bulunmaktadır.

Türklerde ölüm çoğu zaman yaşamla birlikte kabul edilmiştir. Bir yok oluştan ziyade mekân değiştirme olarak algılanmıştır 'Mekânı cennet olsun, temennisinde olduğu gibi. Türk resim sanatında 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra bir dönüşüme tanık olunmuştur.1980 lerden itibaren plastik öğelerin dışına çıkılarak felsefi bir dışavurumculuğa yönelinmiştir. Bu yıllara kadar ölüm anlayışı birçok sanatçımız tarafından eserlerine yansıtılmaktaydı. Bu yıllarla beraber ölüm anlayışına bağlı imgeler, sembolle Anadolu'daki ölüm anlayışlarının imge ve sembollerinin kullanılmasıyla zenginlik kazanmıştır.

¹²⁶/Lebriz Sanal Dergi Sanat Tarihinde Tutkularıyla Anarşist Bir Kadın 18.11.2017

¹²⁷/ Özkan Eroğlu Resim Sanatı Sözlüğü Öke Yayınları s:50

17.1 Yüksel Arslan (D:1933-Ö:2017)

1933 yılında doğmuştur. Çalışmalarını ve yaşantısının büyük bölümünü yurtdışında geçirmiştir. Eserleri eklemeli, kurmalı, birleştirmeli halinde karmaşık resimler olarak karşımıza çıkıyor. Âdeta karmaşık bir bilinçaltının ortaya çıkması gibi. Yeni bir insan türümü yoksa dökülen bedenın artıklarını pek belli olmuyor. Ayrıca mekân olarak da bir anlaşılabilirlik görülüyor. Resimler kontrol edilemez karmaşık bir dünyayı ortaya koyuyor. Kavram ve sözcüklerin resimlendirilmesi olarak görmek en doğru bakış açısı olabilir. Söz resme dönüşme bile, bilinçaltı işleyişinin harekete geçmesi olarak ta incelenmesi gerekmektedir. Resimlerinde isim yerine onları numaralandırmıştır. Bunlara Arture resim deniliyor. Art ve peinture kelimelerinden yola çıkarak bu ismi vermiştir. **563 Arture 26** resminde iskelet, çok belirgin haliyle, penis, kafatası ve küçük bir çocuk vardır. Her resminde olan yazı da ise ‘İlişki, Davranış, Sıkıntılara Övgü’ yazmaktadır. Kafatası üreme organı ve yaşamın meyvesi çocuk sanatçının yaşam ve ölüm düşüncesini ortaya çok açık şekliyle koymaktadır^{/128}

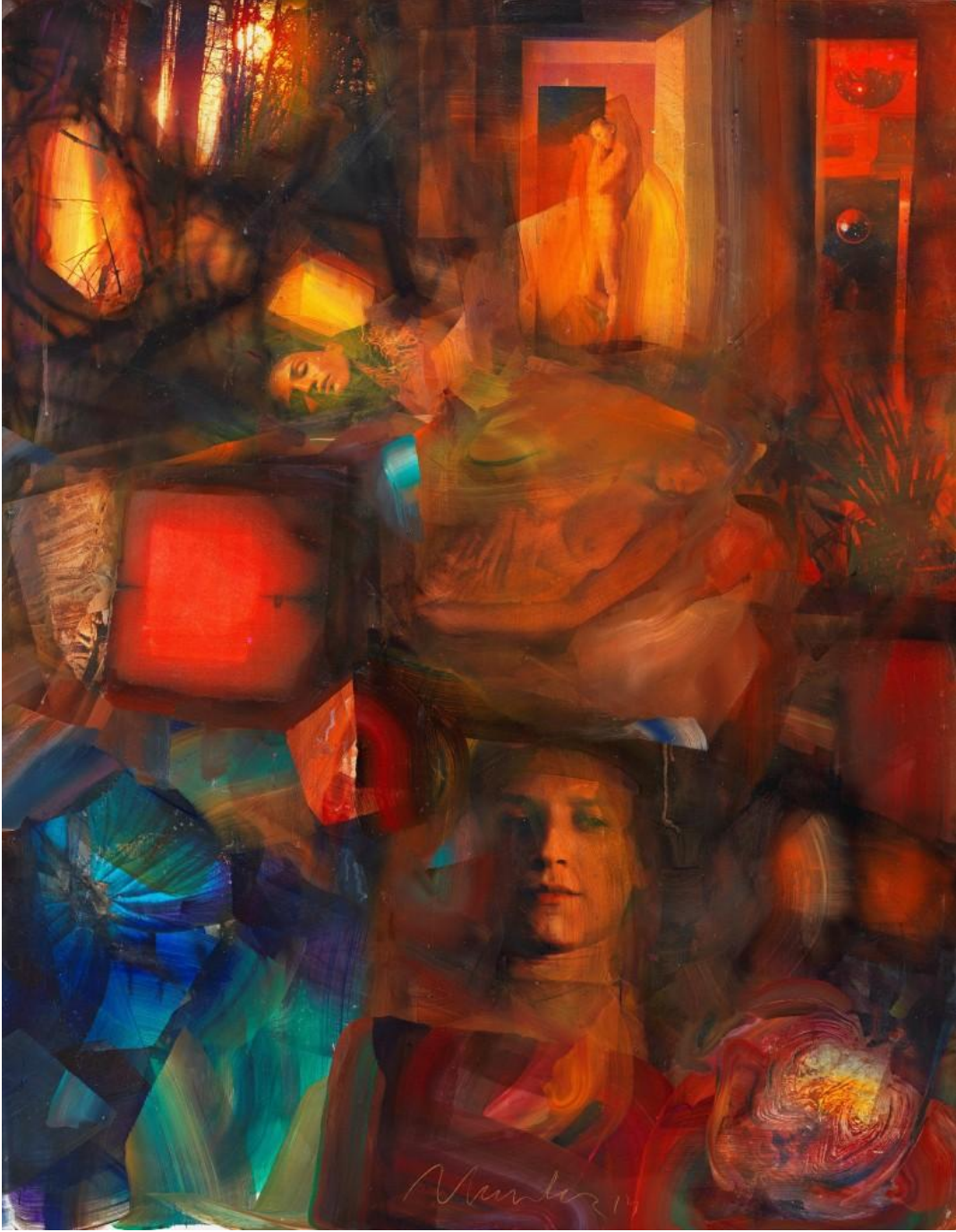
Resim 80: 563 Arture 26

Mastifikatör 1963

17.2 Utku Varlık (D:1942-)

Resimlerinde dinsel, evrensel, zaman ve mekân sorunlarının yanında mitolojik nitelermelerde de bulunmakta. Mekânı sınırlı ve sınırsız şekillerde kullanır. Belirli belirsiz dinsel mi değil mi bilinmez portreler ortaya çıkartmakta. Sanatçı dünyanın bir anlam kazanmasının, insanın onu biçimlendirmesine bağlı olduğuna inanıyor. Yaşam ve yaşamamazlığı ayrılmaz bir iççelik olarak görüyor öyle yorumluyor. Resimlerinin içerisinde hep ölüm teması var. Bunu 9 yaşında babasını kaybedişine bağlıyor. Ölüme daima ilgi duyduğunu açık olarak ifade ediyor. Ölümün önüne geçemeyeceksek o ne zaman isterse gelebilir diyerekten ölümü Yunan sanatçılar gibi uykunun kardeşi olarak kabul ettiğini söylüyor. Utku Varlık'ın resimlerindeki anlatım, yeraltı ülkesindeki vahşet, sonsuz bir karanlık, ölümler ve ışıksızlık, felsefi anlamda tinselliğin iniş ve çıkış sürecini tanımlamaktadır. Tıpkı "Yakup'un Merdiveni" gibi gökyüzü ile yeryüzü arasındaki tinsel bir yolculuk, soyut bir merdiveni simgeler. Utku Varlık, böyle bir iniş ve çıkışı, ışık ve karanlıkla simgeliyor. İnsanın tinsel boyutunu, karanlığın içinde kalmış ve henüz tetiklenmeyen bir tür arketip olarak görüyor. Karanlık burada bastırılmış duyguları, bilincin yeterince uyanmamış olmasını, çevreye karşı duyarsız kaldığını imliyor. İnsanın kendini tanıması için, öncelikle tinselliğinin en alt kademesine inmesini, orada her şeyi yalıtarak yeniden inşa etmesini öneriyor. Tıpkı Dante'nin ünlü yolculuğu gibi¹²⁹

"Onun resimlerinde gelenekselleşmiş hiçbir yöntemden kaynaklanmayan derin Tatlar var. Minyatürün güzelliği var, âmâ onun tekniği ile ilgili değil, dinsel ya da sihirli masalların güzelliği var ama bunların evrenleri ile ilgili değil, renklerle dolu, mekândan mekâna akan düşlerin güzelliği var... Belki de en doğrusu ona şair demek, Varlık'ta bir şair yaklaşımı var. Bir başka deyişle düş gücünü özgürlük veren işlevi ile kullanıyor."¹³⁰

Resim-81: Fragmanlar-Akşam

TÜY 113cm x 93cm

129/Tufan Erbarıştıran İzlekler Dergisi 095.09.2015

130/Michael Gibson Herald Tribüne New York

17.3 Balkan Naci İslimyeli (D:1947-)

İnsan ve onun ilişkileri odaklı yapıtlarında fantastik öğelere de yer vermiştir.1947 doğumlu olan sanatçı perspektif ve mekân duygusu dokularla, zaman kavramını ayrı ayrı figür ve imgelerle ortaya koymuştur. Resimlerinde yaşanan hayatı anlatmaktadır. Bunun içerisinde suçlar vardır ister doğaya karşı, isterse insana karşı işlenmiş suçlar olsun. Yalnızlıklar vardır her ne kadar birlikte yaşanılsa da kendi iç yalnızlıklarımız vardır. Var olma ve yok etme çabaları vardır. Sanatçının enstalasyonlarında yarattığı mekânlarda geçmiş ve gelecek köprüleri kurulmaktadır. Doğunun ve Anadolu'nun kültür ve efsanelerini, duyarlılığını Batının akılcı geleneği ile birleştirmektedir. Düşünsel içerikli akrilik çalışmalarının ardından üç boyutlu kavramsal yapıtlar ve enstalasyonlar ile üretimine devam etmektedir. Sanatçının **'Akıllı bir çocuğu neler bekler**, tablosunda ölüm tehlike ve umut yani yaşam ve ölüm vardır. Yıkıntıların içerisinde namluların hedefindeki bir çocuk, elma tutar gibi zaman teması güneşi tam göğsünün üstünde namlulara karşı tutmaktadır.^{/131}

Resim-82: Akıllı bir Çocuğu Neler Bekler

Kolaj ve Çini 35cm x 25cm 1978

Resim 83: Ana Yüreği

TÜKT 110cm x 85cm 2008

‘‘Ana Yüreği’’ isimli eserinde sanatçı insanın yaşamının, ana rahminden çıktığından itibaren o masum tertemiz halinin, yaşamı boyunca ne kadar fazla değişimlere uğrayacağına hazır olmasına ait bir gönderme yapmıştır. Resimde yeni doğmuş bir bebek muhtemelen bir kız çocuğudur. Arka planda iki genç ve daha arkada yaşam uğraşında yaşlıca üç insan figürü vardır. Ayrıca tarihi mitolojik bir sütünün yıkılışı ve kırılması da yer almaktadır. Renkli tanımlanan doğuş ve dünyaya geliş, zaman içerisinde siyah beyaz görüntülere dönüşmektedir.

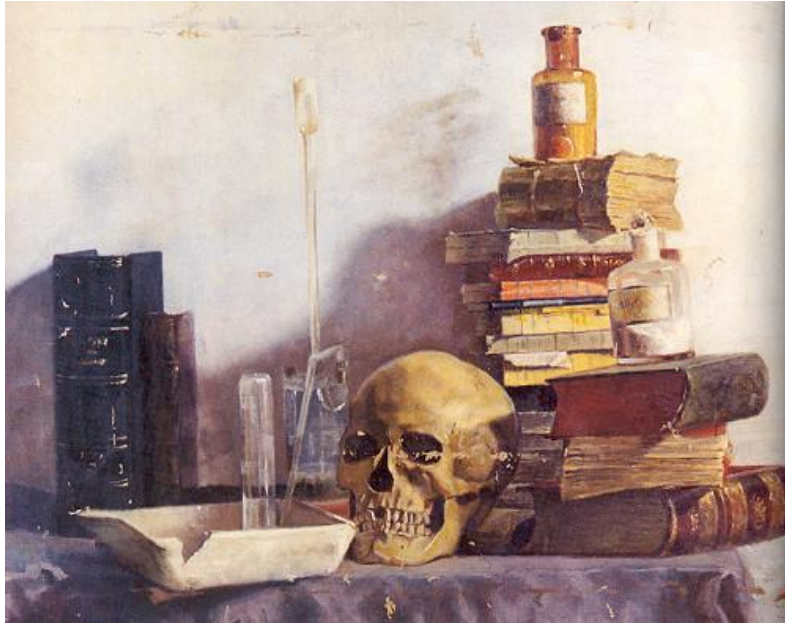
/132

131/ T. İş Bankası Yayınları ‘‘Balkan Naci İslimyeli’’2007 s:195

132/ T. İş Bankası Yayınları ‘‘Balkan Naci İslimyeli’’2007 s:424

17.4 Avni Lifij (D:1886-Ö:1927)

Çok kısa süren (41 Yıl) yaşantısında Türk Resim sanatına bıraktığı eserler arasında yaşam ve ölüm üzerine yaptığı çalışmaları da olmuştur. 1889 yılında göçmen bir ailenin çocuğu olarak Samsun da doğmuştur. Dönemin padişahının birkaç resmini alması onun Paris'te resim çalışmaları yapabilmesine olanak sağlamıştır. Birinci dünya savaşının yaklaşması ile diğer Türk ressamlarla beraber yurda dönmek zorunda kalmıştır. Sonrasında kurulan Şişli Atölyesi ressamları arasında yer almıştır. Eğitimini aldığı Eczacılık Okulunun etkisinden midir bilinmez Kurukafalı, Kitaplı Ölü Doğa, isimli eserlerinde yaşamı ve ölümü sorgulamıştır. Eserde, Kırk bir yaşında ölen bir kişinin 'Kurukafalı, Kitaplı, Ölü Doğa, isimli eserinde dünyanın hiçliğini, geçiciliğini asıl önemli olanın bilim ve sanat olduğunu anlatan bir eser bırakması oldukça düşündürücüdür. Eserde, Ölüm Sembolü olarak Kafatası, Kitaplar, Kadeh, Kül tablası, Masa örtüsü gibi günlük yaşantının objeleri ve bir çiçek bulunmaktadır. Aynı zamanda Türk resim sanatının da Vanitas ın ilk örneği olması açısından da önemlidir¹³³

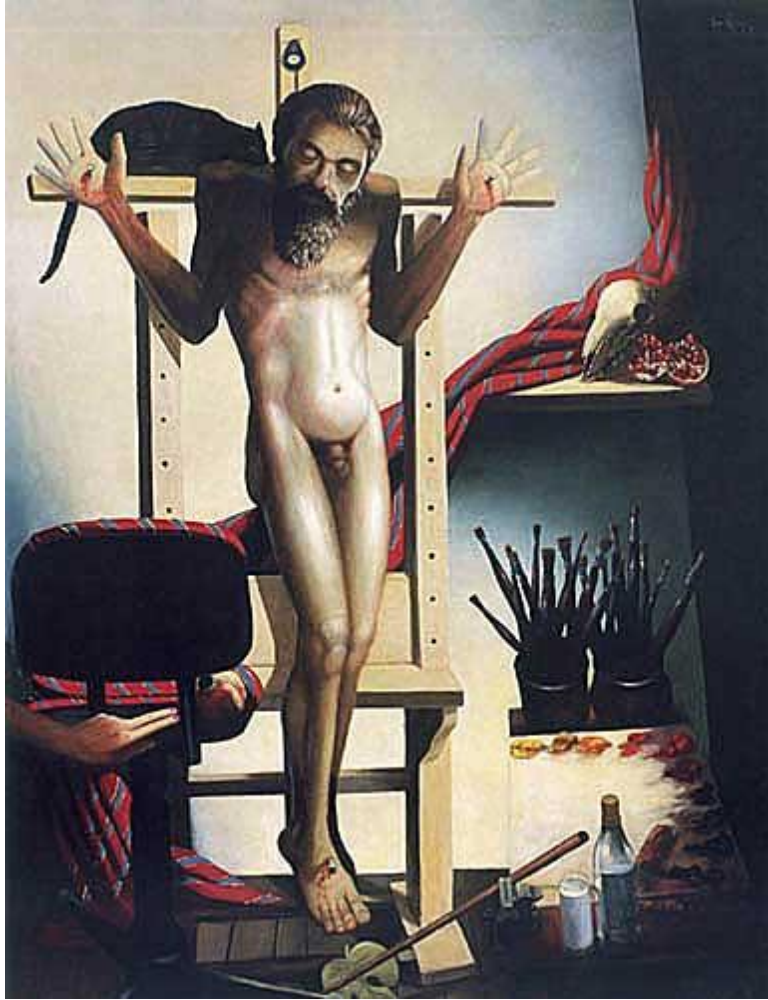
Resim 84: Kurukafalı, Kitaplı Ölü Doğa

TÜY 53,5cm x 44,5 B Aksoy Koleksiyonu 1905

133/www.antikalar .com (1323/19059) Avni Lifij ve Türk Resminde ilk Vanitas Doç. Dr. Ahmet Kâmil Gören İÜ Edebiyat Fakültesi ve Sanat Tarihi Öğretim Üyesi

17.5 Sezai Özdemir (D:1953-Ö:2018)

Toplum içinde kendisini'' Barometre, gibi hissettiğini söylüyor sanatçı. Toplumsal, Siyasi, Ekonomik tüm toplumsal değerlerin kendisini nihilizme ittiğini belirtiyor. Sadece us'da değil his ve sezgilerden de yararlanıyor. 'Bir Şizofrenin Anı Defteri, eserinde Hristiyan ikonografisinden yola çıkarak kendini şövaleyeye germiştir. Burada vücudun dünyanın muhatabı olarak acı çekmeye mahkûm olduğunu anlatmıştır. Çarmıh yani şövaleyeliğin sembolüdür. Resimdeki İncir yaprağı yaradılış ve ilk günah sonrası cennetten kovulmaya göndermedir. Eserdeki kafatası fâniliğin anımsatılması, nar ise bereket kan rengi yaşamın başlangıcı üremeyi dile getirmek içindir /134

Resim 85: Bir Şizofrenin Anı Defterinden IX

200cmx150cm TÜY 1996

17.6 Mehmet Aksoy (D:1939-)

Ülkemiz heykel sanatının önemli ismidir. Soyut eserler yapmaktadır. İnsanlık tarihi, mitoloji, Barış toplumsal sorunlar, vb. formlarda eserler üretmektedir. 'Kayıp Analar, isimli heykelinde ölüm, yaşam, umut, çaresizlik ve acı vardır. Eserde göğüsleri delinmiş dört kadın var. Uzakta sabit bir boşluğa bakıyorlar. Kaybolan eşlerini, çocuklarını, yani kaybolanları bekliyorlar. Ülkemizin bir gerçeğini en net şekilde anlatıyor. Annenin evladından hiçbir haber alamadan senelerce dönüşünü beklemesi, Ölü mü sağ mı bilememesi, acıların en büyüğü olan bu duygular sanatçının eserinde ortaya konuluyor¹³⁵

Resim 86: Kayıp Analar 2003

¹³⁵/bianet.org/biamag/insan-haklari/120312-kayip-analarinin-yeri-galatasaray-meydani

17.7 Hans Op De Beeck (D:1969-)

Belçikalı bir Heykeltıraş. Pilevneli sanat galerisinde “Timo, Brian ve Kiraz Ağacı, isimli sunumunda fanilik ve evrenselliği sorgulamaktadır. Sunumda yer alan heykellere bakıldığında izleyici adeta başka alemlere taşınmaktadır. Sunumda elinde kristal bir küre tutarak oturan bir erkek çocuğu vardır. Yine oyun oynayan başka bir çocuk daha vardır. Elinde küre ile hayatın yaşamın sorgulanmasının yanında, masumiyetin örneği tek renkle temsil edilen figür yan yanadır. Aynı renklere bürünmüş kiraz ağacının üzerinde renkli kiraz çiçekleri vardır. Hayatın anlamının sorgulandığı görsel dil izleyiciyi başka bir aleme taşımıştır¹³⁶

Resim 87: Timo, Brian ve Kiraz ağacı 2019

¹³⁶/Pilevneli Sanat Galerisi 11 Aralık 2018-27 Ocak 2019 Fabrikada 10 Sanatçı sergisi

17.8 Laurie Lipton (D:1953-)

Resim 88: Ölüm ve Kızlık

Kâğıda Kurşun Kalem Çizim 2005

Amerika'da doğmuş ancak sanat çalışmalarına Avrupa'da devam eden bir Sanatçı. Eserlerini çirkin politikarlardan, savaşlardan, eşitsizlikler ve acılardan etkilenerek yaptığını söylüyor.

Sanatçı garipliği, olagandışı karakterleri veya kavgalarıyla etkili bir şekilde anlattığı 'Ölüm ve Kızlık' eserinde. İskelet figürünün genç kıızı sevecen ve kibar bir şekilde kucaklamasıyla ölüm olgusunu hastalıklı veya yüz yüze bir olay olmadığını anlatmaktadır. İskelet kısırlaştırıcı bir figür haline gelmiştir. Elbise ise ölümü terörize eden veya hastalıklı temsillerden ayırdığını anlatan bir simgedir. İskeletin, ölüm görüntüsünün çocuk üzerindeki dişileştirme halini, İskeletin çocuğun yavaşca başını okşayan bir anne tavrında olma haline bir hatırlatma yapmak istemiştir.^{/137}

Toplumlar televizyon haberleri, açgözlülük ve doğanın tüketilişinden etkileniyor. 'Seyretmek, isimli tablosunda onlarca haneden oluşan bir apartman görüntüsü var. Her apartman dairesinin televizyonları açık. Bazı insanlar kayıtsızca camlardan bakıyor, bazı insanlar perdeleri

kapatıyor, bazı kişiler televizyonun sesini yükseltiyor. Tüm bu insanlar apartmanın önünde bir erkek tarafından öldürülen kadının ölüm çığlığını duymamak için yapıyor¹³⁸

Resim 89: Seyretmek

137/<https://skullproject.wordpress.com/tag/laurie-lipton> 29.Mayıs.2012

138/Laurie Lipton 'un karakaleminden yirminci yüzyıl hikâyeleri- Sanatblog

17.9 Jean Michael Basquiat(D:1960-Ö:1988)

Hayata 28 yaşında veda eden Jean -Michael Basquiat ekspresyonist bir ressam ve grafiti sanatçısıdır. 1970 lerde Manhattan da grafitiler yaparak, Müzik grubu kurup müzik yaparak yaşadı. İskeletler, Kafatasları adeta eserlerinin baş objeleridir. Asi ve sıkıntılı çocukluk döneminden sonra yaptığı iş dikkat çekmeye başlamıştır.1980 lerden itibaren grafiti çizimlerinin dışında dışavurumculuk tabloları kendine uluslararası ün getirdi. Sokaklarda yaşamayı seven şöhreti pek umursamayan herhangi bir sanat tarzını benimsemeyen sanatçı (aslında sanatçı olamama kaygısı da taşımamıştır) bohem çevresi ile uyuşturucu kullanma alışkanlığını iyice artırmıştır. Çok yakın arkadaşı Ressam Andy Warhol'un ölümüne duyduğu derin üzüntü genç sanatçının ölümünü hızlandırmıştır¹³⁹

Resim: 90 Untitled

Schorr Ailesi Koleksiyonu 157,5cm x 123 cm 1982

139/ <https://www.theguardian.com/artanddesign/.../jean-michel-basquiat-retrospective-The-Guardian>
3.Eylül.2017

17.10 Chistian Boltanski (D:1944-)

Fotoğraf ve enstalasyon sanatçısıdır. 'Fotoğraf foto röportajdır, gerisi resimdir, der. Çalışmaları genellikle insanın varoluşu ve ölümü konuları üzerinedir. Eserlerini inceleyenleri, izleyiciyi eserinin içine almak, karşısında durmakla yetinilmemesi amacını taşıdığını söylüyor. Trajik olayların öznelere ortaya koyup, izleyiciyi adeta taciz ederek rahatsızlık yarattığı birçok enstalasyona imza atmaktadır. Toplumsal belleğe dramatik bir algı yaratmayı tercih etmekte, izleyicisinde kalıcı bir iz bırakmayı amaçlamaktadır. Boltanski kimlik. Ölüm, bellek gibi kavramlar bağlamında akla ilk gelen sanatçılardan biridir. Fotoğraflarında ve enstalasyonlarında temel olarak Yahudi soykırımına göndermelerde bulunmaktadır.^{/140}

Bir çalışmasında iç mekânda belli bir güzergâhta yürütülen kişiye, tesadüfi görüntüler 04sunulurken, etraftaki çocuk yüzleri ile birlikte aniden aydınlanacak ortamlarla beraber alarmlar çalmaya başlayacaktır. Yan tarafta o anda dünyada doğan ve ölen kişilerin sayılarının belirtildiği sayaçlar çalışmaya başlayacaktır. Bu sayılar ve görüntüler "Her doğan bebeğin ölüme karşı kazanılmış bir zafer olduğunu, anlatmış olacaktır.

Sanatçı 1980'den bu yana büyüyen adeta devleşen görüntü çalışmaları yapmıştır. Gölge tiyatrosu isimli çalışmasında, küçük kuklalardan yansımalar ortaya çıkartmıştır. Teatral bir ortamı yansıtmıştır. Kuklaların hareketli durumları değişkenlik gösteren halleriyle ölüm dansı yapmaktadırlar. Sanatçı yaşamın kenarındaki ölümü betimlemektedir. Sanatçı' 'Gölgelerle pek çok şey arasında ilinti kurarım. Çünkü her şeyden önce bunlar bize ölümü hatırlatır (Gölgeler ülkesi, diye bir deyim yok mudur) ve daha sonra tabii ki fotoğrafla olan bağlantı gelir. Fotoğraf sözcüğü Yunanca 'da ışıkla yazmak anlamına gelir. Demek ki gölge bilinen ilk fotoğraftır.^{/141}

Resim 91: Gölge Tiyatrosu 1990

140/Şive Neşe Baydar Geçmişin Gölgesi Christian Boltanski idil 2018, cilt/volüme 7 sayı/issue 41

141/ http://en.wikipedia.org/wiki/Christian_Boltanski

17.11 Andres Serrano (D:1950-)

Amerikalı bir fotoğraf sanatçısı. Resim ve heykel eğitimi almış olmasına rağmen biz onu fotoğraf sanatçısı olarak biliyoruz. Fotoğraf çekerken ilgilendiği konuların başında ölüm geliyor. Bu konudaki fotoğraflar için gerçekten çok fazla çalışmalar yapmış. Üç ayını morg da geçirmiş. Irak hapishanelerinde Amerikalı askerlerin yaptığı işkenceleri araştırmış. İnsanı derinden etkileyen travmatik fotoğraflar çekiyor. Ölümden hoşlanmadığını ve ölmek istemediğini buna rağmen insanların beklenmedik şekillerde öldüklerini söylüyor. Kaza cinayet intihar hastalık gibi sebeplerle ölen insanların morglardaki resimleri çekiyor. Normal insan ölümlerinin azlığına bunun dışındaki sebeplerle olan ölümlerin çokluğuna dikkat çekiyor. 11 Eylül sonrasında Amerika Birleşik Devletlerindeki travma ve şoku da fotoğrafladı. Irak'taki Ebu Garip hapishanesindeki işkence ve ölümler üzerine de çalışmalar yaptı.

Sanatçı Dini imgelemeler, bedensel sınırlar, cinsiyet, şiddet ve ölüm karışımı çalışmalarıyla bazı eleştirmenlerce şiddetle eleştirilmiştir. Kutsalı küfür denilebileceklerle birleştirdiği söylemiştir.

Çektiği fotoğraflarda, sosyal eleştiriyi öne çıkartıyor, kısmen ulusal veya uluslararası medyada kışkırtıkları tartışmaların sonucu olan ana akım sanat bağlamını ortaya çıkarttı, medya skandalları oluşturmaktan geri durmadı, bu sebepten tüm çalışmalarının içeriği hep tartışma yarattı¹⁴²

Resim 92: Kızıl Papa, I, II ve III (Daldırma) 1990

142 /<http://tr.euronews.com> › Yaşam› Kültür 18.Mart.2016

18. KAFATASI HİKÂYELERİ

Dünya hayatının geçiciliğini sembolize eden kafatasının nesilden nesile geçen hikâyeleri vardır. Kerem Aslının peşinden giderken yolda bir kafatası görür ve onunla konuşmaya başlar. Bu konuşma Alevi Bektaşî geleneğinde Hz. Ali'ye isnat edilmektedir. Pir Sultan Abdalın bu muhavereyi konu alan şiiriyle nazire sınırlarını aşan bir benzerlik göstermektedir. Bu motif Şekspir'in'' Hamlet' indeki o unutulmaz tiradı akla gelmektedir' 'Olmak veya Olmamak İşte bütün mesele bu,

14.yüzyılda Hüsam Kâtip tarafından yazılan dini didaktik bir manzumede, Hz. İsa yol üzerinde bir kafatası ile karşılaşır ve onu diriltir. Kafatası cehennemde başından geçenleri Hz. İsa'ya anlatmıştır. İnsanlara cehennem ahvalinden haberler verilmek suretiyle metin didaktik bir özellik kazanmıştır. Hikâye değişik kütüphanelerde mecmua ve cönklerde bulunan mesnevi örnekleri çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Türk edebiyatında tespit edilen tek Mansur örnek Haza Kitab-ı cümcüme-i Mübarek başlıklı metindir. Hikâyede karakteristik özellik gösteren kafatası ve kemikten diriltme motifleri üzerinde geniş olarak durulmuştur^{/143}

143/Şahamet'in Kuzucular 14.YY da Oluşan Manzum Dini Destanlar
<https://www.edebiyadvesanatakademisi.com> 12.Temmuz.2015

19. SER

'Ser, benim yeni çalışmam.

Farsça bir sözcüktür.

Türkçemize yerleşmiş, sevdirmiş kendini ser. Akıl demek, kafa demek, baş demek.

Ben bir Ser yolculuğuna çıktım.

Aklı yöneten, bedeni kontrol eden o muhteşem yönetici beyin ve onun kumanda odası kafatası.

Ben ona Ser dedim. Şekliyle, şimaliyle işim yok.

İşim bedenim içinde hapsolmuş ruhu ne hale soktuğuyla, ona ne oyun oynadığıyla.

Hepsi bir yana aramızda dolaşan normal sandığımız ama aykırı olan insan modeline ışık tutmak benim derdim.

Belki o benim, belki sizsiniz.

Sersemler, serseriler, sarhoşlar, seri boşlar ve sergüzeştler. Ser yolcusu kalmasın.

Zaten kaldığı hiç görülmemiştir. ¹⁴⁴

20. RESİMLERİMDEN BAZILARI

20.1

Resim 93: İnsan

120cm x100 cm TÜY 2009

Resim 94: Taraftar

150cm X 135cm TŪY 2010

Resim 95: Yarış

150cm x 140cm TÜY 2010

Resim 96: Abla Baksana

170cm x140cm TÜY 2011

Resim 97: Eski Aşk

180cm x 150cm TÜY 2011

20.6

Resim 98: Zeynep

200cmx 130cm TÜY 2011

Resim 99: Gezi

200cm x 160cm TÜY 1016

Resim 100: Doğum günü

150cm x 130cm TŪY 2016

Resim 101: Küçük Gelin

120cm x 100cm TÜY 2017

20.10

Resim 102: Mutluklar

120cm x 100cm TÜY 2017

20.11

Resim 103: İsimsiz

130cm x90cm TÜY 2019

20.12

Resim 104: Joker

130cm x 100cm TÜY 2018

21. SONUÇ

Ölüm ve Yaşamın diyalektik sembolü olarak görülen kafatasına olan ilgi neredeyse insanlık tarihinin başlangıcından buyana devam etmektedir. Yaşamdan sonraki ölüm, gizemini sürdürdüğü sürece de devam edecektir.

Bu olgunun sürekliliği sağlayan ve onu sorgulayan en önemli aktörler, yaptıkları eserler ile geçmişi bugüne, bugünü geleceğe taşıyan sanatçılardır. Resim sanatı ve onun uğraşıcıları bu işlevde en büyük pay sahibidir.

Tolstoy sanatın, insanın yaradılışında kaynaklandığını ve dünya durdukça var olacak bir etkinlik olduğunu söylemiştir. Sanatın merkezinde insan olduğu için hitap ettiği 'de insan olacaktır.

İnsan hep zamanda yolculuk yapmak istemiştir. Geçmişte yaşadıklarını bilir ve gelecekte olacakları da merak eder, bilmek ister. Sanatçıların yüzyıllar öncesinde yapmış olduğu eserler hiçbir zaman canlılığını ve tazeliğini kaybetmezler. Onlara olan ilgi hiç azalmaz, aksine insanlar ilgilerini artırarak devam ettirirler. Çünkü geleceğe olan meraklarını sanat eserlerini inceleyerek, eserlerin yaratıcılarını ve onların hakkında yazılmış olan kitaplarla gidermektedirler. Kendisiyle hesaplaşma içerisinde olan insan, kafatası aracılı ile bu sorgulamayı yapar. Ölümün kötü bir şey olmadığını bilmek gerekir. İnsanın istemeyeceği bir yaşam olabilir ama işte insanı diğer canlılardan ayıran da budur. Çünkü insan yaşamını, öleceğinin bilinciyle devam ettirir.

Geçmiş çağlarda halklarının kendi yönetim ve yaşam tarzlarını üzerinde söz haklarının olmaması, sanat ve onun üretim özgürlüğü içinde geçerli olmuştur.

Bu kısıtlılığın Rönesans dönemi ile farklılaşması, Modernizm ile yaşamın ve bireyin kendi fikirleri ile üretim yapma olanağına kavuşması ile insan bedenine bakış da değişmiştir.

Kent yaşamındaki kişisel yaşam tarzının benimsenmesi, bedenlere de kişisel kimlik kazandırmıştır. Günahkâr bedenden, suçlu kadın bedeninden, hayranlık duyulan gözler her an üzerinde olan estetik, üretim ve tüketimin en büyük görseli olan kadın bedeni anlayışına gelinmiştir. Burada da toplumların. Onların kültürlerinin oluşmasında sanatın ve sanatçının önemi inkâr edilemez.

Sanatçılar ölüm bilincini en iyi yorumlayan insanlardır. Dünyanın geçiciliğinin bilinciyle, kalıcı eserler bırakmayı görev kabul etmişlerdir. Sanatçı kendin ait bir dünyada yaşar ve üretir. Kendi dünyasında zamana göre değişen özellikleri anlamıdır. Bu eserleri dışa yansıtır. Adalet, eşitlik ve sevgi mesajları verir.

Yaşarken yaşamı, Öldükten sonrada eserleriyle yaşamını devam ettirir.

22. KAYNAKÇA

- Acar G Gökçe *Ölüm Sanat Mekan Sempozyumu 12.11.2013*
- Alikoç Fulya *Doğu ve Batı Arasında Kadın Özgürlükdünyası.org Sayı 178*
- Antakyalıoğlu Zekiye *Lebriz Sanal dergi Oruç Aruoba De Ki İşte Metis Yayınları 2004*
- Antmen Ahu *Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayınları 2008-2013*
- Aral Ömer Yiğit *De Chirico Mekanın Metafiziği Belleği Dergi Park*
- Bakırcı Mert *evrimagaci.org Bilim ve Sanat 797*
- Barlas Nilay *Sembollerin Ressamı vanart.com 14.Ekim.2017*
- Barut Meryem *gezimaya.com 28.Mart.2016*
- Batur Meral *Peter Brueghel Ölümün Zaferi İnönü Üni. Kültür Sanat Dergisi2017 Sayı 3*
- Batur Meral *H Esmer Dergi Park Akıl ve Saçmalığın Sınırında Bir Muamma Gazi Sanat dergisi Cilt 1 Sayı 2*
- Batur Meral *Türk Resminde Din Konulu Resimlerde Sembol NWSA 3.11.2016*
- Baydar Şive Neşe *Geçmişin Gölgesinde Christian Boltanski İdil 2018Cilt:7 Sayı 41*
- Beth Harris Steven Zucker *Eserin Video Anlatımı 6.Eylül.2014*
- Beth Harris Steven Zucker *Eserin Video Anlatımı 9.Mart.2014*
- Bulut Cenk *Sanat ve Tarih 27.Ekim.2047*
- Çavuş Ceyda *Max Ernst Antipope .jsp 28.Ekim 2018*
- Çetişli İsmail *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar Akçağ Yayınları 2006*
- Çolak Gökçe *Arsız Sanat Mum Işığında Sembolizm*
- David Sylvester *Çev. Nelly Güler Bacon'la söyleşi İzlekler Sanat Kültür Dergisi Ocak-Şubat 2019*
- E H Gombrich *Sanatın Öyküsü Remzi Kitabevi Çev. Bedrettin Cömert 1980*

Erbarıştıran Tufan *İzlekler Dergisi* 05.09.2015

Erden Osman E *Modern Sanatın Kısa Tarihi Hayalperest Yayınları* 2016

Eroğlu Özkan *Resim Sanatı Sözlüğü Öke Yayınları* 2001

Eroğlu Özkan *Üç Empresyonist Ruh Cezanne, Van Gogh-Guaguin Tekhn Yayınları*

Eroğlu Dursun *Özkan İrman 'Ser' 'gazete yazarlar Blog* 27.Haziran.2016

Eugen Keuerleber *Aktaran Dizar Ercivan Zencirci Sanat dergisi* S:22 YKB Yayınları

Evlice Erkam *Tarih derinliklerinde Kalmış Ürkütücü Bir Tarikat onediyo.com* 07.06.2016

Farting Staphen *Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Kitabevi Çev. Aldoğan Ç Gizem-Ç C Firdevs* 2012

Fikirci Fikir. Gen Tr *Gotik Sanatın Genel Özellikleri* 12.Haziran.2018

Filozof.net *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi Hugo Van Der Goes*

Foster H *Sanatın Sonu* Çev. Yasemin Tezgiden Metis Yayınları

Gazan Sena *Sanat Tarih Dergisi* 15.Temmuz.2018

Gazete Karınca *Ron Muck'in Kafatası Yığınları* 18.aralık.2017

Gören Ahmet Kamil *Antikalar.com Türk Resminde İlk Vanitas*

Gürpınar Baran Ç Aydın *Hep Kitap İşte Leonardo Da Vinci*

Güven Sıla *Kiefer 'in eserlerinde Yüzeysel deneysellikğin Sosyolojik Bağlamı International Journal of İnterdisciplianary And İntercontural Art* C:8 07/2017

İlbak S Merve *Doğu ve Batının Estetik Algısında Benzerlikler ve Farklılıklar* 25.07.2013

İprişoglu M Şevket-Duru o-Edgü Ferit-S Hilav *Yüksel Arslan İlişki, Davranış, Sıkıntulara Övgü 'den Arture'lere (1995-1970) YKB Yayınları* 2016

Kahraman Hasan Bülent *Lebriz.co Loui Bourgeois: Dünyadan Büyük Sergi Konferansı* 3.9.2015

Kalkan Özlem Eranus *M Duchamp 'ın Yapıtlarına Çözümleyici Katalog Çalışması Açikerişim.İsikun.edu*

Kanal Ali *'Bir Anne Olarak Örumcek Formu ve Maman Heykeli' 'Dokuz Eylül Üniversitesi* 15.Mart.2017

Khanacademy *Avrupa'da 20.Yüzyılda Sembolizm ve Art Nouveau* 6.Mart.2014

Kırçıçek M *Hristiyan Tasvir Sanatında Jan Van Eyck*

Kocaova Kutlu Altay *Türk Mitolojisi Roux-Paul a.g.e*

Kottak Hasret Gökçen *Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış Ütopya Yayınları 2008*

Kurt Cüneyt *İzlekler Dergisi 6.Şubat.20*

Kurt Goldvin *Marcel Duchamp taufait.com 1.10.2009*

Kuzucular Şahamettin *14 YY 'da Oluşan Manzum Dini Destanlar 12.Temmuz.2015*

Lebriz Sanal Dergi *'Sanat Tarihinde Tutkularıyla Anarşist bir Kadın''18.11.2017*

Mc Clinton *George De La Tour 'un Dini Resimlerinin İkonografisi ve İkonolojisi Edward Mellen Yayınları 2003*

Nephan Saran *Antropoloji İnkılap Kitabevi 1993*

Nutku Özdemir *Yaşam Sanat Üzerine Notlar Aydınlik Dergisi Makale 19.04.2017*

Okumuş Serdar *eser ve Manifestosu Bağlamında Kamusal Alanda Enstalasyon Ocak.2016*

Öktem Serdar *felsefetası.org Mart.07*

Öndin Nilüfer *Rönesans Düşüncesi ve Resim Sanatı Hayalperest Yayınları*

Öztürk Durmuş *Frida Kahlo 'nun Mekanları, Oto portrelerde Retorik Analiz Denemesi Ekim.2018*

Öztürk Yaşar Nuri *Kurani kerim Meali Boyut Kitapları 1993*

Pilevneli Sanat Galerisi *'Fabrikada 10 Sanatçı' 'sergisi 11.12.2018-27.01.2019*

Richard Lionel *Çev. Nalan Yılmaz Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi Remzi Kitabevi 1991*

Sanat Blog *Laurie Lipton 'un Kaleminden Yirminci Yüzyıl Hikayeleri*

Sağlık Esra *Sanatsal İmgenin Oluşumunda Zaman Olgusu Hacettepe Üniversitesi SBE*

Sayın Zeynep *Ölüm Terbiyesi Metis Yayınları 2018*

Senergüç Metin *Açık Gazete 24.Haziran.2008*

Tarkovski Andrey *edebiyathaber.net 24.Eylül.2014*

Türkiye İş Bankası Yayınları *Balkan Naci İslimyeli 2007*

Uz Ayfer *G Klimt 'in Tuvale Yansıttığı Renkli, Işıltılı, Masalsı Bir Dünya ve Kadının İmgesi Batman Üni. Yaşam Bilimleri Dergisi Cilt.1S.1 2012*

Victoria Charles, Joseph Manca, Megan Mc Shane, Donald Vigal *1000 Muhteşem Resim Çev. Nurettin Elhüseyni YKB Yayınları 2011*

Yaman Defne *emoji.com 2.Kasım.2016*

Yılmaz Ahmet Hakan *Türklerde Ölüm Anlayışının Çağdaş Türk Resminde Göstergibilimsel Açından İncelenmesi İdil Dergisi 2015 Cilt 5 Sayı 20*

Yılmaz Nalan *Cassue Jean Sembolizm Sanat Ansiklopedisi Remzi Kitabevi 1987*

Yüksel Mustafa *Atatürk Üniversitesi SBE Dergisi 2012*

Zuzanna Stanska *Damien Hirs'un Köpekbalığı Öyküsü Dailmartmagazine.com 4.Eylül.207*

www.sanatsal.gen.tr/antik-Yunan-heykel-sanati

<http://forum.donanimhaber.com/almanya>

<https://www.mimarsinan.gen.tr/suleymaniye-camii>

<https://www.tarhlisanat.com> Sanat Tarihi

<https://www.khanacademy.org.tr>

[https://www.sanatabasla.com/...](https://www.sanatabasla.com/)

[http://www.istanbulsanatevi.com/..](http://www.istanbulsanatevi.com/)

<https://en.m.wikipedia.org>

Arsizsanat.com/mumişiginda-sembolizm

Aleften-tav-a.tumbir.com

<https://Paulcazanne.org/still-life>

<https://www.vikiart.org/en/>

<https://www.academia.edu>

<https://nghenhachay.site>

<https://www.reddit.com./r/>

www.sfmoma.org

lebriz.com/pages/artist.aspx? section

23. ÖZGEÇMİŞ

1982 Yılında Kdz Ereğli’de doğdum.2002 yılında Pera Güzel Sanatlar Lisesi Resim bölümünden mezun oldum.2002 yılından 2011 yılına kadar Akademililer Sanat Merkezi Resul Aytemur Atölyesinde resim çalışmalarına devam ettim.

Bu dönemde resimlerim Yurtiçi ve Yurtdışı sergilerinde yer aldı. Bazı çalışmalarım yarışmalarda ödüller aldı.

2011 yılında Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim bölümünde lisans eğitimine başladım.

2015 yılında Prof. Dr. Halil Akdeniz Atölyesinden Onur derecesi ile mezun oldum.

2017 yılında Prof. Balkan Naci İslimyeli Atölyesinde Yüksek Lisans eğitimine başladım.

Taksim Gümüşsuyu’ndaki Atölyem ‘de Resim çalışmalarına devam ediyorum.